

N:o 69.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd m. m.; gifven Stockholms slott den 26 mars 1904.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att, med gillande af ett utaf telegrafstyrelsen med styrelserna för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och för Stockholms belltelefonaktiebolag träffadt köpe- och bytesaftal rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd, bemyndiga riksgäldskontoret att under innevarande år tillhandahålla telegrafstyrelsen det belopp, som efter uträkning och Kungl. Maj:ts pröfning erfordras för fullgörande af den på styrelsen ankommande betalningsskyldighet enligt nämnda aftal, att af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jämte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom beloppets öfverlämnande till telegrafstyrelsen förorsakas riksgäldskontoret, inom tjugo år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel därtill lämna tillgång, dock så att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF.

Hjalmar Westring.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 mars 1904.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **BOSTRÖM**,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **LAGERHEIM**,
 Statsråden: **ODELBERG**,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 WESTRING,
 RAMSTEDT,
 BERGER,
 MEYER,
 VON FRIESEN och
 VIRGIN.

Departementschefen statsrådet **Westring** anförde vidare:

Uti underdånig skrifvelse den 9 februari innevarande år har telegrafstyrelsen gjort framställning om godkännande af ett samma dag af telegrafstyrelsen med styrelsen för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och styrelsen för Stockholms belltelefonaktiebolag träffadt köpe- och bytesaftal rörande telefontäten i Stockholm med omnejd, äfvensom om aflåtande af proposition till Riksdagen att, med gillande af samma aftal, bemyndiga riksgäldskontoret att under innevarande år tillhandahålla telegrafstyrelsen det belopp, som efter uträkning och Kungl. Maj:ts pröfning erfordrades för fullgörande af den på telegrafstyrelsen ankommande betalningsskyldighet enligt nämnda aftal.

Sedermera har telegrafstyrelsen dels med underdånig skrifvelse den 12 februari innevarande år öfverlämnat i afskrift ett mellan telegrafstyrelsen och styrelserna för nämnda båda bolag samma dag upprättadt tillägg till aftalet, dels ock med underdånig skrifvelse den 15 innevarande

månad inkommit med afskrift af en från bolagen den 11 i samma månad till telegrafstyrelsens chef afgifven förklaring angående tolkningen af vissa punkter i aftalet.

Innan jag öfvergår till närmare redogörelse för aftalets innehåll och hvad telegrafstyrelsen i sin skrifvelse anfört, tillåter jag mig erinra, hurusom Kungl. Maj:t, efter underdånig framställning af telegrafstyrelsen, i nådig proposition föreslog 1902 års Riksdag att, med godkännande af ett mellan telegrafstyrelsen och styrelserna för nyssnämnda bolag den 28 december 1901 träffadt aftal angående öfverlåtelse till telegrafverket af bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnejd m. m., såsom lån anvisa det för köpeskillingens erläggande erforderliga penningebelopp.

Denna Kungl Maj:ts framställning vann emellertid icke Riksdagens bifall.

De förut gällande samtrafikskontrakten mellan telegrafstyrelsen, å ena sidan, samt de båda bolagen, å den andra, hvilka uppsagts till upphörande med utgången af juni 1901, hade emellertid med hänsyn till frågan om berörda öfverlåtelse prolangerats till den 1 juni 1902. Därefter blefvo de ytterligare förlängda först till sistnämnda års utgång samt, för beredande af ytterligare tillfälle till underhandling om samtrafikens definitiva ordnande, till den 1 juni 1903. Dessa underhandlingar strandade, och sistnämnda dag upphörde således all samtrafik mellan rikstelefonnätet och bolagens nät.

Emellertid blefvo efter afstängningen underhandlingar för att återknyta samtrafiken mellan näten ånyo upptagna och hafva nu ledt till det resultat, som föreligger i omförmälda köpe- och bytesaftal, hvilket jämte det sedermera upprättade tillägget till detsamma torde böra fogas vid detta protokoll (bilagorna 1 och 2).

Telegrafstyrelsens förberörda underdåniga skrifvelse den 9 februari 1904 samt utdrag af styrelsens samma dag förda protokoll, innefattande den af en utaf styrelsens ledamöter i ärendet anmälda skiljaktiga mening, torde likaledes få biläggas detta protokoll (bilagorna 3 och 4).

Köpe- och bytesaftalet innehåller följande bestämmelser:

Bolagen öfverlämna till telegrafstyrelsen sina telefonledningars med tillhörande apparater, stationer m. m.

1:o) inom Stockholm i staden mellan broarna, å Södermalm, Kungsholmen, Skeppsholmen, Kastellholmen samt södra Djurgården med Beckholmen,

2:o) å det område utom Stockholm söder om Mälaren och stora segelleden genom Saltsjön, som ligger inom ett afstånd af 30 kilometer från Stockholms Stortorg, samt

3:o) å det område, som ligger rundt om hufvudstaden mellan 30 och 70 kilometer från Stortorget.

Telegrafverket öfverlämnar däremot till bolagen sina telefonledningar m. m.

1:o) inom Stockholm å Norrmalm (utom Skepps- och Kastellholmarne) och å Östermalm (utom södra Djurgården) samt

2:o) å det område utom Stockholm norr om Mälaren och stora segelleden genom Saltsjön, som ligger inom ett afstånd af 30 kilometer från Stockholms Stortorg.

Den likvid, som, enligt närmare specifikation i aftalet, skall erläggas för de öfverlåtna ledningarna jämte reserver och dylikt, utgör för hvad som öfverlåtits till telegrafverket:

inom Stockholm	kr. 3,490,457: 50
» södra 30 kilometersområdet	» 583,661: —
» området 30—70 kilometer	» 1,052,331: 50
	eller tillsammans kr. 5,126,450: —

och för hvad som öfverlättes till bolagen:

inom Stockholm	kr. 2,179,526: —
» norra 30 kilometersområdet	» 353,034: —
	eller tillsammans kr. 2,532,560: —

Ledningarna öfverlätas och tillträdas å ömse sidor den 1 juli 1904. För den förändring i antalet ledningar af olika slag m. m., som ägt rum före tillträdesdagen, göres vid likvid för skillnaden mellan de öfverlåtna ledningarnas värde nödig reglering.

Likaså regleras vid värdesättning af landsledningarna därför utgående belopp genom afdrag för brist i normala underhållet enligt värdering efter själfkostnaden af skiljemän enligt lagen om skiljemän den 28 oktober 1887.

Förenämnda likvid sker den 1 juli 1904. Därefter ifrågakommande reglering likvideras snarast möjligt.

Från öfverlämnande undantagas telegrafverkets ledningar till ämbetsverk samt af statsmedel bekostade tjänstetelefoner liksom ock ledningar till statens järnvägars växel äfvensom de af åkeriägarne abonnerade ledningar till droskstationen. Dessa genom bolagens område gående ledningar underhållas af bolagen mot ersättning.

Telegrafverket och bolagen tillhandahålla från och med den 1 juli 1904 allmänheten telefonabonnemang, hvar och en å det område inom

30 km. från Stortorget i Stockholm, som tillkommer vederbörande part, till pris, som för samma slag af abonnemang äro lika inom de olika områdena.

Dessa pris, som i aftalet närmare angifvas, äro bestämda hufvudsakligen i enlighet med allmänna och bellbolagens nuvarande pris.

Vid öfverflyttningen af abonnemang mellan näten enligt detta aftal äger abonnent, som delvis eller helt erlagt inträdesafgift i ett nät, tillgodoräkna sig det inbetalda beloppet i det andra. Från telegrafverkets nät öfvergående abonnenter äga teckna 80: —, 60: — eller 36: — kronors abonnemang i bolagens nät efter samma grunder som nya abonnenter i dessa nät.

Tjänstemän i telegrafverket och bolagen erhålla abonnemang å telefon afsedd för personligt bruk för en årsafgift af 30 kronor utan inträdesafgift, men utan befrielse från annan särskild anläggningskostnad, då sådan enligt förestående bestämmelser ifrågakommer.

Telegrafstyrelsen och bolagen äga rätt att hvar för sig inom den andra förvaltningens område emottaga abonnemang å telefonförbindelse med direkt ledning till sitt nät äfvensom till apparaten hörande anknötning emot förut angifna abonnemangsvillkor med en förhöjning i årsafgiften af 10 kronor. Abonnentledningarna tillsläppas af och tillhöra härvid den förvaltning, inom hvars område de äro belägna, ledningarna mellan centralstationerna däremot den förvaltning, som emottager abonnemanget och hvilken förvaltning äfvenledes tillsläpper, uppsätter och underhåller erforderlig telefonapparat jämte inre ledning för densamma.

För sådan ledning med eller utan anknötning uppbär den förvaltning, inom hvars område abonnentledningen finnes, af den andra förvaltningen inträdesafgift, där sådan förekommer, samt vanlig abonnemangsafgift med afdrag af själfkostnaden för apparat med uppsättning och underhåll samt expedition, hvilket, tills vidare öfverenskommelse träffas, beräknas för hufvudapparat till 25 kronor och för anknötning till 12 kronor samt för anknötning enligt hotellabonnemang till 8 kronor, allt per år.

För upptagande af abonnemang enligt förestående bestämmelser äger telegrafverket bibehålla sina nuvarande förbindelseledningar till telegrafstationsorterna Djursholm och Drottningholm.

Afgiftsfri samtrafik mellan de olika näten inträder omedelbart efter Riksdagens godkännande af detta aftal; och må äfven de abonnenter, hvilkas årspris ej äro i öfverensstämmelse med de förut angifna, tillgodonjuta förmånen af fri samtrafik utan att årsafgiften ändras förr

än nuvarande kontrakt utlöpa, dock att sådan förmån ej tillkommer *vare sig* abonnent, hvilken motsätter sig att hans ledning i enlighet med detta aftal öfverflyttas från det ena nätet till det andra eller att erforderlig nummerändring vidtages, *eller* sådan abonnent å området utanför 30 km från Stortorget i Stockholm, hvilken ej underkastar sig de jämkningar i abonnentsvillkoren, hvilka i sammanhang med detta aftal bestämmas för samma område. För att abonnenter vid växelstation med endast en ledning till Stockholm skola erhålla förmånen af samtrafik fordras därjämte, att samtliga dessa abonnenter äga tillgodonjuta förmånen.

Samtrafiken omfattar äfven, såvidt på telegrafstyrelsen beror, öfriga inom eller utom Sverige varande telefonnät, som hafva samtrafik med rikstelefonnätet, och erlægges för samtal till andra orter endast den samtalsavgift, som enligt taxa är bestämd för den använda ledningens begagnande. Således har rikstelefonabbonent inom Stockholmsområdet alldeles samma rätt till samtal i bolagens nät som bolagsabbonent i Stockholm. Likaledes har bolagsabbonent alldeles samma rätt i fråga om samtrafik inom annat nät som abonnent i Stockholm å rikstelefon, såvidt på telegrafstyrelsen beror.

Bolagens abonnenter äga att afsända och få sig meddelade telegram på samma villkor, som gälla för rikstelefonens abonnenter inom Stockholmsområdet, dock under förbehåll att numret å abonnent, som önskar afsända telegram från bolagens station, angifves direkt till telegramrummet, så att förvanskning däraf ej kan äga rum.

Utän hinder af denna öfverenskommelse äger telegrafstyrelsen liksom bolagen att bestämma avgift för samtal å förbindelselinjer inom sina egna nät.

Sammanbindning mellan de olika nätens ledningar, som alla skola vara dubbeltrådiga, kan vägras, om ledning är så felaktig, att samtal svårligen kan äga rum.

De för samtrafiken erforderliga stationsanordningar, som skola vara af tidsenlig beskaffenhet, samt ledningar bekostas af hvardera förvaltningen å dess område, och skall i detta fall kabelbrunnen vid norra ändan af Norrbro anses vara gräns mellan områdena.

För samtalsavgifter, som skola af ena förvaltningens abonnenter betalas till den andra förvaltningen, är den förvaltning, från hvars nät samtalet utgått, ansvarig liksom densamma ock, efter uppgift, inkasserar och redovisar dessas avgifter mot ersättning för själfva inkasseringsarbetet efter beräkning i enlighet med själfkostnaden för den andra förvaltningens motsvarande arbete inom motsvarande område och för

riskan af förluster med 2 procent å levererade afgiftsbelopp dock för intet samtal mindre än ett öre.

Telegrafstyrelsen och bolagen utgifva gemensamt en abonnentkatalog, hvars utarbetande och tryckning ombesörjas af telegrafstyrelsen samt bekostas af förvaltningarna gemensamt i förhållande till de resp. abonnentantalen i katalogen.

I denna katalog upptagas abonnenterna inom 70 kilometersområdet, och utdelas densamma inom hela detta område.

I öfrigt utlämnas till de bolagens abonnenter, som för interurbana samtal behöfva viss del af rikstelefonkatalogen, denna del liksom rikstelefonabbonenter utom 70 kilometersområdet äga på begäran erhålla behöfliga exemplar af den gemensamma katalogen; skulle telegrafstyrelsen af rikstelefonabbonenterna fordra ersättning för vissa katalogdelar, utgår samma afgift från bolagens abonnenter, liksom då ock afgift erlägges af abonnenter utom 70 kilometersområdet för den gemensamma katalogen.

Alla de någondera kontrahenten åliggande skyldigheter enligt upprättadt kontrakt om abonnemang eller enligt aftal om telefonanläggningar eller angående telefondriften inom det område, hvars ledningar öfverlämnas till den andra kontrahenten, öfvertagas af denna från den 1 juli 1904 mot åtnjutande af alla de rättigheter, hvilka enligt samma kontrakt eller aftal nu tillkomma den förre kontrahenten. Bolagen uppsäga ej de med aktiebolaget svensk normaltid uppgjorda kontrakt angående upplåtande af ledningar till upphörande före den 1 juli 1909, såvida ej telegrafstyrelsen tidigare uppsäger desamma.

De abonnenter, hvilkas ledningar inköpts enligt förestående bestämmelser, men hvilka under sin kvarvarande kontraktstid ej vilja öfvergå från det ena nätet till det andra, bibehållas under den återstående kontraktstiden vid sin nuvarande rätt, dock att uppsägning bör göras till första tillåtna termin. För sådant abonnemang gälla i tillämpliga delar bestämmelserna angående abonnemang hos den ena förvaltningen af telefonförbindelse till plats inom den andra förvaltningens område. Sådan abonnent äger ej komma i åtnjutande af samtrafiken mellan de olika näten.

Abbonenter i någotdera telefontätnätet, hvilka efter den 1 juni 1903 och före detta aftals underskrifvande och publicerande tecknat sig för abonnemang jämväl i det andra nätet, äga att inom den 1 juni 1904 — under förutsättning att detta aftal blifver bestående — uppsäga kontraktet angående det senare abonnemanget att upphöra den 1 juli 1904 utan frånträdesavgift.

I de abonnemangskontrakt, som upprättas efter det förevarande aftal undertecknats, intages förbehåll att från den tid aftalet träder i kraft de i samma aftal angifna afgifter och andra villkor gälla för den ifrågavarande abonnenten.

Telegrafstyrelsen öfvertager följande hos bolagen anställda personal: 6 föreståndarinnor i staden inom broarna, på söder samt å Kungsholmen; 40 telefonister å nämnda stationer samt å Djurgården; 3 stationsjusterare, 4 förmän för nybyggnader, hvaraf 2 för Stockholm och 2 för landet; 9 felsökare, hvaraf 1 för staden inom broarna, 4 för söder och 4 för södra landsområdet; samt 4 justerare, hvaraf 2 för söder och 2 för södra landsområdet.

Den å de öfverlåtna områdena af landsbygden stationerade personal öfvertages af telegrafstyrelsen.

Tillfälligt kvarstannande å innehafvande platser kan särskildt aftalas.

Öfvertagen personal kvarstannar i telegrafverkets tjänst och åtnjuter fortfarande sin nuvarande aflöning, så länge den till telegrafstyrelsens belåtenhet fullgör sina åligganden.

Telegrafverkets genom bolagens område gående interurbana och förbindelseledningar ägas och underhållas fortfarande af telegrafverket. Förbindelseledningar till köpta växelstationer utom 30 kms området, liggande på bolagens stolpar och fästen, få kvarligga tills ombyggnad ifrågakommer och underhållas genom bolagen mot ersättning af självkostnaden. Likaså få af bolagen från telegrafverket inköpta ledningar tills ombyggnad ifrågakommer kvarligga på telegrafverkets stolpar och fästen och underhållas genom telegrafverket mot ersättning af självkostnaden. Detsamma gäller om direkta abonnentledningar till platser utom 30 kms området. De af bolagen inköpta kablarna, liggande i telegrafverkets cementrummor i sträckan Gustaf Adolfs torg—Malm-torgsgatan—Lilla Vattugatan och Vasagatan få utan ersättning kvarligga.

Utbyte af ledningar bör, där så lämpligen kan ske, äga rum. Skall ledning nedtagas, äger den part, å hvars stolplinje eller fäste ledningen befinner sig, verkställa nedtagningen mot ersättning för självkostnaden. Om så lämpligen kan ske, må i stället för rasering utbyte mot jämn god materiel äga rum.

Abonnentledning, hvartill ej hör andel i centralstation, äger kvarstanna å den förvaltnings centralstation, hvilken den förut tillhört, och expedieras där tills den hinner öfverflyttas, dock högst under ett år, mot en afgift af 12 kronor pr år och abonnent.

Erforderliga pipor i underjordsledningarna genom bolagens områden af staden — dock högst en rörpipa åt hvarje tull — få för interurbana, förbindelse- och direkta abonnentledningar samt telegrafledningar afgiftsfritt användas af telegrafverket. Likaså upplåter telegrafverket åt allmänna bolaget afgiftsfritt en rörpipa åt Kungsholms-tull. Hvardera förvaltningen upplåter å sitt område utan ersättning erforderligt antal pipor för förbindelseledningar såväl för samtrafik som för de ledningar, som den ena förvaltningen anordnar å den andras område.

Telegrafstyrelsen äger att år 1919 eller 1920, efter förutgången tillsägelse minst ett år i förväg, inlösa bolagens samtliga anläggningar i Stockholm och Stockholmstrakten. Begagnar sig telegrafstyrelsen ej af denna lösningsrätt, återkommer sådan lösningsrätt mot enahanda villkor åren 1929 och 1930 och så allt framgent hvar 10:de år. Vid sådan inlösen, som skall ske den 1 juli, skall landsnätet lösas efter de grunder, som i Kungl. Maj:ts resolution den 1 maj 1891 finnas bestämda för nätets inlösende den 1 maj 1941, nämligen efter värdering. Denna värdering sker genom skiljemän enligt lagen om skiljemän den 28 oktober 1887. För bestämmande af lösen för telefonanläggningen i Stockholm skall densamma uppdelas i två grupper, upptagande den ena (A) de anläggningar, vid hvilka ledningen är ända till abonnentens apparat framdragen utan att till någon del luftledning eller fritt hängande kabel användes, samt den andra (B) sådana anläggningar, hvilkas ledning helt och hållet eller delvis är luftledning. För de under A) angifna telefonanläggningar skall lösen utgöra tjugu gånger och för de under B) angifna aderton gånger afkastningsförmågan vid tiden för öfvertagandet; skolande därvid afkastningsförmågan anses utgöra det belopp, som erhålles, när det tal, som uttrycker driftöfverskottets medeltal från ifrågavarande telefonanläggning per år och apparat under de fem kalenderår, hvilka förflutit närmast före det hvarunder anmälan göres om lösningsrättens begagnande, multipliceras med antalet apparater i anläggningen vid tiden för öfvertagandet. Med driftöfverskottet förstås skillnaden mellan å ena sidan inkomsten af telefondriften för året, hvari inbegripas hyror för uthyrda lokaler i de fastigheter, hvilka ingå i köpet, och å andra sidan kostnaden för underhåll och drift, inklusive styrelse och revision samt utskylder, för såvidt dessa kostnader belöpa på Stockholmsnätet. I lösesumman inbegripas alla för telefondriften afsedda, bolagen tillhöriga fastigheter, således äfven Stockholms allmänna telefonaktiebolag nu tillhöriga fastigheterna n:ris 13 och 14 i kvarteret Åskslaget med adressnummer 28 och 30 vid Malmskillnadsgatan samt 25 och 27 vid Norra

Smedjegatan, Jakobs församling i Stockholm, med nuvarande fönster-rätt mot egendomarna n:ris 11 och 12 i samma kvarter. Jämte den lösen, som efter nu angifna grunder skall utgå för telefonanläggningen i Stockholm, skall i lösen för reserver i stationer och reservledningar betalas dessas själfkostnad, dock att ersättning ej beräknas för ej i bruk tagna pipor i cementtrummor. Om telegrafstyrelsen finner den af bolaget efter nu angifna grunder uppgifna lösen för reserver och reservledningar för hög, skall denna lösen utgå med belopp, som fastställas af skiljemän, utsedda enligt lagen om skiljemän.

Lösesumman skall anses utgöra ersättning för värdet af bolagens alla telefonanläggningar i Stockholm med omnejd med alla deras för driften afsedda tillhörigheter, med undantag af de i förråd befintliga förlags- och konsumtionsartiklar liksom af den för nybyggnad afsedda egendom.

Från lösesumman för Stockholmsområdet afdrages hvad i nätets normala underhåll brustit med beräkning allenast af själfkostnaden och enligt värdering af skiljemän enligt lagen om skiljemän den 28 oktober 1887.

Telegrafstyrelsen eller dess ombud äger taga del af bolagens bok-föring i allt, som kan hafva inflytande å förut omförmälda beräkningar eller värderingar.

Bolagen förbinda sig att ej på annat sätt än i aftalet angifves drifva telefonverksamhet inom Sverige. Likaledes förbinder sig telegrafstyrelsen att ej annorlunda än i detta aftal angifves drifva telefonverksamhet inom det område, som här förbehålles bolagen.

Allmänna bolagets styrelse skall ofördröjligen underställa detta kontrakt bolagets pröfning, och är kontraktet att anse såsom förfallet, därest det ej godkännes af Stockholms allmänna telefonaktiebolag senast en månad efter detta aftals undertecknande.

Detta kontrakt skall jämväl anses till alla delar förfallet, därest icke Kungl. Maj:t senast den 31 mars 1904 för sin del godkänner det-samma eller Stockholms stadsfullmäktige, i hvad på dem ankommer, senast den 19 mars 1904 lämna sitt medgifvande eller därest ej 1904 års Riksdag gillar kontraktet.

Skulle olika meningar uppstå angående rätta tillämpningen af detta kontrakt eller rätta tolkningen af någon däri förekommande bestä-melse, skall den sålunda uppkomna tvisten slitas af skiljemän på sätt i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 stadgas.

Tilläggsaftalet afser, såsom telegrafstyrelsen i sin underdåniga skrif-velse den 12 februari 1904 framhåller, att den ökning i antal lednin-

gar och apparater, som kan å ömse sidor uppkomma under tiden innan hufvudafålet träder i kraft, skall komma den förvaltning till godo, som skall öfvertaga ledningarna och apparaterna, så att den andra förvaltningen i dylika fall endast erhåller godtgörelse för själfkostnaden.

Med anledning af de i hufvudafålet förekommande bestämmelserna, att detsamma vore att anse såsom förfallet, därest ej dels detsamma godkändes af Stockholms allmänna telefonaktiebolag senast en månad efter dess undertecknande, dels ock Stockholms stadsfullmäktige, i hvad på dem ankomme, nämligen i fråga om medgifvande till utbyte af äganderätten till kabeltrummor i gatorna, senast den 19 mars 1904 lämnade sådant medgifvande, får jag meddela, att telegrafstyrelsen med underdånig skrifvelse den 26 februari innevarande år öfverlämnat afskrift af en från styrelsen för sistnämnda bolag inkommen skriftlig anmälan, att bolaget å stämma den 25 i samma månad godkänt ifrågavarande aftal. Därefter har telegrafstyrelsen med underdånig skrifvelse den 19 innevarande månad öfverlämnat afskrift af en från öfverståhållareämbetet inkommen skrifvelse med bilaga, utvisande att ämbetet fastställt ett af stadsfullmäktige i Stockholm den 29 februari innevarande år fattadt beslut att, i hvad på staden berodde, godkänna aftalet.

Enligt hvad telegrafstyrelsen i sin förberörda underdåniga skrifvelse den 9 februari 1904 meddelat, har bellbolagets styrelse förklarat sig redan hafva befogenhet att i sitt bolags namn ingå på aftal af ifrågavarande beskaffenhet.

Telegrafstyrelsen har i sin skrifvelse, hvarmed ifrågavarande aftal underställts Kungl. Maj:ts pröfning, till en början redogjort för de grundsatser, som varit ledande för styrelsen vid de nu slutförda underhandlingarna, och anför styrelsen därvid hufvudsakligen följande.

Det nuvarande tillståndet, då de 68,000 rikstelefonapparaterna och de 35,000 apparaterna hos telefonbolagen icke kunde komma i telefonförbindelse med hvarandra, kunde utan vidare betecknas såsom otillfredsställande. Den anordning för öfverförande af meddelande mellan näten, som inrättats några dagar efter afstängningen, hade icke haft något annat ändamål än att nödortfigt afhjälpa de mest kännbara svårigheterna och hade icke varit synnerligen mycket använd. För telegrafstyrelsen hade det varit en bjudande nödvändighet att söka råda bot för den inskränkning i kommunikationsväsendet, som genom denna afstängning uppkommit. Det kunde dock icke läggas telegrafstyrelsen till last, att styrelsen icke anlitat den enda utväg, som hittills funnits i detta hänseende, nämligen att på ytterligare 10 år sluta aftal om

samtrafik mot 10 öres öfvergångsavgift för samtal. Det hade förut tillräckligt framhållits, att genom en sådan anordning telegrafstyrelsen skulle själf bidraga till att på telegrafverkets och den telefonerande allmänhetens bekostnad bereda bolagen tillfälle till en oskäligt hög ökning i abonnentantal.

En öfvergångsavgift af 5 öre skulle i afsevärd mån hafva utjämnat det anmärkta missförhållandet, men bolagen hade vid de underhandlingar, som föregått afstängningen, förklarat sig, af hänsyn till bolagens bestånd och utvecklingsmöjlighet, icke kunna vara med om en så låg öfvergångsavgift.

Såsom grundval för de nya underhandlingarna hade därför uppställts, att fri samtrafik skulle råda mellan näten. Telegrafstyrelsen hade från början ansett och vid alla tillfällen framhållit, att detta vore den riktiga anordningen, och bolagen hade ock redan tidigare förklarat sig vara med därom, under förutsättning att den kunde komma till stånd, utan att bolagens framtida verksamhet äfventyrades.

För telegrafstyrelsen lika väl som för bolagen hade det från underhandlingarnas början varit tydligt, att fri samtrafik förutsatte en sådan anordning, att de olika förvaltningarna erhöle skilda verksamhetsområden. Fri samtrafik med bibehållande af olikhet i abonnemangsavgifter inom samma område vore otänkbar af den anledning, att det nät, som hölle högre avgifter än det andra, skulle vara beröfvadt så godt som all utsikt till förvärfvande af nya abonnenter. Men äfven om alla avgifter sattes lika och aftalade bestämmelser om både anläggningskostnader och abonnemangsavgifter å ömse håll utan eftergifter fasthölles, uppstode dock på ett gemensamt verksamhetsområde en täflan om abonnentanskaffning, som utan att bereda allmänheten någon förmån vore påtagligen ogynnsam för förvaltningarna.

Då det sålunda gällde att för en längre framtid ordna telefonförhållandena i hufvudstaden med omnejd, hade telegrafstyrelsen ock haft att taga hänsyn till önskvärdheten att undvika den nuvarande olägenheten med dubbla telefonledningar öfverallt och åt alla håll, i staden och på landet. I den mån abonnentantalet växte, blefve svårigheterna att framdraga de dubbla abonnent- och förbindelseledningarna allt kännbarare. Telegrafverket och allmänna bolaget hade nu bortåt 100 stationer på samma orter, till hvilka de båda förvaltningarna måst framdraga skilda ledningar. Ur allmän ekonomisk synpunkt måste det betraktas såsom en fullkomligt onödig utgift att bygga minst ett par tusental kilometer telefonledningar, där hälften skulle göra samma nytta. Det måste göra intryck af ytterligt oekonomisk förvaltning att se dubbla telefonstolp-

linjer följa så godt som alla landsvägar inom 70-kilometersområdet. I hufvudstaden och inom de öfriga städerna inom det gemensamma området tillkomme dessutom den uppenbara svårigheten att bereda plats för de dubbla näten på hustaken och i gatorna.

Då det för den närmaste tiden icke kunde anses lämpligt att återkomma till det af 1902 års Riksdag förkastade förslaget att för telegrafverkets räkning inköpa hela de enskilda näten och det af hänsyn till rätt förhållande mellan statens verk och enskilda företag icke kunde blifva tal om att genom effektiv priskonkurrens eller dylikt söka göra rikstelefonen allenahärskande inom 70-kilometersområdet, återstode ingen annan utväg än att dela detta område i två skilda verksamhetsfält, ett för rikstelefonen och ett för de sins emellan samarbetande bolagen.

Med iakttagande därjämte att i hvarje hänseende abonnenternas intressen blefve på det nogaste beaktade hade en delning i antydda syfte af Stockholm med omnejd utgjort en grundval för de förda underhandlingarna.

Vid denna delning hade emellertid telegrafstyrelsen icke kunnat lämna ur sikte det mål, på hvilket telegrafstyrelsens sträfvanden hittills utgått och otvifvelaktigt fortfarande måste utgå, nämligen att till sist i statens telefonverks hand föra tillsammans all för allmänheten upplåten telefondrift i riket. Ett steg i denna riktning måste, efter telegrafstyrelsens uppfattning, genast tagas på det sätt att, vid delningen af området, telegrafverket erhöle en något större anpart än som skulle blifva förhållandet, därest hänsyn endast skulle tagas till det nuvarande antalet abonnenter inom det gemensamma området. Därvid hade ock hänsyn tagits därtill att, om ock bolagen hade flera abonnenter än telegrafverket inom 70-kilometersområdet, telegrafverket dock genom sitt hela riket omfattande nät vore den vida större förvaltningen.

Det hade framhållits att, för byte i det närmaste jämnt om jämnt mellan förvaltningarna af apparater, 70-kilometersområdet borde delas så, att gränsen ginge i Mälaren, norra grenen af Norrström och stora segelleden genom Saltsjön, därvid, med hänsyn jämväl till hufvudstationernas läge, telegrafverket borde bekomma den södra delen och bolagen den norra. Af angifna skäl hade telegrafstyrelsen funnit sig omöjliggen kunna åtnöjas med hvad sålunda skulle tillfalla telegrafverket. Från telegrafstyrelsens sida hade därför påkallats, att till rikstelefonens område skulle läggas dels den norra hälften af den yttre delen af 70-kilometersområdet (nämligen området mellan 30 och 70 kilometer från Stortorget i Stockholm) och dels, inom Stockholm, Kungsholmen samt Skepps- och Kastellholmarna äfvensom södra Djurgården.

Bolagen syntes utan svårighet hafva gått in på att afstå äfven den norra delen af området mellan 30 och 70 kilometers afstånd från Stortorget. Men så mycket större hade bolagens obenägenhet varit att afstå från Kungsholmen. I denna stadsdel hade vid innevarande års ingång funnits 445 rikstelefonapparater, 1,160 apparater i allmänna bolaget och 776 apparater i bellbolaget. Då telegrafstyrelsen ansett sig böra ovillkorligen hålla på att få öfvertaga äfven Kungsholmen, hade detta haft sin grund däruti, att telegrafstyrelsen måste noga tillse, att telegrafverket skulle få tillräcklig andel af de stadsdelar, inom hvilka hufvudstadens utveckling kunde antagas komma att under de närmaste årtiondena hufvudsakligen fortgå. Telegrafstyrelsen hade icke förbisett, att stadsdelen Södermalm hade storartade utvecklingsmöjligheter; men styrelsen hade icke kunnat anse, att det skulle vara riktigt att, då utvecklingsmöjligheterna skulle så att säga delas, nöja sig med denna stadsdel. Kungsholmen hade därvid erbjudit sig såsom den lämpligaste stadsdelen att medräkna till det södra nätet.

Hänsynen till det slutliga målet för telegrafstyrelsens sträfvanden hade slutligen föranledt, att telegrafstyrelsen yrkat, att kontraktet skulle innehålla rätt för telegrafstyrelsen att inom en ej allt för aflägsen framtid, om sådant från statsverkets sida ansåges önskvärdt, inlösa bolagens återstående nät.

Telegrafstyrelsen öfvermålar därefter, att de förhållanden, som blifvit en följd af samtrafikens afstängning, alldeles icke visat sig ogynnsamma för telegrafverket *ur ekonomisk synpunkt*. Medan ökningen af antalet apparater inom Stockholms redovisningsområde år 1902 varit 378, hade densamma år 1903 utgjort icke mindre än 1,652, däraf 1,063 under tiden 1 juni—31 december inom Stockholms stadsnät. Af sistnämnda 1,063 hade 842 uppsatts hos abonnenter, som förut vore abonnenter hos bolagen. Hos bolagen hade enligt publicerade uppgifter ökningen i Stockholm år 1902 utgjort 2,175 och år 1903 2,122, utvisande således en mindre ökning under afstängningsåret än förut.

Man skulle kunna förmoda, att afstängningen verkat någon minskning i antalet från Stockholm expedierade interurbana telefonsamtal. Detta hade dock icke varit fallet. Under tiden 1 juni—31 december 1902 hade nämligen från Stockholm expedierats 387,610 samtalsperioder om 3 minuter. Under samma tid år 1903 hade expedierats 455,792 perioder, utvisande en ökning af 68,182 perioder eller 17.5 procent. Då under motsvarande tid ökningen i antalet samtalsperioder öfver hela riket varit i medeltal 10.9 procent, måste den interurbana samtalstrafiken från Stockholm efter afstängningen anses hafva varit mycket tillfredsställande.

Telegrafstyrelsen öfvergår därefter till närmare redogörelse för aftalets innehåll och lämnar, beträffande den ömsesidiga öfverlåtelsen af apparater, uppgift om dessas antal vid tiden för aftalets träffande.

Enligt denna utgjorde antalet apparater. fördelade på de olika näten.

<i>inom Stockholm:</i>	Telegraf- verket.	Bolagen.
1) i staden inom broarna, å Södermalm, Kungsholmen, Skeppsholmen, Kastellholmen och södra Djurgården	2,955	8,719
2) å Norrmalm och Östermalm	5,776	20,843
<i>Inom 70-kilometersområdet:</i>		
1) inom 30 kilometer från Stortorget söder om Mälaren och segelleden	708	1,137
2) inom 30-kilometersområdet norr om Mälaren och segelleden	502	1,660
3) inom området 30—70 kilometer rundt om	2,628	2,401
summa	12,569	34,760

Efter bytet skulle antalet apparater blifva följande:

<i>inom Stockholm:</i>	Telegraf- verket.	Bolagen.
1) i staden inom broarna, å Södermalm, Kungsholmen, Skeppsholmen, Kastellholmen och Djurgården	11,674	—
2) å Norrmalm och Östermalm	—	26,619
<i>inom 70-kilometersområdet:</i>		
1) inom 30 kilometer från Stortorget söder om Mälaren och segelleden	1,845	—
2) inom 30-kilometersområdet norr om Mälaren och segelleden	—	2,162
3) inom området 30—70 kilometer rundt om	5,029	—
summa	18,548	28,781

Telegrafverket öfverlämnade alltså — fortsätter styrelsen — till bolagen 6,278 apparater och bolagen öfverlämnade till telegrafverket 12,257 apparater. Skillnaden, 5,979 apparater, betecknade det öfverskott i apparater, telegrafverket genom bytet bekomme. Detta öfver-

skott fördelade sig med 2,943 apparater på hufvudstaden och 3,036 apparater på landsområdet.

Vid denna uppställning hade hänsyn icke tagits till de bestämmelser i aftalet, som medförde, att åtskilliga abonnenter, som efter de allmänna grunderna skulle öfverflyttas från det ena nätet till det andra, kunde komma att kvarstå i det förra nätet, eller, hvad beträffade de abonnenter i det ena nätet, som under afstängningstiden tecknat abonnemang i det andra nätet, rent af uppsade det senare abonnemanget till upphörande den 1 juli. Sådan uppsägningsrätt tillkomme, hvad rikstelefonen beträffade, något mer än 1,000 abonnenter, ehuru det icke kunde antagas, att alla dessa skulle begagna sig därpå.

Icke heller hade vid nyssnämnda sammanställning hänsyn tagits därtill, att en del af de abonnenter, hvilka sedan tiden före afstängningen hade abonnemang i båda näten, komme att efter öfverflyttningen vid första tillfälle uppsäga det ena abonnemanget. Hela antalet dubbelabonnemang hade vid början af innevarande år utgjort i Stockholm, med inberäkning af dem, som kunde göra uppsägning redan till den 1 juli 1904, 5,218, däraf 3,622 inom det område, som skulle komma att tillhöra bolagen, och 1,596 inom det område, som skulle komma att tillhöra rikstelefonen. Det vore icke möjligt att förutse, i hvilken omfattning denna omständighet kunde komma att medföra minskning i de resp. abonnentantalen, eftersom en afsevärd del, särdeles affärsmän, antagligen komme att fortfarande hafva behof af lika stort antal telefoner som förut.

Utom Stockholm förekomme naturligen ock dylika dubbelabonnemang, ehuru i mindre omfattning, i synnerhet på landsbygden. I Uppsala vore dock antalet dubbelabonnemang omkring 430 på ett antal af 1,013 apparater hos telegrafverket och 840 apparater hos allmänna bolaget.

Hvad beträffar prisen för de ledningar, telegrafverket skulle öfvertaga, framhåller styrelsen, att dessa vore desamma som stadgades i köpeaftalet den 28 december 1901 rörande bolagens samtliga ledningar, därvid dock borde anmärkas, att ledningar till hufvudstation från Kungsholmen, Skeppsholmen, Kastellholmen och södra Djurgården nu lämnades utan andel i station.

Prisen vore sålunda, hvad Stockholm beträffade:

för s. k. stjärntelefoner (d. v. s. apparater, till hvilka bellbolagens abonnenter hafva obegränsad samtalsrätt)
med årsafgift 100 kronor kr. 480: —

för apparater med direkta ledningar med årsafgift 80 kronor	kr. 440: —
för apparater med kombinerade ledningar med årsafgift 60 kronor	» 400: —
för apparater i bellbolaget (med begränsad samtalsrätt) med årsafgift 36 å 45 kronor jämte afgift för öfversamtal	» 250: —
för anknytningar och sidoapparater med årsafgift i medeltal omkring 30 kronor	» 150: —

För reservledningen i underjordskablar indragna i cementtrummor skulle betalas likasom i 1901 års köpekontrakt 100 kronor per kilometer dubbeltrådig kopparledning, hvartill komme likvid för ej i bruk tagen piplängd af cementtrummor med 1 krona 50 öre per meter och af impregnerade trätrummor med 25 öre per meter samt för ej i bruk tagna reservledningar i luftkablar med 60 kronor per kilometer dubbeltrådig ledning.

Med afseende å sistnämnda tre poster å resp. 90,885 kronor, 1,512 kronor 50 öre och 37,440 kronor eller tillsammans 129,837 kronor 50 öre, hvilka, efter afdrag af motsvarande belopp för de reserver, telegrafverket hade att aflåta inom Stockholm, eller 61,446 kronor, alltså skulle med 68,391 kronor 50 öre utgöra, hvad köpet af Stockholmsnätet denna gång vore dyrare än förra gången, har telegrafstyrelsen, med hänvisning till den förra gången af tillkallade sakkunnige, filosofie doktorn Herslow samt cheferna för de norska och danska telegrafverken, lämnade utredningen därom, att de för ledningarna fastställda å-prisen vore skäligen, framhållit, med afseende å nödvändigheten att nu särskildt betala reservpipor i cementtrummor och reservledningar i luftkablar, att bolagens yrkande på att erhålla särskild likvid för dessa reserver, hvilka komme till nytta vid blifvande nyanläggningar och således vore att betrakta såsom förskotter å anläggningskostnaden för dessa, syntes styrelsen rimligt, under iakttagande af ömsesidighet, och att följaktligen köpe- och bytesaftalet ansetts icke böra stranda på denna förhållandevis mindre betydliga post. Därvid borde ock erinras, att i det förra köpekontraktet inom hela landsnätets område skulle erläggas betalning för alla reserver i luft- och jordkablar samt å centralstationerna.

Vid bestämmandet af det pris, som borde betalas för de ledningar, telegrafverket skulle aflåta till bolagen, hade, såsom telegrafstyrelsen vidare anför, ingen omedelbar jämförelsepunkt funnits i det förra kontraktet, eftersom telegrafverket den gången varit endast köpare och bolagen icke hade några ledningar mot abonnemangsafgift af 50 kro-

nor, såsom för abonnemang å rikstelefon betalades. Af det föregående syntes, att prisen för bolagens ledningar nu liksom förra gången icke bestämts efter ledningarnas inbördes olika tekniska beskaffenhet utan efter den årsinkomst, de lämnade genom de olika abonnemangsaftifterna. Det hade då ansetts riktigast att ställa priset för rikstelefonens ledningar i jämförelse med priset för de bland bolagens ledningar, som varit närmast jämförliga med rikstelefonledningarna, eller alltså de, som ginge direkt in till hufvudstation. Dit inginge alla allmänna bolagets ledningar (abonnemangspris 100, 80 eller 60 kronor), men dessutom alla bellbolagets ledningar å Södermalm och i staden inom broarna. Bellbolagets samtliga stationer för dessa områden vore nämligen förlagda till hufvudstationerna vid Svartmangatan eller Hornsgatan, medan å Kungsholmen och å Djurgården funnes särskilda sekundärstationer för bellbolaget. Antalet af förenämnda till hufvudstation ingående, bolagen tillhöriga ledningar vore 6,840 och likviden för dem utgjorde 2,527,070 kronor eller i medeltal i det närmaste 370 kronor. Detta pris hade alltså blifvit satt å de 4,894 direkta ledningar, telegrafverket skulle öfverlämna till bolagen.

Från bolagens sida hade visserligen med kraft framhållits, att detta pris borde sättas åtminstone 30 kronor lägre, emedan rikstelefonledningarna samtliga lämnats utan andel i station, under det att bolagens ledningar med få undantag lämnats med dylik andel i stationerna vid Svartmangatan och Hornsgatan, beräknadt i värde till 30 kronor, hvar till komme, dels att 62,7 procent af alla de apparater, bolagen skulle erhålla, funnes hos abonnenter, som förut hade abonnemang hos bolagen, medan motsvarande procent för de ledningar, rikstelefonen skulle öfvertaga, icke vore högre än 18,3 och bolagen således hade vida större risk än telegrafverket att få öfvertagna och betalade abonnemang snarast möjligt uppsagda, dels ock att för de öfvertagna apparater, som fortfarande komme att bibehållas i bolagens nät, bolagen finge under återstående abonnemangskontraktstid nöja sig med en omkring 10 kronor lägre abonnemangsaftgift än medelafgiften inom bolagens nät.

Men telegrafstyrelsen hade fasthållit vid och lyckats genomdrifva, att priset för telegrafverkets ledningar ändock icke skulle beräknas lägre än 370 kronor.

Hvad landsnäten beträffade, vore samtliga pris upptagna i full öfverensstämmelse med det förra köpekontraktet, hvilket för landsnäten jämväl innehållit bestämmelser om särskild betalning för reservledningar i luft- och jordkabel samt reservlinjer i centralstationen med inledning. Vid värdesättningen af landsledningarna skulle, enligt det nu

träffade aftalet, afdrag ske för brist i det normala underhållet enligt värdering, efter själfkostnaden, af skiljemän.

Telegrafstyrelsen yttrar sig därefter om frågan, huruvida köpe- och bytesaftalet kunde anses vara ekonomiskt fördelaktigt för telegrafverket, äfven med bortseende från de fördelar af mera allmän natur, som vore att beräkna genom den mera rationella anordningen af telefonförhållandena i hufvudstaden med omnejd.

Frågan vore då närmast den, om det för telegrafverket vore fördelaktigt att för ett pris af 2,593,890 kronor förvärfva ett antal af 5,979 nya abonnenter. Enligt de sakkunnigas beräkningar år 1902 skulle hvarje från bolagen till telegrafverket öfverlämnadt abonnemang lämna en nettobehållning (öfverskott af inkomst utöfver drift- och underhållskostnad) af i medeltal 25 kronor 75 öre i stadsnätet och 25 kronor 25 öre i landsnätet. De 2,943 nya abonnemangen i stadsnätet skulle således lämna en nettobehållning af 75,782 kronor 25 öre och de 3,036 nya abonnemangen i landsnätet en nettobehållning af 76,659 kronor, eller tillsammans 152,441 kronor 25 öre. Detta belopp utgjorde 5,87 procent å mellanavgiftsbeloppet, 2,593,890 kronor. Omförmälda sakkunniga hade funnit, att telegrafverket å köpeskillingen för bolagens hela nät skulle få en inkomst af 6,25 procent om året, hvilket ansetts tillfredsställande för att medgifva det nedlagda kapitalets förräntning och snabba amortering. Den minskning i procent, som sålunda förefunnes, berodde till hufvudsaklig del därpå, att telegrafverket haft jämförelsevis för litet antal reserver att aflåta. Telegrafverket hade att betala för reserver i allt 644,318 kronor 50 öre och skulle för reserver erhålla 248,071 kronor. Skillnaden 396,247 kronor 50 öre ökade mellanavgiften för apparaterna till förenämnda belopp. Ville man alldeles bortse från kostnaden för reserverna och anse, att afkastningen af dem skulle hämtas från de nytillkommande abonnemang, för hvilkas ledningar de komme till användning, blefve mellanavgiften för själva apparaterna 2,197,642 kronor 50 öre, å hvilket belopp den omförmälda nettoinkomsten 152,441 kronor 25 öre utgjorde 6,93 procent.

Äfven om man skulle stanna vid, att den beräkneliga afkomstprocenten skulle blifva 5,87, måste man ihågkomma att, då de sakkunniga år 1902 beräknade afkomstprocenten till 6,25, detta noga taget afsett endast den närmaste femårsperioden efter köpet. Efter denna period, under hvilken de inköpta apparaternas abonnemangspris skulle hafva, hvad Stockholmsnätet beträffade, hunnit i medeltal gå ned emot rikstelefonens medelpris, hade uppenbarligen afkomstprocenten ock i rätt

afsevärd mån sjunkit. Nu vore icke fråga om någon afgiftsnedsättning för öfvertagna apparater, och således kunde med allt skäl den nu angifna afkomstprocenten beräknas blifva bestående under hela amorteringstiden.

En anledning till minskning i den nu beräknade afkomstprocenten skulle kunna tänkas ligga däruti, att en del kostnader uppstode för telegrafstyrelsen genom de nödvändiga arbetena för att direkt till telegrafverkets centralstation småningom indraga alla de allmänna bolaget tillhöriga ledningar, som nu inginge till stationerna vid Svartmangatan och Hornsgatan, så att endast de nuvarande bellstationerna bibehölles utanför centralstationen. Men om man också frånsåge, att dessa kostnader i viss mån uppvägdes genom den minskning i expeditionskostnad, som uppstode genom alla direkta ledningars sammanförande till en centralstation, kunde med bestämdhet påstås, att kostnaderna för omförmälda ombyggnad, hvilken naturligen borde ske i samband med den i allt fall förestående omändring af de nuvarande rikstelefonledningarna i större omfattning till underjordiska ledningar, tillfullo uppvägdes genom de fördelar vid sistnämnda arbete, som bereddes telegrafverket genom öfvertagande af allmänna bolagets vidsträckta kabelnät inom telegrafverkets blifvande område i hufvudstaden.

Hvad särskildt det öfvertagna landsnätet beträffade, kunde en anledning till minskad nettoinkomst i jämförelse med det förra köpeaftalet förefinnas däri, att nu icke hela landsnätet öfvertoges, utan en del af den inre, ur inkomstsynpunkt bättre delen af landsnätet, fortfarande förbehölles åt allmänna bolaget. Fördelen af att öfvertaga hela det yttre landsnätet — mellan 30 och 70 kilometer från Stortorget — hade dock redan blifvit framhållen såsom liggande däri, att ett afsevärdt steg därmed toges i riktning mot telegrafverkets öfvertagande af all för allmänheten upplåten telefondrift. Skulle äfven den yttre delen af nätet hafva delats mellan förvaltningarna, skulle rikstelefonen blifvit utestängd bland annat från sådana telefoncentra som Uppsala, Enköping och Norrtälge.

Såsom en ekonomisk vinst af det nuvarande köpeaftalet hade framhållits, att telegrafverket skulle erhålla en betydlig årlig ökning i inkomst genom de höjda årsafgifterna i hufvudstaden. Enligt aftalet skulle nämligen i stället för den nuvarande rikstelefonafgiften 50 kronor om året, i mån af abonnemangskontraktens utlöpande, införas väsentligen samma årsafgifter, som bolagen nu hade, eller alltså, efter abonnemangens olika beskaffenhet: 100, 80, 60, 45 eller 36 kronor. Medelbeloppet af dessa afgifter jämte förekommande anknytningsafgifter öfver-

stege medelbeloppet af de nuvarande rikstelefonavgifterna med omkring 10 kronor för apparat. För telegrafverkets nuvarande apparatantal i Stockholm skulle alltså denna ändring medföra en ökad årsinkomst af omkring 87,000 kronor. Riktigt vore, att denna ökade inkomst innebure en fördel för rikstelefonen, hvartill bolagen icke finge någon motsvarighet. Men liksom den ökade årsavgiften för abonnenterna uppvägdes af förmånen af fri samtrafik, så måste ock för telegrafverket den ökade årsinkomsten till stor del anses komma att blifva behöflig till täckande af verkets andel i kostnaderna för den fria samtrafiken. Antalet öfvergångssamtal mellan näten inom 70 kilometersområdet hade under år 1902, samtrafikens sista fulla kalenderår, utgjort omkring 900,000 med en beräknad kostnad af omkring 27,000 kronor, däraf 13,500 kronor för hvardera förvaltningen. Otvifvelaktigt stege samtrafiksfrekvensen vid full afgiftsfrihet 5 eller 6 gånger, medförande alltså en kostnad för telegrafverket af 67,500 à 81,000 kronor. Den mindre del af förenämnda ökningsbelopp å 87,000 kronor, som återstode, sedan kostnaderna för den fria samtrafiken blifvit betäckta, kunde lämpligen anses motsvaras af den förlust, som kunde uppkomma genom afgång, i den mån kontrakten utlöpte, af öfvertagna och betalade dubbelabonnemang.

Såsom en sammanfattning af redogörelsen för köpeaftalets rent ekonomiska innebörd har telegrafstyrelsen slutligen uttalat, att detta aftal, som syntes telegrafstyrelsen rent af nödvändigt för att råda bot för bestående missförhållanden i telefontrafiken och för att bereda telegrafverket skäligt utrymme för utveckling, äfven ur rent ekonomisk synpunkt för sig taget, vore för telegrafverket fördelaktigt.

I sammanhang med frågan om köpeaftalets ekonomiska betydelse för telegrafverket har telegrafstyrelsen ock pröfvat, huruvida de medel, som för likvidens fullgörande behöfde upplånas, kunde återbetalas på den för telegrafverkets nyaste lån fastställda amorteringstiden af 20 år, hvilken tid med 4 procents räntefot medförde en annuitet af i allt 7,36 procent, och i sådant afseende meddelat, att de till mellangift vid bytet af reserver afsedda medel 396,247 kronor 50 öre kunde tillfullo återbetalas, i mån som reserverna komme till användning för nya anläggningar. Det återstående för själfva ledningarnas likviderande afsedda beloppet, 2,197,642 kronor 50 öre, kräfde för amortering på 20 år en annuitet af 161,744 kronor 50 öre. Då den beräknade nettoinkomsten af de köpta ledningarna utgjorde 152,441 kronor 25 öre, återstode alltså endast ett belopp af 9,303 kronor 25 öre att fylla af verkets öfriga medel, hvilket belopp ju utgjorde ett jämförelsevis ringa förskott på de inkomster, det inköpta nätet komme att lämna, sedan

köpeskillingen blifvit till fullo amorterad. Det till en god del redan nu underjordiska nätet i Stockholm måste naturligen anses komma att äga bestånd långt efter amorteringstidens slut.

Angående aftalets bestämmelser om de blifvande abonnemangsafgifterna anmärker telegrafstyrelsen, att därigenom blefve visserligen de nuvarande rikstelefonabonnenternas i hufvudstaden abonnemangsafgifter i mån af kontraktstidens utgång höjda med i medeltal 10 kronor för år, men denna höjning måste, såsom redan anförts, anses tillfullo motsvaras af förmånen af fri samtrafik, helst rikstelefonabonnenterna före afstängningen i medeltal betalat åtminstone en betydlig del af detta belopp i öfvergångsavgifter. Därtill komme, att de nuvarande rikstelefonabonnenterna kunde, i den mån kontrakten utlöpte, fritt bestämma sig för det abonnemang, som bäst passade hvar och en, från 100 kronors ända ned till 36 kronors abonnemang. Innehafvare af två telefoner kunde hädanefter i många fall nöja sig med *en* telefon.

Emellertid blefve ingen abonnent förpliktad att under fortlöpande abonnemangstid öfverflytta sitt abonnemang från sitt nuvarande nät, och jämväl efter kontraktstidens slut kunde den abonnent, som så önskade, få kvarstanna i det förra nätet, eftersom den ena förvaltningen städse ägde teckna abonnemang inom den andras område med direkt ledning till sitt nät mot en förhöjning i årsafgiften af tio kronor. Denna bestämmelse hade den betydelse, att den på så många håll såsom mycket betydelsefull framhållna konkurrensen kunde varda bibehållen. Ansåge sig en abonnent vara illa behandlad inom det nät, dit han ur lokal synpunkt hörde, kunde han för en ringa tilläggsavgift blifva abonnent i det andra nätet. För att kunna genomföra denna anordning jämväl å telegrafstationsorterna Djursholm och Drottningholm inom bolagens område ägde telegrafstyrelsen bibehålla sina nuvarande förbindelseledningar till dessa orter.

Efter en redogörelse för abonnenternas blifvande ställning och rätt inom näten framhåller telegrafstyrelsen, att genom tidsenliga anordningar för samtrafiken och genom åtgärder till abonnenternas förmån i öfrigt å ömse håll abonnenternas ställning i de blifvande näten syntes komma att blifva sådan, att det i intet afseende skulle blifva af betydelse för abonnenterna, hvilketdera nätet de tillhörde. Likhet i förmåner och skyldigheter skulle blifva betecknande för de nya förhållandena.

Därefter öfvergår telegrafstyrelsen till den styrelsen genom aftalet förbehållna rätten att öfvertaga återstoden af bolagens nät och anför därom följande.

Såsom redan förut omnämnts, hade det synts telegrafstyrelsen vara

nödvändigt att i kontraktet framhålla telegrafverkets rätt att inom en ej alltför aflägsen framtid inlösa hela det telefonnät, som enligt aftalets bestämmelser hädanefter skulle tillhöra bolagen.

Redan på grund af nådiga resolutionen den 1 maj 1891 angående rätt för Stockholms allmänna telefonaktiebolag att anordna telefonledningningar inom 70 kilometersområdet ägde statsverket att den 1 maj 1941 inlösa bolagets ledningar utom Stockholm efter värdering. Nu hade aftalats, att denna inlösning liksom inlösning af de privata näten i Stockholm finge äga rum, efter telegrafstyrelsens val, åren 1919 eller 1920, 1929 eller 1930 o. s. v. alltid efter ett års uppsägning. De långa intervallerna 1921—1928 o. s. v., då inlösen ej finge ske, hade tillkommit för att ej hämma bolagens utveckling genom att de vid hvarje tid skulle vara pliktiga att ett år efter tillsägelse afstå sina nät.

För landsnäten hade bibehållits bestämmelsen, att inlösen skulle ske efter värdering, därvid blott tillagts, att värderingen skulle ske genom skiljemän enligt lagen den 28 oktober 1887.

För inlösen af Stockholmsnäten hade det af naturliga skäl icke varit möjligt att nu fastställa å-priser, som skulle blifva tillämpliga först 15 år härefter. Man hade därför öfvergått till att fastställa en beräkningsgrund i förhållande till nätens afkastningsförmåga och därvid sökt att lämna noggranna och otvetydiga regler för beräkningen af denna afkastningsförmåga. Kapitalvärdet af afkastningsförmågan, efter afdrag af brist i underhållet efter skiljemäns värdering, skulle blifva inlösningssummans belopp. Stora svårigheter hade mött vid underhandlingarna att öfverenskomma om det procenttal, efter hvilket kapitaliseringen skulle ske. Telegrafstyrelsen hade sökt få detta tal fastställt till 6,25, medan bolagen icke velat medgifva mer än 5. Bolagen hade framhållit, att bellbolagets abonnemangspris icke för sig tagna med säkerhet medgåfve en så hög kapitaliseringsprocent som 6,25 och att dessutom, i den mån bolagen genomförde sin plan att göra sina nät underjordiska, så att ledningarna framdroges till abonnenterna utan att ens till någon del luftledning eller fritt hängande kabel användes, äfven allmänna bolagets ledningar icke kunde med säkerhet beräknas gifva 6,25 procent i afkastning på nedlagdt kapital. I betraktande af dessa förhållanden och med hänsyn därtill, att inlösningen endast skulle blifva en rätt för telegrafstyrelsen, icke en skyldighet, hade telegrafstyrelsen slutligen gått in på en sådan anordning, att telegrafstyrelsen skulle lösa in de fullständigt underjordiska ledningarna i Stockholm efter en kapitaliseringsprocent af 5 procent och de öfriga ledningarna efter 5¹/₂ procent. I förra fallet skulle alltså betalas 20 gånger årsafkastningen, i det

senare omkring 18 gånger. Vid kapitalisering efter 6,25 procent skulle hafva betalats 16 gånger årsafkastningen.

Att det vid denna inlösningsfråga om stora summor vore uppenbart. Bolagen kunde vid den första inlösningsperioden om 15 år antagas hafva uppnått ett apparatantal i hufvudstaden af omkring 40,000. Om det lyckades bolagen bibehålla nettoafkastningen i medeltal vid 25 kronor 75 öre, skulle alltså årsafkastningen utgöra 1,030,000 kronor. 16 gånger detta belopp är 16,480,000 kronor, 18 gånger är 18,540,000 kronor och 20 gånger är 20,600,000 kronor.

Om nuvarande förhållanden i afseende å telefondriften finge anses i afsevärd mån äga bestånd om 15 år, kunde svårighet icke skäligen tänkas uppstå för telegrafstyrelsen att förränta och amortera inlösningssumman, om ock längre tid sannolikt komme att åtgå därför än nu vanliga 20 år. Det förra köpet hade, enligt riksgäldskontorets förslag, varit afsedt att amorteras på 30 år.

Skulle man våga antaga, att den räntefot, till hvilken staten upplånade medel, vore något lägre år 1919 än nu, skulle inlösningspriset ställa sig så mycket fördelaktigare för telegrafverket. Och i alla händelser borde erinras, att de nät, som då köptes, icke innehölle några dubbelabonnemang och att, om de då inlösta näten vore i afsevärd mån underjordiska äfven beträffande ledningarna fram till husen, de blefve betydligt värdefullare än de nuvarande, till följd af den så väsentliga minskningen i underhållskostnaden för ett underjordiskt telefonnät. Vid värdering efter afkastningsförmågan följde bolagens fastigheter med vid inlösen utan särskild betalning. Däremot inbegreps icke i förråd befintliga förlags- och konsumtionsartiklar eller den för nybyggnad afsedda egendom. För reserver i stationer och reservledningar betalades deras själfkostnad, dock att ersättning ej beräknades för ej i bruk tagna pipor i cementtrummor. Om telegrafstyrelsen så önskade, skulle lösen för reserverna i stället utgå efter värdering genom skiljemän.

De aftalade bestämmelserna beträffande inlösen i visst förhållande till afkastningsförmågan medförde, att telegrafstyrelsen, som nu öfverläte 5,776 apparater inom hufvudstaden med en beräknad afkastningsförmåga, i den mån kontrakten utginge och allmänna bolagets pris komme att tillämpas, af 5,87 procent, i sinom tid finge inlösa desamma efter en kapitaliseringsprocent af 5,50, resp. 5 procent, hvilket innebure en förlust för verket. Därvid måste dock ihågkommas, att dessa apparater lämnades utan andel i station, men återbekommes icke blott med sådan andel utan äfven med å dem löpande andel af bolagets för närvarande till nära 1,000,000 kronor värderade fastigheter, och att,

om ledningarna under tiden ombyggt till helt och hållet underjordiska, de vore betydligt mera värda vid återköpet.

En stor del — antagligen en tredjedel — af nu från rikstelefonen öfverlätna apparater komme ej heller i fråga till återinlösning, eftersom mer än 62 procent af de öfverlätna apparaterna tillhörde dubbelabonnemang, af hvilka väl hälften finge antagas upphöra snarast möjligt efter öfvergången.

Telegrafstyrelsen ansåge sig böra fästa uppmärksamheten därå, att aftalet icke innehölle någon rätt till uppsägning af detsamma. Detta hade sin grund däri, att bolagen förklarar sig icke kunna ingå på aftal om afstående af en stor del af sitt verksamhetsområde, om de skulle vara utsatta för att kunna vid något tillfälle få sitt nät afstängdt från samtrafiken med det öfriga telefonnätet. Då telegrafstyrelsen hade rätt att under vissa ständigt återkommande perioder inlösa bolagens hela nät för skäligt pris, hade telegrafstyrelsen ansett sig böra efterkomma bolagens fordran i detta hänseende.

Sedan telegrafstyrelsen slutligen framhållit, att det vore uppenbart, att den summa telegrafstyrelsen hade att erlægga i mellangift vid bytet, eller 2,593,890 kronor, icke borde lämnas styrelsen annorledes än som lån på viss amorteringstid samt att styrelsen enligt förut lämnad redogörelse vore i stånd att utan olägenhet genom amortering återbetala beloppet inom den numera vanliga amorteringstiden af tjugu år, har styrelsen, då genom godkännande af det nu underställda köpe- och bytesaftalet stora fördelar stode att vinna för telegrafverket och för allmänheten ur alla de viktiga synpunkter, som förut framhållits, och då anledning, så vidt styrelsen kunde finna, icke vore att antaga, att billigare villkor än det nu aftalade kunde utverkas, hemställt,

att Kungl. Maj:t, under förutsättning att Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms stadsfullmäktige lämnat i ärendet omförmälda godkännande, täcktes

dels godkänna det underställda, af telegrafstyrelsen med styrelsen för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms belltelefonaktiebolag träffade köpe- och bytesaftalet rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd,

dels ock föreslå Riksdagen att, med gillande af detta köpe- och bytesaftal, bemyndiga riksgäldskontoret att under innevarande år tillhandahålla telegrafstyrelsen det belopp, som efter uträkning och Kungl. Maj:ts pröfning erfordrades för fullgörande af den på styrelsen ankommande betalningsskyldighet enligt nämnda aftal, att af telegraf-

styrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jämte ränta motsvarande den ränteutgift, som genom beloppets öfverlämnande till telegrafstyrelsen förorsakades riksgäldskontoret, inom tjugu år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel därtill lämnade tillgång, dock så att dylika afbetalningar borde en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas.

Såsom jag förut omförmält, har denna telegrafstyrelsens hemställan icke varit enhällig inom styrelsen, utan en af dess ledamöter, nämligen chefen för telegraftrafikbyrån, har i ärendet anmält sin skiljaktiga mening. De skäl, som hindrat honom att ansluta sig till styrelsens framställning, hafva icke öfvertygat mig, utan är det, då jag äfven för öfrigt anser telegrafstyrelsens förslag vara för staten fördelaktigt, min afsikt att tillstyrka bifall till styrelsens hemställan. Som emellertid reservanten underkastat det föreliggande förslaget till köpe- och bytesaftal en ingående kritik, anhåller jag att, innan jag för egen del uttalar mig om frågan i dess helhet, få något närmare redogöra för de anmärkningar, reservationen innehåller, och till dessa foga några synpunkter, hvilka jag med ledning af från telegrafstyrelsen inhämtade upplysningar anser ställa frågan i en riktigare belysning.

Reservanten har först (bil. n:o 4 sid. 41—45) ur allmän principiell synpunkt granskat lämpligheten af samtrafik mellan telegrafverket och de båda bolagen under de former, som aftalet erbjuder, och därvid förkastat hela förslaget. Med hänsyn till interurbantrafiken borde, enligt hans åsikt, alla lokaltelefoner stå under samma förvaltning som de interurbana ledningarna, emedan eljest vid felaktighet i expeditionen af samtalen den ena förvaltningen sköte skulden på den andra. För sin åsikt hämtar reservanten vidare stöd först från förhållandena i de länder, där staten äger lokalnäten, hvaremot de öfriga framhållas såsom icke efterföljansvärda exempel, samt dessutom från telegrafverkets eget föregående förfaringssätt att efterhand inköpa lokalnäten i landsorten.

Härefter framhåller reservanten, att genom det förutvarande samtrafikskontraktets upphörande telegrafverket återvunnit sin konkurrensförmåga, hvilken verket saknat, så länge samtrafiken gifvit de enskilda bolagen medel att införa abonnemangstaxor, som telegrafverket med hänsyn till sina öfriga abonnenter ej kunde tillämpa inom Stockholmsområdet. Äfven om det komme att taga sin tid innan tillväxten af lokalabonnenter hunne den med telegrafverkets rätta ställning öfver-

ensstämmande ståndpunkt, skulle den, om nuvarande förhållanden finge ostördt fortvara, framgent gå ännu hastigare i samma riktning.

Emot detta statens intresso ställdes nu allmänhetens kraf på samtrafik. Sedan reservanten framhållit, hvilken ringa del af interurbantrafiken som komme på de enskilda bolagens abonnenter — $\frac{1}{7}$ från och $\frac{1}{5}$ till Stockholm — samt meddelat, att efter samtrafikens afstängning de interurbana ledningarna i allmänhet varit mer fyllda än förut, anmärker reservanten, beträffande lokalsamtrafiken, att de största abonnenterna redan hade både telegrafverkets och bolagens telefoner. För dessa, som af telegrafverkets abonnenter i hufvudstaden utgjorde mer än hälften, hade således den lokala samtrafiken icke någon betydelse. Det vore visserligen önskligt att kunna bereda äfven de öfriga rikstelefonabbonenterna i hufvudstaden samtrafik, men det måste då ske på något sätt, som icke utestängde staten från bedrivande af telefonverksamhet inom den största och viktigaste delen af hufvudstaden.

I afseende å nyttan af enhetlig telefonförvaltning måste man vara ense med reservanten, och det lärer vara uppenbart, att telegrafstyrelsen vid den ifrågavarande uppgörelsen haft just detta mål för ögonen.

För att nå detta mål kan man gifvetvis utgå från två skilda synpunkter. Antingen får man, med erkännande af det enskilda företags berättigande, söka åstadkomma en rimlig uppgörelse, eller kan man genom en konkurrens, som då måste blifva skarp och hänsynslös, söka kväfva de enskilda företagen.

Telegrafstyrelsens chef och de båda ledamöter, som närmast hafva med den föreliggande frågan att skaffa, d. v. s. cheferna för telefontrafikbyrån och för linjebyrån, hafva funnit träffande af en uppgörelse vara lämpligast samt under de långvariga förhandlingarna med bolagen insett omöjligheten af att vinna bättre villkor åt telegrafverket än som skett. Då de emellertid funnit villkoren tillräckligt fördelaktiga för verket, hafva de gått in på kontraktet med bolagen och därmed äfven vunnit telegrafverkets gamla mål, den fria samtrafiken.

Genom en uppgörelse skulle alla abonnenterna erhålla samma fördelar som om endast ett nät existerade. Telegrafverket ökar sitt abonnentantal med 6,000 abonnenter på en gång och tager därmed ett stort steg i riktningen mot den slutliga sammanslagningen; hvarförutom genom bestämelsen om rätt till inlösen gifvits staten en möjlighet att framdeles helt och hållet förvärfva de enskilda näten. Sålunda synes enhetstanken kunna till fullo förverkligas på ett sätt, som utan tvifvel är det bästa, sedan frågan om ett omedelbart inköp af näten i deras helhet förfallit.

Reservanten åter föredrager konkurrensen såsom den lämpligaste utvägen och finner i samtrafiksbrottet ett af de hufvudsakliga medlen därför. I enlighet därmed måste han också anse den fria samtrafiken på telefonens område vara något, för hvilket man icke bör göra uppoffring. Under sådana förhållanden kan det icke förvåna, att reservanten icke heller vill tillstyrka ett aftal, där icke alla fördelarna äro uteslutande på telegrafverkets sida, utan hellre väljer en annan väg för att göra staten till herre öfver telefonverksamheten och sålunda nå den af telegrafstyrelsens samtliga ledamöter eftersträfvade enheten i telefonförvaltningen.

Tanken att genom konkurrens tvinga bolagen till underkastelse torde dock, äfven om man anser den vara berättigad, ej vara så lätt att genomföra, då man besinnar, att af bolagens abonnenter omkring $\frac{6}{7}$ ej innehafva rikstelefonapparat. Tydligt är, att en god del af dessa kan erhållas såsom abonnenter i rikstelefonnätet, men i allt fall måste för detta ändamål utomordentliga och på rikstelefonnätet i dess helhet ogynnsamt återverkande åtgärder vidtagas, hvarjämte en lång tid skulle åtgå, innan den eftersträfvansvärda enheten i telefonväsendet kunde ernås. Under hela denna tid synes ej heller finnas någon möjlighet att genomföra samtrafik näten emellan, utan det allmänna kommunikationsintresset blir lidande därpå.

Genom det af telegrafstyrelsen uppgjorda aftalet, som är baserat på fri samtrafik mellan näten och inlösenrätt för staten, skulle däremot i vårt telefonväsende inträda förhållanden, som så nära som möjligt närmade sig de fördelar ett direkt köp skulle medföra.

Härefter öfvergår reservanten till en detaljerad kritik af aftalets särskilda bestämmelser.

I afseende på de i förslagsaftalets 1 § upptagna pris för ledningarna anmärker reservanten (sid. 45—48), att de pris, som telegrafverket skulle betala för bolagens ledningar, vore för höga dels i och för sig, dels ock i förhållande till dem, som bolagen skulle erlægga för telegrafverkets ledningar; och för att belysa förhållandet ställer reservanten de för bolagens ledningar upptagna prisen 480, 440 och 400 kronor gent emot det för rikstelefonledningarna betingade priset 370 kronor. Visserligen omfattade en del af de bolagens ledningar, som skulle öfverlätas, äfven växelbord, hvilket icke vore förhållandet med dem telegrafverket skulle afstå, men värdet för telegrafverket att blifva ägare af en sådan centralstation blefve mycket ringa, enär stationen ej komme att bibehållas, utan de öfvertagna ledningarna flyttas till telegrafverkets station. Dessutom vore det tvifvelaktigt, om skäl förefunnos

att, såsom föreslagits, för bolagens ledningar nu betala samma pris som i 1902 års uppgörelse upptagits. Då hade det nämligen gällt att öfvertaga bolagens samtliga anläggningar, hvarigenom en enhetlig anordning af hufvudstadens hela telefonväsen kunnat vinnas, hvaremot det nuvarande förslaget ginge ut på att förvärfva endast en del af bolagens anläggningar men monopolisera bolagen för återstoden. Reservanten hänvisar likväl äfven i detta sammanhang till det lämpliga i en skarp konkurrens för att nedbringa bolagens aktievärden till ett billigare pris, utan att därför vara underpris, men som dock icke, enligt erfarenheten från år 1902, skulle hafva den för aktieägarna lyckliga verkan att kunna höja aktiernas börspris med omkring 130 procent.

I afseende på denna kritik öfver inköpsbeloppen faller det genast i ögonen, att reservanten såsom pris å de ledningar, som skola af staten öfvertagas, omnämnt endast 480, 440 och 400 kronor men däremot icke det pris af 250 kronor, hvilket likväl skulle utgå för icke mindre än öfver en tredjedel af de till hufvudstationerna i staden och på söder ingående ledningarna. Dessa äro af samma beskaffenhet som ledningarna till de högre prisen, ehuru stationsanordningarna äro af enklare slag. Medelpriset af samtliga förenämnda pris med vederbörlig hänsyn till antalet ledningar af olika slag utgör just det pris af 370 kronor, som beräknats för telegrafverkets ledningar. Och därvid är att märka, att verkets ledningar äro helt och hållet utan stationsandel, hvaremot bolagen öfverlämna stationsandel till 85 % af de ledningar telegrafverket erhåller. Reservanten synes således för sin åsikt, att prisen ställa sig fördelaktigare för bolagen än för telegrafverket, icke hafva tagit i beräkning alla de omständigheter, som därvid inverka. Förhållandet är därför snarare det motsatta, och det ställer sig för bolagen ännu ogynnsammare, om man tager i beräkning den afgång af abonnenter, som blir en följd af att en del af de öfvertagna ledningarna abonneras af personer, som innehafva båda förvaltningarnas apparater. Denna af reservanten äfvenledes ej omnämnda omständighet inverkar så, att bolagen, som bland de af dem öfvertagna telefonabonnemangen erhålla ej mindre än 62 % dubbelabonnemang, kunna antagas förlora omkring hälften af de abonnenter, som öfvergå till dem, då däremot telegrafverket, som endast erhåller omkring 18 % dubbelabonnemang, ej behöfver befara någon afgång af större omfattning. Telegrafverket har ännu en fördel däruti, att de af verket öfvertagna ledningarna redan från första dagen lämna den högre inkomst (efter de nya abonnemangsprisen) som bolagen ej kunna helt och hållet uppbringa förr än efter de fem år, hvarunder rikstelefonkontrakten successive utlöpa.

Den opartiska utredning, som ägde rum år 1902, visar, att bolagens anordningar äro af samma goda beskaffenhet som rikstelefonens samt att de ifrågasatta prisen ej äro högre än den verkliga kostnaden för dem.

Beträffande den af reservanten omnämnda höjningen af bolagsaktiernas börspris år 1902 tillåter jag mig påpeka, hurusom reservanten därvid förbisett, att aktierna, som nominellt äro å 300 kronor, redan i november 1901 stodo i 400 kronor och innan köpet afslutades kommit upp i 450 kronor, det vill säga 50 procent öfver pari. Att köpet skulle förorsaka en höjning i aktiepriset var för öfrigt endast naturligt. Därigenom att bolaget arbetat med ett mycket litet aktiekapital och bolagsordningen förbjuder högre utdelning än 8 %, förrän reservfonden blifvit minst lika stor som aktiekapitalet, har under 18 år en betydlig del af bolagets vinst nedlagts i anläggningarna. Genom en total försäljning skulle på en gång hela detta bundna kapital frigjorts och kunnat utdelas. Detta var nog en hufvudsaklig anledning till stegringen.

Efter en mera betydelselös anmärkning rörande 2 § (sid. 48), vänder sig reservanten (sid. 48—54) mot den i 3 § förekommande bestämmelsen om lika abonnemangsavgifter i båda områdena; och då han anser densamma knappast kunna i allmänhet försvaras, emedan därigenom statsverket under kontraktstiden skulle afhändas sin bestämningsrätt öfver dessa avgifter, finner han en dylik bestämmelse så mycket riskablare med hänsyn till de avgifter, som skulle blifva gällande. Dessa vore nämligen helt och hållet desamma, som nu gällde hos bolagen och som väsentligen skilde sig icke allenast från de avgifter, telegrafverket förut tillämpat, utan äfven från dem, som förekomme inom andra länder. Genom det nya aftalets bestämmelser skulle icke någon af telegrafverkets abonnenter i Stockholm få behålla sina nuvarande abonnemangsvillkor. Motsatt blefve däremot förhållandet med bolagens abonnenter. Detta, att staten ej förmådde skydda sina kunder mot att komma i en sämre ställning än förut, då de enskilda bolagen kunde det, skulle utan tvifvel blifva föremål för klander. Sedan reservanten därefter jämfört den nuvarande rikstelefonavgiften med de avgifter, mellan hvilka en rikstelefonabonnent skulle få att välja, samt funnit de erbjudna alternativen innebära en försämring af hans nuvarande villkor antingen i form af förhöjning af avgiften eller såsom medförande mindre förmåner, har reservanten särskildt vändt sig mot de lägre avgiftssatserna, 45 kronor och 36 kronor, hvilkas införande syntes komma att för rikstelefonen medföra största svårigheter. Bolagen hade nog kunnat för bevarande af den rätta proportionen mellan

de högsta och lägsta afgifterna utöfva ett reglerande inflytande öfver tilloppet af de billigaste telefonerna sålunda att, när dessas uppgift att vänja abonenten vid telefonens outhärlighet var fylld, denne öfvertalats eller nödgats att utbyta sitt abonnemang mot dyrare, hvarförutom sådana billiga abonnemang ej ens tillåtits i vissa delar af staden. En sådan kontrollerande uppsikt öfver de billigaste telefonernas utbredning kunde däremot ett statens verk icke utöfva.

Dessutom skulle dessa telefoner, i förening med minskad inkomst, medföra kostsammare betjäning för räkningen af samtalen. Medelpriset per telefon, som genom förslaget beräknats komma att ökas, syntes därför snarare komma att sjunka, helst den kundkrets, som telegrafverket skulle få på sin del, sannolikt komme att använda billigsttelefonerna vida mera än hvad fallet blefve inom bolagens område. De nya afgiftsbestämmelsernas återverkan på telegrafverkets årsavgifter inom hela det öfriga riket syntes äfven blifva af betänklig art. Man skulle nämligen icke kunna lämna å sido landsortens anspråk på att jämväl erhålla telefonabonnemang till 36 kronor. Huru stor minskning i telegrafverkets inkomster detta skulle medföra, vore visserligen svårt att med någon sannolikhet beräkna, men reservanten nämner de siffror, som hvarje tusental nuvarande telefonabonnemangs utbyte mot dylikt billighetsabonnemang representerar i förlust för telegrafverket. Det vore emellertid ej att förvänta, att förlusten skulle i någon nämnvärd grad kunna ersättas genom införandet på samma gång af de högre afgiftssatserna, då man svårigen kunde få en abonnent i landsortsstad att erlægga betydligt höjd afgift för att vissa andra inom samma samhälle skulle få sina avgifter nedsatta.

Reservanten anser därför, att för att vinna full reciprocitet borde telegrafverket hafva fått inom sitt nya område bibehålla sina afgiftssatser, både för egna och öfvertagna abonnenter likasom bolagen föreslagits erhålla dylik rätt inom sitt område.

Slutligen påpekar reservanten den olägenheten, som skulle uppstå vid en rikstelefonabonnents flyttning öfver till det bolagen förbehållna området. I stället för erläggande af endast flyttningskostnaden såsom hittills skulle den flyttande efter aftalets trädande i kraft få betala utlösningsavgift för sin förra telefon och möjligen dessutom inträdesavgift för den nya telefonen.

Erinringarna mot de i 3 § angifna abonnemangsavgifterna kunde möjligen synas befogade, om det vore fråga om något nytt och opröfvadt, men man har ju i detta fall en mer än 20-årig erfarenhet att stödja sig på.

Att de ifrågasatta afgifterna ej förekomma i andra länder är intet skäl mot dem. De svenska telefonverken hafva gjort till sitt mål att tillgodose allmänheten med telefonförbindelser, som ej blott i god beskaffenhet utan äfven i prisbillighet öfverträffa utlandets, och det föreligger ingen anledning att sträfva efter deras höga afgifter.

Visserligen öfverensstämma ej i allo de nya afgifterna med rikstelefonens nuvarande, men själfva systemet med olika afgifter, afpassade efter abonnenternas olika behof af samtal, är rationellt riktigt och har ock visat sig förmånligt för bolagsnätens utveckling och sålunda äfven för abonnenterna. Det har för öfrigt länge för telegrafverket varit ett önskemål, som äfven delvis på flera platser inom rikstelefonnätet kommit till utförande. Att de ifrågasatta afgifterna närmare ansluta sig till bolagens nuvarande pris, må väl ej kunna i och för sig anses såsom ett fel, men de äro äfven i många afseenden sammanfallande med rikstelefonens nuvarande afgifter. Redan finnas i rikstelefonnätet 50, 60, 80 och 90 kronors abonnemang. De nya afgifterna variera ej heller mera än att desamma, om man undantager den billigaste (36 och 45 kronors) afgiften samt dess komplement (20 kronorstillägget för »stjärntelefonerna»), helt och hållet befinna sig inom ramen af rikstelefonens nuvarande pris.

Det är dock särskildt mot införandet af 36 kronorsavgifterna, som reservanten riktar sitt klander. Farhågan att kostnaden för dessa ledningars expedition skall stiga i oproportionerlig grad är helt och hållet obefogad. I Tyskland och i ännu högre grad i Schweiz äger räkning af telefonsamtal rum inom statsnäten och detta efter billiga och säkra metoder. Kostnaden för expeditionen af abonnenter med begränsad samtalsrätt har för öfrigt visat sig vara per abonnent mycket billigare än expeditionskostnaden för öfriga abonnenter.

Den af reservanten framhållna faran, att abonnenter, som vore i behof af ett dyrare telefonabonnemang, skulle, då staten i detta afseende ej kunde utöfva samma reglerande kontroll som bolagen, välja det billigare och att sålunda i otillbörlig grad inkomsterna af nätet skulle minskas, torde äfven vara ogrundad. Då en noggrann räkning af samtalen äger rum, kommer nämligen ett större antal samtal att snart visa sig betinga högre kostnad än skillnaden i abonnemangspris, och särskildt blir detta fallet å platser, där »stjärntelefoner» ej förekomma. På grund häraf har man ej heller att befara öfvergångar i någon större omfattning från 50, 60 och 80-kronors abonnemang till 36-kronors abonnemang och reservantens beräkning af däraf föranledd förlust synes öfverflödig. Från de enskilda bolagens sida förnekas för öfrigt

på det bestämdaste, att någon person afvisats från abonnemang å 36-kronors apparat.

I fråga om de olika kundkretsarnas förhållande till fördelningen af 36-kronorsapparaterna tillåter jag mig nämna, att för närvarande finnas i själfva verket inom det område af hufvudstaden, som skulle öfverlämnas till bolagen, 40,5 % 36- och 45 kronorstelefoner, däremot å det område telegrafverket skulle erhålla 35,8 % sådana telefoner, räknadt å hela mängden telefoner i bolagens nät inom de olika områdena. Reservantens antagande, att rikstelefonens blifvande kundkrets skulle i större utsträckning än bolagens använda billighetstelefonerna, är därför oriktigt.

Reservantens tal om, att telegrafverket och bolagen borde hvar och en å sitt område behålla sina gamla afgifter, är så i strid mot den äfven af reservanten å andra ställen förordade principen om likhet mellan områdena, att det ej heller i detta sammanhang kan tillmätas någon betydelse. Den medelhöjning af ungefär 10 kronor per abonnemang, som de graderade prisen medföra, är helt enkelt nödvändig för den fria samtrafikens genomförande.

Öfverflyttning af telefonabonnemang från ett nät till ett annat på grund af bostadsförändring är ej heller afsedd att försiggå under de former, som reservanten anfört. Redan i 3 § af det föreliggande aftalet stadgas, med syfte på de vid öfverlåtelsen förekommande öfverflyttningarna af abonnemang mellan näten, att abonnent äger tillgodoräkna sig inbetaladt inträdesbelopp i det andra nätet. I den med telegrafstyrelsens underdåniga skrifvelse den 15 innevarande månad öfverlämnade förklaringen, huru vissa punkter i aftalet äro att förstå, hafva bolagen beträffande tillämpningen af denna bestämmelse meddelat såsom sin uppfattning, att abonnent, som vill flytta sitt abonnemang till annat nät, skall i enlighet härmed för flyttningen erlægga endast vanlig flyttningsavgift. Däremot skall ej vid sådan flyttning uppkräfvas vare sig frånträdesavgift eller annan inträdesavgift, än den, som skolat erläggas, om flyttningen skett inom samma nät som abonnenten förut tillhört, en uppfattning, som af telegrafstyrelsen biträdts. Sålunda är abonnenten äfven i detta hänseende så situerad som om endast ett nät funnes.

Bestämmelserna i 5 § om rätt för telegrafverket och bolagen att taga abonnenter inom den andra förvaltningens område hafva ock gifvit reservanten anledning till väsentliga erinringar (sidd. 54—56). Likställigheten mellan de båda kontrahenterna blefve nämligen i detta hänseende mycket bristfällig. Under det att för många abonnenter inom bolagens område behof förefunnes att för interurbana samtal och

telegrambefordran komma, på ett bekvämare och säkrare sätt än samtrafiken medgåfve, i förbindelse med telegrafverkets centralstation, saknades å andra sidan i allmänhet anledning för en abonnent inom rikstelefonkretsen att stå i direkt förbindelse med bolagens station.

Vidare vore den för ifrågavarande abonnemang föreslagna fördelningen af årsafgiften alldeles orättvis. Den konstanta delen af afgiften, hvilken för öfrigt ej borde sättas högre än till 15 kronor om året, borde tillkomma den part, inom hvilkens område telefonen blifvit uppsatt och den variabla andelen den, som bestrede expeditionen. Reservanten angifver dessutom två exempel, hvarpå han stöder sin åsikt.

Denna paragraf har icke tillkommit för att bereda en bekvämare och säkrare förbindelse med interurbannätet eller telegramafdelningen, emedan den afsedda på moderna grunder anordnade samtrafiken antagits komma att för detta ändamål vara till fyllest, utan bestämmelsens syfte är att undvika allt slags monopol inom det ena eller andra området samt att för de personer, som ej vilja finna sig i att vara inskränkta till telefonledning till station inom det område, dit de höra, hålla öppen möjligheten att välja abonnemang inom det andra området.

Därigenom kommer ock den lojala konkurrensen, som afser tekniska anordningar och expedition, att hållas vid makt. Afgiften har däremot fördelats så, att den förvaltning, till hvilken abonnentledning från den andras område indrages, erhåller endast ersättning för självkostnaden och således hvarken förlorar eller vinner genom anordningen. Möjlighet till sådan konkurrens, som blott går ut på anskaffning af abonnenter, blir sålunda utestängd.

Hvad beträffar den skillnad reservanten gör mellan konstant och variabel andel af afgiften, vill jag framhålla, att abonnemangsafgifterna i detta fall icke kunna variera såsom reservanten antagit. Enligt af talets 3 § kunna nämligen endast 80-kronorsapparater äga direkt ledning till nätet, i det att såväl 60-kronors som 45- och 36-kronors apparaterna skola hafva med annan kombinerad eller gemensam ledning eller vara indragna till sekundär station, och enligt 5 § rätten att inom den andra förvaltningens område mottaga abonnemang afser endast telefonförbindelse med direkt ledning. Vidare utgör, såsom äfven i 5 § uttryckligen angifves, den afgiftsandel, reservanten kallar konstant, ersättning för självkostnaden för apparat med uppsättning och underhåll samt expedition och kan således efter inträffande förhållanden ändras, ehuru densamma för närvarande beräknats till visst belopp.

Emot reservantens ett par gånger återkommande anmärkning mot befintligheten af ena partens ledning å den andra partens område, hvar-

igenom trassel vid underhållet skulle uppstå, behöfves endast den erinran, att med nutida mätningssätt och den begränsning, som uppgjorts, det är mycket lätt särskildt för personer, som något närmare lärt känna näten, att från undersökningsrummen omedelbart bestämma platsen för ett fel.

Det första af de anförda exemplen är oriktigt, emedan reservanten missuppfattat bestämmelserna i 5 §. I exemplet omtalas oegentliga förhållanden vid tillämpning å 36-kronors apparater, men sådana få, såsom jag nyss påpekat, ej i detta fall anordnas. I det andra exemplet synes reservanten hafva förväxlat abonnent- och förbindelseledning med hvarandra.

Angående 6 § framhåller reservanten, att den afgiftsfria samtrafiken, som med säkerhet blefve mångdubbelt lifvigare än den afgiftsbelagda, skulle försämra såväl den interurbana som den lokala expeditionen. Äfven komme den att medföra ökade kostnader, hvilka reservanten antydningssvis uppgifver till minst 30,000 kronor och hvilka äfven borde tagas i beräkning.

Den fria samtrafikens stora omfattning behöfver emellertid ingalunda försämra expeditionen, om tillräckligt effektiva åtgärder vidtagas för att möta densamma. Enligt bestämmelserna i 6 § skola de erforderliga stationsanordningarna vara af tidsenlig beskaffenhet, och telegrafstyrelsen synes äfven till fullo hafva insett behofvet af kraftiga åtgärder i denna riktning, då af dess underdåniga skrifvelse i ärendet framgår, att styrelsen därför beräknat ett årligt belopp af 67,500—81,000 kronor eller mer än dubbelt mot hvad reservanten omnämnt.

Såsom en hufvudanmärkning mot bestämmelserna i 13 § om aftalets upphörande (sid. 57—63) framhåller reservanten, att aftalet icke skulle kunna uppsägas. Därigenom skulle staten, om inköpet af bolagens ledningar befundes allt för betungande, vara förhindrad att befria sig från förbudet att idka telefonverksamhet inom ett visst område, hvarförutom själfbestämmningsrätten angående abonnemangsafgifterna inom Stockholmsområdet icke kunde återvinnas.

Äfven de villkor, på hvilka det slutliga köpet af bolagens anläggningar är afsedt att uppgöras, har gifvit reservanten anledning till allvarliga erinringar ur affärssynpunkt. Genom monopolisering, konkurrensfrihet, samtrafik, afsöndring af de längst bort belägna och sålunda svårsköttaste landsledningarna skulle bolagens affärsställning förbättras och deras årsvinst ökas samt följaktligen en gång köpeskillingen, för hvars beräknande årsvinsten skulle ligga till grund, ökas.

Men äfven på annan grund blefve köpeskillingen för hög. Den vore nämligen kapitaliserad på årsnettovinsten efter en räntefot af 5 à 5 $\frac{1}{2}$ procent. Förutom att denna räntefot vore alldeles för låg — i det 1902 års riksdag förelagda förslaget hade den beräknats till 6 $\frac{1}{4}$ procent och borde af nyss angifna skäl alltjämt stiga — kunde sättet att beräkna köpeskillingen efter fem års medelnettoinkomst medföra flerehanda ofördelaktiga följder för köparen. Nettoinkomstens storlek vore beroende på, huru förvaltningen kunde ekonomisera med drift- och underhållskostnader af alla slag, och säljaren blefve naturligtvis intresserad för att före ingången af de år, hvilkas vinst skulle läggas till grund för inköpspriset, företaga de större omkostnader, som behöfdes, samt sedermera under samma år äfven i öfrigt nedbringa utgifterna. Köpeskillingen hade därför bort beräknas efter bruttoinkomsten.

Vidare kunde den i kontraktet bestämda metoden att beräkna nettovinsten i medeltal per år och apparat samt sedan multiplicera medeltalet med i anläggningen vid öfvertagandet varande apparater vara ofördelaktigt för köparen. De olika abonnemangsprisen inbjöde till att under de fem åren inskränka billighetstelefonernas antal för att uppbringa medeltalsvinsten, men sedermera efter statens anmälan om inlösen öka de billigaste abonnemangen under det anmälningsår, som ej skulle ingå i medeltalsberäkningen men grundlägga antalet apparater till öfvertagande.

Alla dessa omständigheter anser reservanten resultera i en anseelig ökning af bolagens medelvinst per år och apparat. Med utgångspunkt från Kungl. Maj:ts proposition till 1902 års Riksdag, däri nämnda medelvinst upptagits till 25 kronor 75 öre, beräknar reservanten den blifvande medelvinsten till lågt 30 kronor och kommer med dessa siffror till det resultat, att staten skulle vid inlösen af bolagens nät återköpa sina öfverlämnade apparater med en förlust af 884,740 kronor.

För sina beräkningar af inköpspriset i dess helhet utgår reservanten likaledes från en till 30 kronor höjd medelvinst samt ett antal af 40,000 apparater. Resultatet blir 24,000,000 eller 21,600,000 kronor allt efter som kapitaliseringen sker efter 5 eller 5 $\frac{1}{2}$ procent. Tillika med den vid delningen erlagda likviden, omkring 2,600,000 kronor, skulle således bolagens hela nät betinga 26,600,000 eller 24,200,000 kronor.

Ehuru priset efter detta förslag borde vara billigare än efter 1902 års förslag, enligt hvilket staten skulle hafva förvärfvat bolagens alla tillhörigheter utan någon inskränkning i deras förvaltning för

framtiden, visade emellertid en jämförelse, att förhållandet skulle blifva det motsatta. Med användande af samma siffror för medelvinst och apparatantal, eller resp. 30 kronor och 40,000 stycken, samt den dåvarande nettovinstens, 25 kronor 75 öre, förhållande till då upptagna medelpris per apparat, 381 kronor, får reservanten köpeskillingen enligt grunderna för 1902 års förslag till 17,755,200 kronor, utom fastigheterna, som han beräknar till 1,000,000 kronor, eller alltså för det hela blott 18,755,200 kronor.

Slutligen fäster reservanten uppmärksamheten på, att ersättningen för hvad vid nätens öfvertagande brustit i det normala underhållet icke stode i rätt förhållande till kontraktets bestämmelser i öfrigt. I stället för att, såsom nu föreslagits, från lösesumman skulle efter värdering afdragas totalbeloppet af de fem årens underhållsbrist, borde denna brist årligen frändragas nettovinsten, hvilken därigenom underkastades tillbörlig jämkning, innan kapitaliseringen därå beräknades.

Telegrafstyrelsen har i sin underdåniga skrifvelse anført skälen, hvarför någon bestämmelse om uppsägning ej förekommer i aftalet, liksom anledningen till kapitalisering vid öfvertagandet af kvarvarande del af bolagens nät efter 5¹/₂ resp. 5 procent.

Utgående från bestämmelsen om den telegrafstyrelsen medgifna rätt att tidigast år 1919 inlösa bolagens nät efter nyssnämnda kapitalisering, vill reservanten visa, att lösenbeloppet skulle vid denna tid uppgå till 26,6 resp. 24,2 miljoner kronor. För att komma till dessa höga belopp antager reservanten, att abonnentantalet i de enskilda näten stigit till 40,000 och att bolagens vinst uppgått till 30 kronor per abonnent.

Att abonnentantalet kunnat stiga till 40,000 är ej oantagligt, men däremot måste man beteckna den af reservanten beräknade årsvinsten af 30 kronor per apparat såsom tämligen godtyckligt framkonstruerad.

Enligt bestämmelserna i 13 § skola landsledningarna lösas efter värdering af skiljemän och stadsnäten genom kapitalisering af nettovinsten. Reservanten anför, att i den nådiga propositionen till 1902 års Riksdag angående det då ifrågasatta köpet bolagets nettovinst per år är upptagen till 25 kronor 75 öre för hvarje apparat i staden. På samma ställe finnes ock angifvet, att nettovinsten för landsbygden skulle utgöra 25 kronor 25 öre. Nu anser reservanten, att bolaget genom att blifva befriadt från mindre gifvande landsledningar m. m. kan öka sin årsvinst och följaktligen öka den köpeskillning, som skall erläggas. Men härvid vill jag framhålla att, om bolaget skulle erhålla bättre behållning utom Stockholm, inverkar detta visserligen på siffran

25 kronor 25 öre, men innebär alls ingen anledning att höja vinstsiffran för staden, 25 kronor 75 öre, som skall användas vid beräkningen af lösesumman för stadsnätet, till 30 kronor.

Hvad vinstsiffran blir för landsnätet har således i detta sammanhang ingen betydelse.

Påfallande är äfven, hurusom reservanten här anser 30 kronors vinst, motsvarande en ökning af mer än 4 kronor, lätt att uppnå för bolagen, men å andra sidan, när det gäller telegrafverkets vinst med samma abonnemangsvillkor å verkets område i Stockholm, befarar, att medelnettoinkomsten och således väl äfven vinsten skall gå ned.

För beräkning af stadsnätets lösesumma torde man fortfarande böra räkna med en medelinkomst af 25 kronor 75 öre. Man har så mycket mindre skäl att i beräkningarna höja denna nettoinkomstsumma, som inkomstsiffran är bestämd, men prisen å arbete och materiel alltjämt stiga och därigenom verka till höjande af expeditions- och underhållskostnaderna, hvartill kommer att med växande abonnentantal expeditions- och stationskostnaden i allmänhet växer äfven per abonnent.

Det af reservanten omnämnda manövrerandet med olika slag af abonnemang under olika tider får ej tillmätas för stor betydelse, då det samma skulle förrycka bolagens verksamhet under 6 år af 10 i väntan på en lösenanmälan, som kanske ej kommer vid det tillfälle den väntas.

Reservanten har uträknat, att de ledningar, som telegrafverket nu öfverlämnar, skola, då de en gång återköpas, medföra en förlust för telegrafverket af 884,740 kronor. Utom det att denna siffra är grundad på det förut godtyckligt antagna vinstbeloppet af 30 kronor per apparat, har reservanten förbisett en omständighet af största vikt, nämligen att 62 % af de abonnenter, som verket nu öfverlämnar, äro dubbelabbonenter. Bolagen kunna således förlora ungefär hälften af det öfverlämnade antalet, hvilken sålunda ej kommer att återköpas, utan hvars ledningar få, därest ej helt nya abonnenter teckna sig, endast det låga värdet som reservmateriel. På grund häraf falla ock förutsättningarna för denna uträkning. Dessutom är det tydligt att, när den för år 1919 beräknade inköpssumman, reducerad till riktigt belopp, måste anses vara skälig, det är fördelaktigt för verket att hafva fått ett lägre pris för alla de apparater, som *nu* äro afsedda att säljas eller bytas. Då man principiellt velat hafva prisen å ömse sidor lika och verket erhåller öfverskottet af apparater, kräfvades för detta en mindre utgift än om prisen nu genomgående varit högre. Om det nuvarande bytespriset satts ändå lägre, hade ju reservanten med sin räknemetod fått fram

en större förlustsiffra, ehuru i själfva verket köpet då blifvit fördelaktigare för telegrafverket.

Vidare har reservanten, äfven vid jämförelse med 1902 års köpevillkor, användt 19-faldig mångdubbling af vinstsiffran eller medeltalet för kapitalisering efter högsta och lägsta priset. Detta är oriktigt, emedan det nät man afsåg att inköpa år 1902 ej hade någon helt och hållet underjordisk ledning och enligt aftalet endast sådana skola betalas med det högsta priset. 1902 års nät var således af alldeles samma beskaffenhet, som enligt inlösningsvillkoren skulle år 1919 betalas efter endast 18-faldig mångdubbling.

Antagligen har ej heller ombyggnaden då blifvit så fullständigt genomförd, att hela nätet är helt och hållet underjordiskt och således i reellt värde stigit med det belopp af omkring 50 kronor per ledning, hvarmed dess pris i sådant fall skall höjas.

Man kan icke heller i ett annat afseende följa reservanten vid den jämförelse han anställt mellan de nu ifrågasatta prisen och prisen vid det år 1902 ifrågasatta köpet. Reservanten har ej tagit hänsyn därtill, att af de abonnemang, som skulle erhållits vid 1902 års köp, en stor del hade sedermera afgått såsom varande dubbla, då däremot, om inlösen förekommer 1919, hvarje abonnemang är af fullt värde för inlösningssummans förräntning och amortering.

En fullt riktig jämförelse mellan inköpsprisen enligt 1902 och innevarande års förslag skulle visa följande resultat.

Med användande af den af reservanten angifna kapitaliserings-siffran 14,796 och ett vinstbelopp af 25 kronor 75 öre per år skulle enligt 1902 års förslag kostnaden för 40,000 apparater blifva $40,000 \times 25,75 \times 14,796$ eller 15,240,000 kronor, hvartill komma en miljon kronor för fastigheterna, 600,000 kronor för ny station och inventarier, hvilket reservanten öfverhoppat, samt slutligen det belopp, som nu skall erläggas. Det är dock ej riktigt att här, såsom reservanten gjort, tillägga hela beloppet 2,600,000 kronor, emedan detta afser både stads- och landsnät, utan endast 1,310,931 kronor 50 öre, som omfattar stadsnäten med 2,953 abonnenter. Utjämnas siffran till 1,311,000 kronor blir hela köpebeloppet för stadsnätet 18,151,000 kronor.

Enligt nu föreliggande förslag skulle inlösenbeloppet uppgå till $40,000 \times 25,75 \times 18$ eller 18,540,000 kronor, hvartill kommer samma belopp 1,311,000 kronor som förut för i rundt tal 3,000 abonnenter, så att hela beloppet blir 19,851,000 kronor, eller 1,700,000 mer än efter 1902 års priser.

Men härmed är icke kalkylen färdig, ty mellan dessa nät finnes den väsentliga, nyss påpekade skillnaden, att det, som inköpes efter 1904 års förslag för 19,851,000 kronor, verkligen innehåller 43,000 abonnenter, som fortsätta sitt abonnemang och sålunda alla bidraga till amortering af köpesumman, alltså med en andel af 461 kronor 65 öre per abonnent, under det att det nät, som skulle inköpas efter 1902 års förslag, innehåller dubbelabonnenter till så stort antal, att minst 6,000 stycken med säkerhet kunna beräknas komma att afgå. Då återstå 37,000 stycken att amortera köpesumman 18,151,000 kronor, hvilket blir 490 kronor 56 öre per abonnent. Det nu föreliggande förslaget tål sålunda väl vid en jämförelse med 1902 års förslag i förevarande hänseende och kan icke vid ett opartiskt bedömande anses dyrare för telegrafverket än ett köp efter 1902 års grunder.

Reservantens erinran, att bristande underhåll kan, såsom förorsakande högre årsvinst åt bolagen, höja lösensumman, äfven efter direkt afdrag af ersättningen för det bristande underhållet, så att den blefve högre än hvad den skulle stiga till efter beräkning enligt den lägre vinst, som ett normalt underhåll skulle föranleda, är befogad. För att emellertid klargöra, huruvida en sådan otillbörlig höjning kan vara att befara, har telegrafverkets chef anhållit om bolagens tolkning af den i aftalets 13 § förekommande bestämmelsen, att från lösesumman för Stockholmsområdet afdrages hvad i nätets normala underhåll brustit med beräkning allenast af själfkostnaden och enligt värdering af skiljemän. Till svar härå hafva bolagen i sin förut omförmälda förklaring anfört, att de anse denna bestämmelse böra förstås så, att det af skiljemännen bestämda ersättningsbeloppet för brist i normalt underhåll skall, fördeladt lika på de ifrågavarande fem åren, med den på hvarje af dem fallande femtedel afdragas från inkomsten samma år af telefondriften vid beräkning enligt denna § af driftöfverskottet. Bristen skall sålunda ej omedelbart afdragas å lösesumman. Härmed är man sålunda tryggad mot den påföljd af bestämmelsen reservanten angifvit.

I detta sammanhang kan jag meddela, att bolagen dessutom, jämlikt förberörda förklaring, godkänt från telegrafverkets sida framställt förslag, dels att telefonkiosker, som öfvertagas, skulle lösas med 585 kronor stycket, dels ock att för nya direkta ledningar eller anknötningar till ämbetsverk inom bolagens område äfvensom för andra af statsmedel bekostade tjänstetelefoner inom samma område, som telegrafverket anordnade enligt 5 §, ej behöfde utkrävas den i samma § bestämda förhöjning i årsafgiften.

Den af telegrafstyrelsen föreslagna uppgörelsen med de enskilda telefonbolagen i Stockholm, som härmed underställs Kungl. Maj:ts afgörande, synes mig, såsom jag förut angifvit, vara för staten fördelaktig. För telegrafstyrelsen, som med framgång utbredt sitt telefonnät öfver hela riket genom nya anläggningar och icke minst genom inköp af enskilda telefonnät, måste det vara ett mål af den största betydelse att i rikstelefonnätet inkorporera äfven de två stora enskilda näten inom hufvudstaden och dess omnejd. Det förslag, som i sådant syfte framlades vid 1902 års riksdag, vann emellertid icke Riksdagens bifall. Vid sådant förhållande lär en uppgörelse med bolagen på grundval af ett inköp af bolagens samtliga anläggningar nu icke böra ifrågasättas. Behovvet af en uppgörelse i någon form förefinnes emellertid. De försök, som telegrafstyrelsen gjort att utbyta det förut gällande, för telegrafverket synnerligen ofördelaktiga och numera äfven fullkomligt otidsenliga samtrafikskontraktet mot ett annat, som bättre tillgodosåg statens berättigade intressen och motsvarade den betydligt förändrade ställning rikstelefonen numera intager, strandade på de enskilda bolagens bestämda afslag. Då till följd häraf samtrafiken mellan statens och bolagens telefonnät måste upphöra, har behovvet att råda bot för det sålunda uppkomna och för trafikanterna i ganska hög grad otillfredsställande tillståndet med alltjämt stegrad kraft gjort sig kännbart. Det är i känslan häraf, som telegrafstyrelsen och bolagen enat sig om det föreliggande förslaget till köpe- och bytesaftal. För telegrafstyrelsen innebär det dessutom, såsom förut framhållits, ett rätt betydelsefullt steg i riktningen af telefonväsendets ordnande under en enhetlig förvaltning.

Den tvekan, som kan råda om lämpligheten däraf, att staten, visserligen under full reciprocitet från bolagens sida, inskränker sin egentliga telefonverksamhet till ett begränsadt område, torde enligt min uppfattning böra vika vid beaktandet af de villkor, under hvilka anordningen skulle genomföras, och de fördelar, som i och med aftalets trädande i kraft bjudas staten och allmänheten. Det bör nämligen erinras att, om aftalet godkännes, ingen kommer att för sitt telefonabonnemang blifva bunden af sin bostads belägenhet inom ett visst telefonnäts område. Hvar och en skall äga rätt att erhålla direkt telefonförbindelse med det andra områdets nät, och den förhöjning af årsavgiften, som ett dylikt förhållande medför, är satt till ett så ringa belopp, att dess storlek ej bör kunna afhålla dem, som för erhållande af bättre betjäning eller af annan orsak så önska, från att välja sitt telefonabonnemang inom det andra området. Vidare tillerkänner aftalet staten rättighet

att efter förloppet af en viss tid inlösa bolagens samtliga anläggningar, om sådant skulle befinnas fördelaktigt. De fördelar, som omedelbart härflyta af aftalet, bestå dels däri, att telegrafverket med ens ökar sitt apparatantal med omkring 6,000 apparater och dels däri, att rikstelefonnätet och de stora enskilda telefonnäten, som för närvarande hvar för sig söka sin kundkrets inom hufvudstaden och till en del inom dess omnejd, åter mötas i samtrafik. Denna samtrafik skulle dessutom blifva såväl ur allmän kommunikationssynpunkt fullkomligt rationell som ock med hänsyn till den telefonerande allmänheten på det förmånligaste sätt anordnad, enär den afgift, som betungade den förutvarande, skulle upphöra och telefonsamfärdseln med och inom hufvudstaden således äfven i detta afseende erhålla den enhetliga form, som alltid varit föremål för telegrafverkets sträfvan och som under nuvarande förhållanden ensam gifver allmänheten fullt ut hvad ifrågavarande kommunikationsmedel kan erbjuda.

Såsom af det föregående framgår, kan ju icke förnekas, att ett aftal af ifrågavarande slag skulle, därest telegrafverket ensamt haft att bestämma villkoren, i vissa delar hafva kunnat tillförsäkra telegrafverket ännu större förmåner än hvad förhållandet blifvit, men då det här gällt att med enskilda företag af den betydelse som de två ifrågavarande telefonbolagen träffa en i dessas framtida bestånd och utveckling djupt ingripande öfverenskommelse, har gifvetvis telegrafstyrelsen måst under förhandlingarna å sin sida göra eftergifter i vissa afseenden för att i stället vinna hvad som i andra och viktigare hänseenden varit af hufvudsaklig betydelse. Det synes mig ock, som om styrelsen därvidlag lyckats på ett tillfredsställande sätt begränsa dessa eftergifter och sålunda i stort sedt åt rikstelefonen beredt en viss säkerhet med möjlighet till framtida lugn utveckling, utan att hafva uppträffat den ställning, som den hittills förvärfvat.

I afseende på frågans ekonomiska sida har jag vid redogörelsen för reservationen haft tillfälle att närmare belysa densamma, och torde därpå framgå, att jag finner mig kunna godkänna såväl den mellangift, som skulle erläggas för de telefonledningars telegrafstyrelsen komme att genom aftalet omedelbart öfvertaga som ock de grunder, efter hvilka ett inköp af bolagens nät i dess helhet en gång skall beräknas. Likaledes finner jag ej tvifvel böra råda därom, att telegrafstyrelsen skall kunna på den för telegrafverkets nyaste lån fastställda amorteringstiden af tjugio år återbetala hvad som behöfver upplånas för den i aftalet bestämda likviden för de apparater, som nu af telegrafstyrelsen öfvertagas.

Då jag för min del ej heller i öfrigt funnit anledning till anmärkning mot aftalets bestämmelser, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes dels för sin del godkänna det underställda, af telegrafstyrelsen med styrelserna för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och för Stockholms belltelefonaktiebolag träffade köpe- och bytesaftalet rörande telefontänet i Stockholm med omnejd,

dels ock föreslå Riksdagen att, med gillande af detta köpe- och bytesaftal, bemyndiga riksgäldskontoret att under innevarande år tillhandahålla telegrafstyrelsen det belopp, som efter uträkning och Kungl. Maj:ts pröfning erfordras för fullgörande af den på styrelsen ankommande betalningsskyldighet enligt nämnda aftal, att af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jämte ränta motsvarande den ränteutgift, som genom beloppets öfverlämnande till telegrafstyrelsen förorsakas riksgäldskontoret, inom tjugo år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel därtill lämna tillgång, dock så att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdade hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skulle proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

Josias Montgomery.

*Bil. 1.***Köpe- och bytesaftal.**

Emellan kungl. telegrafstyrelsen, å ena sidan, samt styrelsen för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms belltelefonaktiebolag, här nedan kallade bolagen, å andra sidan, är följande köpe- och bytesaftal träffadt:

§ 1.

Emellan kungl. telegrafstyrelsen och bolagen sker ett utbyte af telefonledningar med tillhörande apparater, stationer och annan attiralj samt samtalskiosker, reservledningar m. m. sålunda, att bolagen till kungl. telegrafstyrelsen öfverlämna sina ledningar m. m. i staden mellan broarne, å Södermalm, Kungsholmen, Skeppsholmen och Kastellholmen samt södra Djurgården med Beckholmen inom Stockholm äfvensom å det område utom Stockholm söder om Mälaren och stora segelleden genom Saltsjön, som ligger inom ett afstånd af 30 km. från Stockholms Stortorg (linjen närmare bestämd å här bilagda kartor) samt å det område, som ligger rundt om hufvudstaden mellan 30 och 70 kilometer från Stortorget, hvaremot kungl. telegrafstyrelsen till bolagen öfverlämnar sina telefonledningar m. m. å Norrmalm (utom å Skepps- och Kastellholmarne) och Östermalm (utom södra Djurgården) inom Stockholm samt å det område utom Stockholm norr om Mälaren och stora segelleden genom Saltsjön, som ligger inom ett afstånd af 30 km. från Stockholms Stortorg. Till hvart och ett af förenämnda områden räknas äfven de från abonnenter utom detsamma till områdets stationer direkt ingående ledningar.

Bolagen öfverlämna sålunda:

Inom Stockholm:

Till bolagens hufvudstationer vid Svartmangatan och Hornsgatan ingående ledningar med apparater, växelbord och annan attiralj:

1,215 stjärntelefoner à 480 kronor	kr.	583,200: —
401 apparater med direkta ledningar à 440 kronor	»	176,440: —
1,833 apparater med kombinerade ledningar à 400 kronor	»	733,200: —
14 apparater för bolagens eget behof à 200 kronor	»	2,800: —
2,315 apparater med begränsadt fri samtalsrätt à 250 kronor	»	578,750: —

Ledningar å Kungsholmen till brunnen i hörnet af Gamla Kungsholmsbrogatan och Vasagatan, å Skeppsholmen och Kastellholmen till norra ändan af Skeppsholmsbron samt å södra Djurgården till norra ändan af Djurgårdsbron äfvensom å Beckholmen med apparater och annan attiralj utom växelbord:

285 stjärntelefoner à 480 kronor	»	136,800: —
142 apparater med direkta ledningar à 440 kronor	»	62,480: —
632 apparater med kombinerade ledningar à 400 kronor	»	252,800: —
3 apparater för bolagens eget behof à 200 kronor	»	600: —

6,840 apparater med ledning till hufvudstation, medelpris 370 kronor;

1,076 anknytningar och sidoapparater i staden inom broarne, å Södermalm, Kungsholmen, Skeppsholmen och Kastellholmen samt södra Djurgården med Beckholmen à 150 kronor	»	161,400: —

Transport kr. 2,688,470: —

	Transport kr.	2,688,470: —	
803	till sekundärstationerna å Kungsholmen och Djurgården ingående ledningar med apparater, växelbord och annan attiralj å 250 kronor..... »	200,750: —	
4,714	km. ej i bruk tagna reservledningar i underjordskablar indragna i cementtrummor i staden inom broarne, å Södermalm, Kungsholmen, Skeppsholmen och Djurgården å 100 kronor per km. dubbeltrådig ledning	471,400: —	
60,590	meter ej i bruk tagen piplängd af cementtrummor i ofvannämnda stadsdelar å 1 krona 50 öre per meter	90,885: —	
6,050	meter ej i bruk tagen piplängd af impregnerade trätrummor i Vasabron å 25 öre per meter	1,512: 50	
624	km. ej i bruk tagna reservledningar i luftkablar i ofvannämnda stadsdelar å 60 kronor per km. dubbeltrådig ledning	37,440: —	3,490,457: 50

Utom Stockholm:

A. Södra området inom 30 kilometer.

327	st. till stationen i Södertälge ingående ledningar med apparater, växelbord och annan attiralj, ledningen dock beräknad endast inom stadens planlagda område, å 150 kronor..... kr.	49,050: —	
712	st. till stationerna i Berg, Dalarö, Dufnäs, Älgö, Fittja, Fjäderholmen, Forsen, Granholmen, Grödinge, Gustafsberg, Gustafsvik, Huddinge,		
	Transport kr.	49,050: —	3,490,457: 50

	Transport kr.	
	49,050: —	3,490,457: 50
Kummelnäs, Kungshatt, Lagnö, Lilje- holmen, Lännersta, Petersberg, Rön- ninge, Sikla, Skanstull, Skarpnäck, Skurubro, Skägga, Strömma, Sture- hof, Söderby, Tumba, Tungelsta, Tyresö, Velamsund, Värmdö, Väster- hanninge, Vårholma, Örby och Öst- nora ingående ledningar med appa- rater, växelbord och annan attiralj, ledningen dock beräknad endast inom 2 km. från växelstationen, à 200 kronor	»	142,400: —
593,6 km. abonnentledning utom Söder- tälge stads planlagda område samt bortom 2 km. från växelstation å landet à 120 kronor	»	71,232: —
50 st. anknytningsledningar med appa- rater i Södertälge à 100 kronor.....	»	5,000: —
48 st. anknytningsledningar med appa- rater å landet i förenämnda statio- ner å landsbygden à 150 kronor ...	»	7,200: —
1,853,9 km. hufvudledning af järntråd n:o 11 à 120 kronor	»	222,468: —
311 km. hufvudledning af järntråd n:o 8, koppartråd, bronstråd eller bi- metallisk tråd à 150 kronor	»	46,650: —
36,7 km. sjökabelledning å såväl förbin- delse- som abonnentledningar samt reserv à 75 öre per meter	»	27,525: —
65,6 km. reservledningar i luftkablar à 60 kronor per km.	»	3,936: —
328 st. reservklaffar i stationerna med inledningar à 25 kr.	»	8,200: —
		<u>583,661: —</u>

Transport kr. 4,074,118: 50

Transport kr. 4,074,118: 50

B. Södra området mellan 30 och 70 kilometer.

364	st. till stationerna i Gnesta, Mariefred, Strängnäs och Trosa ingående ledningar med apparater, växelbord och annan attiralj, ledningarne dock beräknade endast inom samhällenas planlagda område, à 150 kronor.....	kr.	54,600: —
288	st. till stationerna i Aspö, Bränninge, Älfsala, Enhörna, Fogdö, Häråd, Jerna, Länna, Malmby, Muskö, Nynäs, Pilkrog, Runmarö, Sorunda, Stallarholmen, Taxinge-Näsby, Thoresund, Turinge, Vansö, Vårdinge, Åker, Öfver-Jerna, Öfver-Selö och Ösmo ingående ledningar med apparater, växelbord och annan attiralj, ledningen dock beräknad endast inom 2 km. från växelstationen, à 200 kronor	»	57,600: —
374	km. abonnentledning utom ofvannämnda städers (jämte Gnesta) planlagda område samt bortom 2 km. från växelstation å landet à 120 kronor	»	44,880: —
36	st. anknätningsledningar med apparater i Mariefred, Strängnäs och Trosa à 100 kronor	»	3,600: —
21	st. anknätningsledningar med apparater å landet i förenämnda stationer å landsbygden à 150 kronor	»	3,150: —
906,5	km. hufvudledning af järntråd n:o 11 à 120 kronor	»	108,780: —
244	km. hufvudledning af järntråd n:o 8, koppartråd, bronstråd eller bimetallisk tråd à 150 kronor	»	36,600: —

 Transport kr. 309,210: — 4,074,118: 50

	Transport kr.	309,210: —	4,074,118: —
17,2 km. sjökabelledning å såväl förbindelse- som abonnentledningar samt reserv å 75 öre per meter	»	12,900: —	
44 km. reservledningar i luftkablar å 60 kronor per km.	»	2,640: —	
213 st. reservklaffar i stationerna med inledningar å 25 kronor	»	5,325: —	330,075: —

C. Norra området mellan 30 och 70 kilometer.

760 st. till stationen i Uppsala ingående ledningar med apparater, växelbord och annan attiralj å 175 kronor	kr.	133,000: —
340 st. till stationerna i Enköping, Norrtälge och Sigtuna ingående ledningar med apparater, växelbord och annan attiralj, ledningarna dock beräknade endast inom städernas planlagda område, å 150 kronor	»	51,000: —
450 st. till stationerna i Almunge, Bammarboda, Bergsbrunna, Bergshamra, Blidö, Boglösa, Bro, Bålsta, Ekolsund, Enköpingsnäs, Fanna, Faringe, Flottsund, Grillby, Hacksta, Håtuna, Häggeby, Knifsta, Kulla, Köpmanholm, Lillkyrka, Litslena, Ljusterö, Lunda, Långtora, Mellansjö, Märsta, Mörtsunda, Norrsunda, Odensala, Penningby, Ramsta, Rasbo, Skokloster, Tibble, Uppsala-Näs, Vallby, Vassunda, Venngarn, Åsby, Öfvergran och Örsundsbro ingående ledningar med apparater, växelbord och annan attiralj, ledningen dock beräknad endast 2 km. från växelstationen, å 200 kronor	»	90,000: —

Transport kr. 274,000: — 4,404,193: —

Transport kr. 274,000: -- 4,404,193: —

533,2 km. abonnentledning utom ofvannämnda städers planlagda område samt bortom 2 km. från växelstation å landet, å 120 kronor	»	63,984: —	
105 st. anknätningsledningar med apparater i Uppsala, Norrtälge, Enköping och Sigtuna å 100 kronor	»	10,500: —	
37 st. anknätningsledningar med apparater å landet i ofvannämnda stationer å landsbygden å 150 kronor	»	5,550: —	
1,539 km. hufvudledning af järntråd n:o 11 å 120 kronor	»	184,680: —	
1,005 km. hufvudledning af järntråd n:o 8, koppartråd, bronstråd eller bimetallisk tråd å 150 kronor	»	150,750: —	
13,11 km. sjökabelledning å såväl förbindelse- som abonnentledningar samt reserv å 75 öre per meter	»	9,832: 50	
106 km. reservledningar i luftkablar å 60 kronor per km.	»	6,360: —	
664 st. reservklaffar i stationerna med inledningar å 25 kronor	»	16,600: —	722,256: 50
Summa kronor			5,126,450: —

Kungl. telegrafstyrelsen öfverlämnar:

Inom Stockholm:

4,894 st. ledningar med apparater och annan attiralj, utom växelbord och kabelledning från stationen till kabelbrunnen vid norra ändan af Norrebro (Gustaf Adolfs torg) samt från stationen till skogsinstitutet äfven-

som kabelrouten från förstnämnda
 brunn i Gustaf Adolfs torg till sta-
 tens järnvägars område vid Tegel-
 backen, med utgrening från Tegel-
 backen i Vasagatan till Gamla Kungs-
 holmsbrogatan, jämte ledningarna å
 statens järnvägars område till Tomte-
 boda, å 370 kronor, eller samma
 belopp som bolagens medelpris för
 ledning till hufvudstation kr. 1,810,780: —

882 st. anknyningsledningar med appa-
 raten å 150 kronor » 132,300: —

1,750 km. ej i bruk tagna reservled-
 ningar i Stockholm i underjords-
 kablar indragna i cementtrummor å
 100 kronor per km. dubbeltrådig
 ledning » 175,000: —

13,800 meter ej i bruk tagen piplängd
 af cementtrummor å 1 krona 50 öre
 per meter » 20,700: —

679,1 km. ej i bruk tagna reservled-
 ningar i luftkablar å 60 kronor per
 km. dubbelledning » 40,746: —

2,179,526: —

Utom Stockholm:

53 st. till stationen i Vaxholm ingående
 ledningar med apparater, växelbord
 och annan attiralj, ledningarna dock
 beräknade endast inom stadens plan-
 lagda område, å 150 kronor per
 ledning kr. 7,950: —

407 st. till växelstationerna i Angarn,
 Brottbys, Danderyd, Djursholm, Drott-
 ningholm, Ekerö, Färentuna, Haga-
 lund, Jacobsberg, Lidingö, Munsö,
 Resarö, Riddersvik, Rindö, Rotebro,

Transport kr. 7,950: — 2,179,526: —

Transport kr. 7,950: — 2,179,526: —

Skarpö, Skånella, Spånga, Stock- sund, Sundbyberg, Sånga, Tapp- ström, Tenö, Torkan, Tynningö, Täby, Ulriksdal, Vallentuna, Västra Vallentuna, Väsby och Åkersberg ingående ledningar med växelbord och annan attiralj, ledningen dock beräknad endast inom 2 km. från växelstation, à 200 kronor per led- ning »	81,400: —	
227,8 km. abonnentledningar bortom 2 km. från växelstation à 120 kronor »	27,336: —	
7 st. anknytningar till ledningar i Vax- holm à 100 kronor »	700: —	
35 st. anknytningar till ledningar i öfriga förenämnda stationer à 150 kronor »	5,250: —	
1,043,9 km. hufvudledning af järntråd n:o 11 à 120 kronor per km. »	125,278: —	
93,3 km. hufvudledning af koppartråd, bronstråd eller bimetallisk tråd à 150 kronor per km. »	13,995: —	
106 km. sjökabelledning å såväl förbin- delse- som abonnentledningar samt reserv à 75 öre per meter »	79,500: —	
465 st. reservklaffar i stationerna med inledningar à 25 kronor »	11,625: —	353,034: —
		Summa kronor 2,532,560: —

Ledningarna öfverlätas och tillträdas å ömse sidor den 1 juli 1904. För den förändring i antalet ledningar af olika slag m. m., som ägt rum före tillträdesdagen, göres vid likvid för skillnaden mellan de öfverlätta ledningarnas värde nödig reglering.

Likaså regleras vid värdesättning af landsledningarna härför utgående belopp genom afdrag för brist i normala underhållet enligt värdering efter själfkostnaden af skiljemän enligt lagen om skiljemän den 28 oktober 1887.

Förenämnda likvid sker den 1 juli 1904. Därefter ifrågakommande reglering likvideras snarast möjligt.

§ 2.

Från öfverlämnande jämlikt föregående § undantagas telegrafverkets ledningar till ämbetsverk samt af statsmedel bekostade tjänstetelefoner liksom ock ledningar till statens järnvägars växel äfvensom de af åkeri-ägarna abonnerade ledningar till droskstationen. Dessa genom bolagets område gående ledningar underhållas af bolagen mot ersättning.

§ 3.

Kungl. telegrafverket och bolagen tillhandahålla från och med den 1 juli 1904 allmänheten telefonabonnemang, hvar och en å det område inom 30 km. från Stortorget i Stockholm, som jämlikt § 1 tillkommer vederbörande part, till priser som för samma slag af abonnemang äro lika inom de olika områdena, och bestämmas dessa priser till följande belopp:

Inom Stockholm:

- för *affärstelefon* med direkt ledning till hufvudstation i Stockholm per år kronor 80: — jämte 50: — kronor i inträdesavgift;
- för *bostadstelefon* med direkt ledning till hufvudstation i Stockholm per år kronor 80: — utan inträdesavgift;
- för *affärstelefon* med ledning kombinerad eller gemensam med ledning till *en* annan abonnent per år kronor 60: — jämte 50: — kronor i inträdesavgift;
- för *bostadstelefon* med ledning kombinerad eller gemensam med ledning till *en* annan abonnent per år kronor 60: — utan inträdesavgift;
- för *affärstelefon* med ledning intagen i särskild station och med rätt till 100 afgiftsfria samtal per kalenderkvartal per år kronor 45: — jämte 10: — kronor i inträdesavgift;

för *bostadstelefon* med ledning såsom näst föregående och rätt till 100 afgiftsfria samtal per kalenderkvartal per år kronor 36: — jämte 10: — kronor i inträdesavgift; ägande i sistnämnda båda fall vederbörande förvaltning i stället för ledning till särskild station utlämna kombinerad eller gemensam ledning till hufvudstation.

För hvarje samtal, som från apparat enligt två sistnämnda abonnemang utgår utöfver det afgiftsfria antalet, erlägges en afgift af 10 öre. Denna afgift erlägges dock ej för samtal till sådana affärstelefoner, enligt ett årspris af 80: — kronor, för hvilka ett årligt tillägg af 20 kronor betalas »(stjärntelefoner)». För abonnemang å s. k. stjärntelefoner utgår ej inträdesavgift;

för *anknytningsledningar* inom samma egendom per år kronor 30: — jämte 10: — kronor per år och 25: — kronor i inträdesavgift för påbörjad half kilometer ledning, då apparaten uppsättes å samma egendom;

för *linjeväljare* 20 kronors förhöjning i årspris per apparat (direkt eller anknytning) jämte anläggningskostnad för erforderliga kablar;

för *sidoapparat*, som endast användes inom samma lokal, per år kronor 20: —;

för *hotellabonnemang*, då minst 10 apparater abonneras, 15: — kronor per år för hvarje apparat utom vanligt pris för hufvudledning;

för *tillfälligt abonnemang* 30: — kronor för 4 månader jämte kronor 7: 50 för öfverskjutande månad (30: — kronor för riksdagstiden åt riksdagsmän och tjänstemän i riksdagen);

för *ångbåtsabonnemang*, 30: — kronor per seglationsår jämte 20: — kronor per år för hvarje apparat, uppsatt å ångbåt.

Utom Stockholm:

för *apparat med direkt ledning till station i Stockholm* inträdes- och årsavgift såsom inom Stockholm, hvarjämte ledningen utanför Stockholm bekostas och underhålles af abonnenten;

för *ledning till station på landsbygden* per år kronor 50: — jämte 50: — kronor i inträdesavgift. Därjämte bekostar abonnenten växlingen af hans ledning å växelstationen i den mån sådant bestämes af hvardera förvaltningen för dess område.

Den del af ledningen, som ligger på längre afstånd än en km. från växelstationen, bekostas och underhålles af abonnenten.

- På sådana platser i Stockholms närhet, dit ett större antal förbindelseledningar med hufvudstationen äro dragna och hvars abonnenter sålunda i viss mån blifva likställda med abonnenter inom Stockholm, kan årspriset höjas till 60 kronor per år.
- för *affärstelefon* i stad utom Stockholm per år kr. 50: — jämte 50 kr. i inträdesavgift;
- för *bostadstelefon* i stad utom Stockholm per år kr. 50: — utan inträdesavgift;
- för *bostadstelefon* i stad utom Stockholm med rätt till 100 avgiftsfria samtal per kalenderkvartal per år kr. 36: — jämte 10 kr. i inträdesavgift och 10 öres avgift för öfverskjutande samtal.

Vid öfverflyttningen af abonnemang mellan näten enligt detta aftal äger abonnent, som delvis eller helt erlagt inträdesavgift i ett nät, tillgodoräkna sig det inbetalda beloppet i det andra. Från telegrafverkets nät öfvergående abonnenter äga teckna 80: —, 60: — eller 36: — kronors abonnemang i bolagens nät efter samma grunder som nya abonnenter i dessa nät.

§ 4.

Tjänstemän i kungl. telegrafverket och bolagen erhålla abonnemang å telefon, afsedd för personligt bruk, för en årsavgift af 30 kronor utan inträdesavgift, men utan befrielse från annan särskild anläggningskostnad, då sådan enligt förestående bestämmelser ifrågakommer.

§ 5.

Kungl. telegrafstyrelsen och bolagen äga rätt att hvar för sig inom den andra förvaltningens område emottaga abonnemang å telefonförbindelse med direkt ledning till sitt nät äfvensom till apparaten hörande anknytning emot de i § 3 angifna villkor med en förhöjning i årsavgiften af 10 kronor. Abonnentledningarna tillsläppas af och tillhöra härvid den förvaltning, inom hvars område de äro belägna, ledningarna mellan centralstationerna däremot den förvaltning, som emottager abonnemanget och hvilken förvaltning äfvenledes tillsläpper, uppsätter och underhåller erforderlig telefonapparat jämte inre ledning för densamma.

För sådan ledning med eller utan anknytning uppbär den förvalt-

ning, inom hvars område abonnentledningen finnes, af den andra förvaltningen inträdesafgift, där sådan förekommer, samt vanlig abonnemangsföremålsafgift med afdrag af själfkostnaden för apparat med uppsättning och underhåll samt expedition, hvilket, tills vidare öfverenskommelse träffas, beräknas för lufvudapparaten till 25 kronor och för anknytningen till 12 kronor samt för anknytning enligt hotellabonnemang till 8 kronor, allt per år.

För upptagande af abonnemang enligt förestående bestämmelse, äger telegrafverket bibehålla sina nuvarande förbindelseledningar till telegrafstationsorterna Djursholm och Drottningholm.

§ 6.

Afgiftsfri samtrafik mellan de olika näten inträder omedelbart efter Riksdagens godkännande af detta aftal; och må äfven de abonnenter, hvilkas årspris ej äro i öfverensstämmelse med de i § 3 angifna, tillgodonjuta förmånen af fri samtrafik utan att årsafgiften ändras förr än nuvarande kontrakt utlöpa, dock att sådan förmån ej tillkommer *vare sig* abonnent, hvilken motsätter sig att hans ledning i enlighet med detta aftal öfverflyttas från det ena nätet till det andra eller att erforderlig nummerändring vidtages, *eller* sådan abonnent å området utanför 30 km från Stortorget i Stockholm, hvilken ej underkastar sig de jämkningar i abonnentsvillkoren, hvilka i sammanhang med detta aftal bestämmas för samma område. För att abonnenter vid växelstation med endast en ledning till Stockholm skola erhålla förmånen af samtrafik fordras därjämte, att samtliga dessa abonnenter äga tillgodonjuta förmånen.

Samtrafiken omfattar äfven, såvidt på telegrafstyrelsen beror, öfriga inom eller utom Sverige varande telefontät, som hafva samtrafik med rikstelefontätet, och erläggas för samtal till andra orter endast den samtalsafgift, som enligt taxa är bestämd för den använda ledningens begagnande. Således har rikstelefontabbonent inom Stockholmsområdet alldeles samma rätt till samtal i bolagens nät som bolagsabbonent i Stockholm. Likaledes har bolagsabbonent alldeles samma rätt i fråga om samtrafik inom annat nät som abonnent i Stockholm å rikstelefont, såvidt på telegrafstyrelsen beror.

Bolagens abonnenter äga att afsända och få sig meddelade telegram på samma villkor, som gälla för rikstelefontens abonnenter inom Stockholmsområdet, dock under förbehåll att numret å abonnent, som önskar

afsända telegram från bolagens station, angifves direkt till telegramrummet, så att förvanskning däraf ej kan äga rum.

Utan hinder af denna öfverenskommelse äger kungl. telegrafstyrelsen liksom bolagen att bestämma afgift för samtal å förbindelselinjer inom sina egna nät.

Sammanbindning mellan de olika nätens ledningar, som alla skola vara dubbeltrådiga, kan vägras, om ledning är så felaktig, att samtal svårigen kan äga rum.

De för samtrafiken erforderliga stationsanordningar, som skola vara af tidsenlig beskaffenhet, samt ledningar bekostas af hvardera förvaltningen å dess område, och skall i detta fall kabelbrunnen vid norra ändan af Norrbro anses vara gräns mellan områdena.

För samtalsavgifter, som skola af ena förvaltningens abonnenter betalas till den andra förvaltningen, är den förvaltning, från hvars nät samtalet utgått, ansvarig liksom densamma ock, efter uppgift, inkasserar och redovisar dessa avgifter mot ersättning för själfva inkasseringsarbetet efter beräkning i enlighet med själfkostnaden för den andra förvaltningens motsvarande arbete inom motsvarande område och för risken af förluster med 2 procent å levererade avgiftsbelopp dock för intet samtal mindre än ett öre.

Telegrafstyrelsen och bolagen utgifva gemensamt en abonnentkatalog, hvars utarbetande och tryckning ombesörjes af telegrafstyrelsen samt bekostas af förvaltningarna gemensamt i förhållande till de resp. abonnentantalen i katalogen.

I denna katalog upptagas abonnenterna inom 70 kilometersområdet och utdelas densamma inom hela detta område.

I öfrigt utlämnas till de bolagens abonnenter, som för interurbana samtal behöfva viss del af rikstelefonkatalogen, denna del, liksom rikstelefonabbonenter utom 70 kilometersområdet äga på begäran erhålla behöfliga exemplar af den gemensamma katalogen. Skulle kungl. telegrafstyrelsen af rikstelefonabbonenterna fordra ersättning för vissa katalogdelar, utgår samma afgift från bolagens abonnenter liksom då ock afgift erlägges af abonnenter utom 70 kilometersområdet för den gemensamma katalogen.

§ 7.

Alla de någondera kontrahenten åliggande skyldigheter enligt upprättadt kontrakt om abonnemang eller enligt aftal om telefonanläggningar eller angående telefondriften inom det område, hvars ledningar

enligt § 1 öfverlämnas till den andra kontrahenten, öfvertagas af denna från den 1 juli 1904 mot åtnjutande af alla de rättigheter, hvilka enligt samma kontrakt eller aftal nu tillkomma den förre kontrahenten. Bolagen uppsäga ej de med aktiebolag svensk normaltids uppgjorda kontrakt angående upplåtande af ledningar till upphörande före den 1 juli 1909, såvida ej telegrafstyrelsen tidigare uppsäger desamma.

§ 8.

De abonnenter, hvilkas ledningar inköpts enligt förestående bestämmelser, men hvilka under sin kvarvarande kontraktstid ej vilja öfvergå från det ena nätet till det andra, bibehållas under den återstående kontraktstiden vid sin nuvarande rätt, dock att uppsägning bör göras till första tillåtna termin. För sådant abonnemang gälla i tillämpliga delar bestämmelserna i § 5 angående abonnemang hos den ena förvaltningen af telefonförbindelse till plats inom den andra förvaltningens område. Sådant abonnent äger ej komma i åtnjutande af den i § 6 omhandlade samtrafiken.

§ 9.

Abonnenter i någotdera telefontätet, hvilka efter den 1 juni 1903 och före detta aftals underskrifvande och publicerande tecknat sig för abonnemang jämväl i det andra nätet, äga att inom den 1 juni 1904 — under förutsättning att detta aftal blifver bestående — uppsäga kontraktet angående det senare abonnemanget att upphöra den 1 juli 1904 utan frånträdesafgift.

I de abonnemangskontrakt, som upprättas efter det förevarande aftal undertecknats, intages förbehåll att från den tid, aftalet träder i kraft, de i samma aftal angifna afgifter och andra villkor gälla för den ifrågavarande abonnenten.

§ 10.

Telegrafstyrelsen öfvertager följande hos bolagen anställda personal: 6 föreståndarinnor i staden inom broarna, på söder samt å Kungsholmen; 40 telefonister å nämnda stationer samt å Djurgården; 3 stationsjusterare, 4 förmän för nybyggnader, hvaraf 2 för Stockholm och 2 för landet; 9 felsökare, hvaraf 1 för staden inom broarna, 4 för söder

och 4 för södra landsområdet; samt 4 justerare, hvaraf 2 för söder och 2 för södra landsområdet.

Den å de öfverlåtna områdena af landsbygden stationerade personal öfvertages af telegrafstyrelsen.

Tillfälligt kvarstannande å innehafvande platser kan särskildt aftalas.

Öfvertagen personal kvarstannar i telegrafverkets tjänst och åtnjuter fortfarande sin nuvarande aflöning, så länge den till telegrafstyrelsens belåtenhet fullgör sina åligganden.

§ 11.

Kungl. telegrafverkets genom bolagens område gående interurbana och förbindelseledningar ägas och underhållas fortfarande af telegrafverket. Förbindelseledningar till köpta växelstationer utom 30 kms området, liggande på bolagens stolpar och fästen, få kvarligga tills ombyggnad ifrågakommer och underhållas genom bolagen mot ersättning af själfkostnaden. Likaså få af bolagen från telegrafverket inköpta ledningar tills ombyggnad ifrågakommer kvarligga på telegrafverkets stolpar och fästen och underhållas genom telegrafverket mot ersättning af själfkostnaden. Detsamma gäller om direkta abonnentledningar till platser utom 30 kms området. De af bolagen inköpta kablarna, liggande i telegrafverkets cementtrummor i sträckan Gustaf Adolfs torg—Malmtorgsgatan—Lilla Vattugatan och Vasagatan få utan ersättning kvarligga.

Utbyte af ledningar bör, där så lämpligen kan ske, äga rum. Skall ledning nedtagas, äger den part, å hvars stolplinje eller fäste ledningen befinner sig, verkställa nedtagningen mot ersättning för själfkostnaden. Om så lämpligen kan ske, må i stället för rasering utbyte mot jämn god materiel äga rum.

Abbonentledning, hvartill ej hör andel i centralstation, äger kvarstanna å den förvaltnings centralstation, hvilken den förut tillhört, och expedieras där tills den hinner öfverflyttas, dock högst under ett år, mot en afgift af 12 kronor per år och abonnent.

§ 12.

Erforderliga pipor i underjordsledningarna genom bolagens områden af staden — dock högst en rörpipa åt hvarje tull — få för

interurbana, förbindelse- och direkta abonnentledningar samt telegrafledningar afgiftsfritt användas af telegrafverket. Likaså upplåter telegrafverket åt allmänna bolaget afgiftsfritt en röripipa åt Kungsholms-tull. Hvardera förvaltningen upplåter å sitt område utan ersättning erforderligt antal pipor för förbindelseledningar såväl för samtrafik som för de ledningar, som enligt § 5 den ena förvaltningen anordnar å den andras område.

§ 13.

Kungl. telegrafstyrelsen äger att år 1919 eller 1920, efter förutgången tillsägelse minst ett år i förväg, inlösa bolagens samtliga anläggningar i Stockholm och Stockholmstrakten. Begagnar sig kungl. telegrafstyrelsen ej af denna lösningsrätt, återkommer sådan lösningsrätt mot enahanda villkor åren 1929 och 1930 och så allt framgent hvar 10:de år. Vid sådan inlösen, som skall ske den 1 juli, skall landsnätet lösas efter de grunder, som i Kungl. Maj:ts resolution den 1 maj 1891 finnas bestämda för nätets inlösande den 1 maj 1941 nämligen efter värdering. Denna värdering sker genom skiljemän enligt lagen om skiljemän den 28 oktober 1887. För bestämmande af lösen för telefonanläggningen i Stockholm skall densamma uppdelas i två grupper, upptagande den ena (A) de anläggningar, vid hvilka ledningen är ända till abonnentens apparat framdragen utan att till någon del luftledning eller fritt hängande kabel användes, samt den andra (B) sådana anläggningar, hvilkas ledning helt och hållet eller delvis är luftledning. För de under A) angifna telefonanläggningar skall lösen utgöra tjuugu gånger och för de under B) angifna aderton gånger afkastningsförmågan vid tiden för öfvertagandet, skolandet härvid afkastningsförmågan anses utgöra det belopp, som erhålles, när det tal, som uttrycker driftöfverskottets medeltal från ifrågavarande telefonanläggning per år och apparat under de fem kalenderår, hvilka förflutit närmast före det, hvarunder anmälan göres om lösningsrättens begagnande, multipliceras med antalet apparater i anläggningen vid tiden för öfvertagandet. Med driftöfverskottet förstås skillnaden mellan å ena sidan inkomsten af telefondriften för året, hvari inbegripas hyror för uthyrda lokaler i de fastigheter, hvilka ingå i köpet, och å andra sidan kostnaden för underhåll och drift, inklusive styrelse och revision samt utskylder, för såvidt dessa kostnader belöpa på Stockholmsnätet. I lösesumman inbegripas alla för telefondriften afsedda, bolagen tillhöriga

fastigheter, således äfven Stockholms allmänna telefonaktiebolag nu tillhöriga fastigheterna n:ris 13 och 14 i kvarteret Åskslaget med adressnummer 28 och 30 vid Malmskillnadsgatan samt 25 och 27 vid Norra Smedjegatan, Jakobs församling i Stockholm, med nuvarande fönster-rätt mot egendomarna n:ris 11 och 12 i samma kvarter. Jämte den lösen, som efter nu angifna grunder skall utgå för telefonanläggningen i Stockholm, skall i lösen för reserver i stationer och reservledning ar betalas dessas själfkostnad, dock att ej ersättning beräknas för ej i bruk tagna pipor i cementrummor. Om kungl. telegrafstyrelsen finner den af bolaget efter nu angifna grunder uppgifna lösen för reserver och reservledningar för hög, skall denna lösen utgå med belopp, som fast-ställes af skiljemän, utsedda enligt lagen om skiljemän.

Lösesumman skall anses utgöra ersättning för värdet af bolagens alla telefonanläggningar i Stockholm med omnejd med alla deras för driften afsedda tillhörigheter, med undantag af de i förråd befintliga förlags- och konsumtionsartiklar liksom af den för nybyggnad afsedda egendom.

Från lösesumman för Stockholmsområdet afdrages hvad i nätets normala underhåll brustit med beräkning allenast af själfkostnaden och enligt värdering af skiljemän enligt lagen om skiljemän den 28 oktober 1887.

Telegrafstyrelsen eller dess ombud äger taga del af bolagens bok-föring i allt, som kan hafva inflytande å ofvan omförmälda beräkningar eller värderingar.

§ 14.

Bolagen förbinda sig att ej på annat sätt än i detta aftal angifves drifva telefonverksamhet inom Sverige. Likaledes förbinder sig kungl. telegrafstyrelsen att ej annorlunda än i detta aftal angifves drifva tele-fonverksamhet inom det område, som här förbehålles bolagen.

§ 15.

Allmänna bolagets styrelse skall ofördröjligen underställa detta kontrakt bolagets pröfning, och är kontraktet att anse såsom förfallet, därest det ej godkännes af Stockholms allmänna telefonaktiebolag senast en månad efter detta aftals undertecknande.

§ 16.

Detta kontrakt skall jämväl anses till alla delar förfallet, därest icke Kungl. Maj:t senast den 31 mars 1904 för sin del godkänner det-samma eller Stockholms stadsfullmäktige, i hvad på dem ankommer, senast den 19 mars 1904 lämna sitt medgifvande, eller därest ej 1904 års Riksdag gillar kontraktet.

§ 17.

Skulle olika meningar uppstå angående rätta tillämpningen af detta kontrakt eller rätta tolkningen af någon däri förekommande bestämmelse, skall den sålunda uppkomna tvisten slitas af skiljemän på sätt i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 stadgas.

Af detta kontrakt äro tre lika lydande exemplar utskrifna och ut-växlade. Stockholm den 9 februari 1904.

Kungl. telegraf- styrelsen:	För Stockholms allm. telefon-aktiebolag:	Stockholms belltelefon- aktiebolag:
MAURITZ SAHLIN.	F. W. H. PEGELOW.	W. MONTELIUS.
KNUT ERICSSON.	W. MONTELIUS.	H. T. CEDERGREN.
e. f.	H. T. CEDERGREN.	CARL HALLÉN.
	VIKTOR KLEMMING.	EMIL EGNELL.
<i>Niklas A. Lindhult.</i>	B. HASSELBERG.	

Bil. 2.

Tillägg

till köpe- och bytesaftalet den 9 februari 1904 mellan kungl. telegrafstyrelsen, å ena sidan, samt, å den andra, styrelsen för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms belltelefonaktiebolag.

Därest vid den utredning, som enligt kontraktet skall företagas för utrönande af antal och värde å de apparater, som den 1 juli 1904 äro från bolagen upplåtna, skulle finnas, att bolagen öfverlämna i Stockholm flera än 6,840 apparater med ledning till hufvudstation och till sammanlagdt högre värde än 2,527,070 kronor, ankn ytningar och sidopparater till högre värde än 161,400 eller apparater till sekundärstationerna å Kungsholmen och Djurgården till högre värde än 200,750 kronor, skall lösen för öfriga apparater och ledningar utgå endast efter de för lösen af reservledningar i aftalet bestämda grunder med tillägg af själfkostnaden beräknad till 80 kronor för apparat med tillhörande inre ledning och nedledning.

Därest antalet ledningar med apparater inom Stockholm, som kungl. telegrafstyrelsen öfverlämnar till bolagen, öfverstiger 4,894 direkta ledningar och 882 ankn ytningaledningar, skall lösen för de öfriga ledningarna utgå endast efter de för lösen af reservledningar bestämda grunder med tillägg af själfkostnaden beräknad till 80 kronor för hvarje apparat med inre ledning och nedledning. Stockholm den 12 februari 1904.

Kungl. telegraf- styrelsen:	För Stockholms allm. telefon-aktiebolag:	Stockholms belltelefon- aktiebolag:
MAURITZ SAHLIN.	F. W. H. PEGELOW.	W. MONTELIUS.
KNUT ERICSSON.	W. MONTELIUS.	H. T. CEDERGREN.
e. f.	H. T. CEDERGREN.	CARL HALLÉN.
<i>Niklas A. Lindhult.</i>		

Bil. 3.

TILL KONUNGEN.

De underhandlingar, som sedan någon tid pågått mellan telegrafstyrelsen och de enskilda telefonbolagen i hufvudstaden rörande möjligheten att återknyta den sedan den 1 juni nästlidna år afbrutna sam-

trafiken mellan näten, hafva ledt till det resultat, att denna dag kunnat, under förutsättning af vederbörligt godkännande, afslutas ett köpe- och bytesaftal mellan telegrafstyrelsen, å ena sidan, samt styrelsen för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms belltelefonaktiebolag, å den andra, af hvilket aftal en afskrift härhos bifogas.

Genom detta aftal har omsider ernåtts den af telegrafstyrelsen länge eftersträfvade förmånen af fri samtrafik mellan abonnenter i de skilda näten. Detta har möjliggjorts därigenom, att såväl hufvudstaden som ock det hittills gemensamma verksamhetsfältet däromkring uppdelats i två särskilda områden, af hvilka telegrafverket och bolagen för telefondriftens framtida bedrivande erhålla hvar sitt, om ock med vissa modifikationer.

Telegrafstyrelsen läser härvid hafva att till en början redogöra för de grundsatser, som varit ledande för styrelsen, då styrelsen gifvit sig in på de nu slutförda underhandlingarna.

Det nuvarande tillståndet, då de 68,000 rikstelefonapparaterna och de 35,000 apparaterna hos de härvarande telefonbolagen icke kunna komma i telefonförbindelse med hvarandra, kan utan vidare betecknas såsom otillfredsställande. Den anordning för öfverförande af meddelanden mellan näten, som inrättades några dagar efter afstängningen, har icke haft något annat ändamål än att nödtorftigt afhjälpa de mest kännbara svårigheterna och har icke varit synnerligen mycket använd. För telegrafstyrelsen har det varit en bjudande nödvändighet att söka råda bot för den inskränkning i kommunikationsväsendet, som genom denna afstängning uppkommit. Det läser dock icke kunna läggas telegrafstyrelsen till last, att styrelsen icke anlitat den enda utväg, som hittills funnits i detta hänseende, nämligen att på ytterligare 10 år sluta aftal om samtrafik mot 10 öres öfvergångsavgift för samtal. Det har förut tillräckligt framhållits, att genom en sådan anordning telegrafstyrelsen skulle själf bidraga till att på telegrafverkets och den telefonerande allmänhetens bekostnad bereda bolagen tillfälle till en oskäligt hög ökning i abonnentantal.

En öfvergångsavgift af 5 öre skulle i afsevärd mån hafva utjämnat det anmärkta missförhållandet, men bolagen förklarade sig vid de underhandlingar, som föregingo afstängningen, af hänsyn till bolagens bestånd och utvecklingsmöjlighet icke kunna vara med om en så låg öfvergångsavgift.

Såsom grundval för de nya underhandlingarna har därför uppställts, att fri samtrafik skulle råda mellan näten. Telegrafstyrelsen har från början ansett och vid alla tillfällen framhållit, att detta är den riktiga

anordningen, och bolagen hafva ock redan tidigare förklarat sig vara med därom, under förutsättning att den kunde komma till stånd, utan att bolagens framtida verksamhet äfventyrades.

Den fria samtrafiken bereder allmänheten en icke oväsentlig fördel i ekonomiskt afseende och möjliggör den största snabbhet i samtals expedierande mellan näten. För telegrafverket medför denna frihet från afgift för själfva öfvergången ock den fördel, att benägenheten att begagna verkets interurbanledningar för samtal mellan rikstelefonabonnenter i landsorten och abonnenter hos bolagen kan antagas blifva något ökad.

För telegrafstyrelsen lika väl som för bolagen var det från underhandlingarnas början tydligt, att fri samtrafik förutsätter en sådan anordning, att de olika förvaltningarna erhålla skilda verksamhetsområden. Fri samtrafik med bibehållande af olikhet i abonnemangsavgifter inom samma område är otänkbar af den anledning, att det nät, som hölle högre avgifter än det andra, skulle vara beröfvadt så godt som all utsikt till förvärfvande af nya abonnenter. Men äfven om alla avgifter sättas lika och aftalade bestämmelser om både anläggningskostnader och abonnemangsavgifter å ömse håll utan eftergifter fasthållas, uppstår dock på ett gemensamt verksamhetsområde en täflan om abonnentanskaffning, som utan att bereda allmänheten någon förmån är påtagligen ogynnsam för förvaltningarna.

Då det nu gällt att för en längre framtid ordna telefonförhållandena i hufvudstaden med omnejd, har telegrafstyrelsen ock haft att taga hänsyn till önskvärdheten att undvika den nuvarande olägenheten med dubbla telefonledningar öfverallt och åt alla håll, i staden och på landet. I den mån abonnentantalet växer, blifva svårigheterna att framdraga de dubbla abonnent- och förbindelseledningarna allt kännbarare. Telegrafverket och allmänna bolaget hafva nu bortåt 100 stationer på samma orter, till hvilka de båda förvaltningarna måste framdraga skilda ledningar. Ur allmän ekonomisk synpunkt måste det betraktas såsom en fullkomligt onödig utgift att bygga minst ett par tusental kilometer telefonledningar, där hälften skulle göra samma nytta. Det måste göra intryck af ytterligt oekonomisk förvaltning att se dubbla telefonstolplinjer följa så godt som alla landsvägar inom 70-kilometersområdet. I hufvudstaden och inom de öfriga städerna inom det gemensamma området tillkommer dessutom den uppenbara svårigheten att bereda plats för de dubbla näten på hustaken och i gatorna.

Då det för den närmare tiden icke kan anses lämpligt att återkomma till det af 1902 års Riksdag förkastade förslaget att för tele-

grafverkets räkning inköpa hela de enskilda näten, och det af hänsyn till rätt förhållande mellan statens verk och enskilda företag icke kan blifva tal om att genom effektiv priskonkurrens eller dylikt söka göra rikstelefonen allenahärskande inom 70-kilometersområdet, återstår ingen annan utväg än att dela detta område i två skilda verksamhetsfält, ett för rikstelefonen och ett för de sins emellan samarbetande bolagen.

Med iakttagande därjämte att i hvarje hänseende abonnenternas intressen blifva på det nogaste beaktade har en delning i antydde syfte af Stockholm med omnejd utgjort en grundval för de förda underhandlingarna.

Vid denna delning har emellertid telegrafstyrelsen icke kunnat lämna ur sikte det mål, på hvilket telegrafstyrelsens sträfvanden hittills utgått och otvifvelaktigt fortfarande måste utgå, nämligen att till sist i statens telefonverks hand föra tillsammans all för allmänheten upplåten telefondrift i riket. Ett steg i denna riktning måste, efter telegrafstyrelsens uppfattning, genast tagas på det sätt att, vid delningen af området, telegrafverket erhåller en något större anpart än som skulle blifva förhållandet, därest hänsyn endast skulle tagas till det nuvarande antalet abonnenter inom det gemensamma området. Härvid har ock hänsyn tagits därtill att, om ock bolagen hafva flera abonnenter än telegrafverket inom 70-kilometersområdet, telegrafverket dock genom sitt hela riket omfattande nät är den vida större förvaltningen.

Det har framhållits att, för byte i det närmaste jämnt om jämnt mellan förvaltningarna af apparater, 70-kilometersområdet borde delas så, att gränsen ginge i Mälaren, norra grenen af Norrström och stora segelleden genom Saltsjön, därvid, med hänsyn jämväl till hufvudstationernas läge, telegrafverket borde bekomma den södra delen och bolagen den norra. Af angifna skäl har telegrafstyrelsen funnit sig omöjligen kunna åtnöjas med hvad sålunda skulle tillfalla telegrafverket. Från telegrafstyrelsens sida har därför påkallats, att till rikstelefonens område skulle läggas dels den norra hälften af den yttre delen af 70-kilometersområdet (nämligen området mellan 30 och 70 kilometer från Stortorget i Stockholm) och dels inom Stockholm Kungsholmen samt Skepps- och Kastellholmarne äfvensom södra Djurgården.

Bolagen synas utan svårighet hafva gått in på att afstå äfven den norra delen af området mellan 30 och 70 kilometers afstånd från Stortorget. Men så mycket större har bolagens obenägenhet varit att afstå från Kungsholmen. I denna stadsdel funnos vid innevarande års ingång 445 rikstelefonapparater, 1,160 apparater i allmänna bolaget och 776 apparater i bellbolaget. Då telegrafstyrelsen ansett sig böra ovillkor-

ligen hålla på att få öfvertaga äfven Kungsholmen, har detta haft sin grund däruti, att telegrafstyrelsen måste noga tillse, att telegrafverket skulle få tillräcklig andel af de stadsdelar, inom hvilka hufvudstadens utveckling kan antagas komma att under de närmaste årtiondena hufvudsakligen fortgå. Telegrafstyrelsen har icke förbisett, att stadsdelen Södermalm har storartade utvecklingsmöjligheter; men styrelsen har icke kunnat anse, att det skulle vara riktigt att, då utvecklingsmöjligheterna skulle så att säga delas, nöja sig med denna stadsdel. Kungsholmen har härvid erjudit sig såsom den lämpligaste stadsdelen att medräkna till det södra nätet.

Hänsynen till det slutliga målet för telegrafstyrelsens sträfvanden har slutligen föranlett, att telegrafstyrelsen yrkat, att kontraktet skulle innehålla rätt för telegrafstyrelsen att inom en ej alltför aflägsen framtid, om sådant från statsverkets sida anses önskvärdt, inlösa bolagens återstående nät.

I enlighet med dessa grundsatser har det aftal slutits, som nu öfverlämnas till Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning.

Innan telegrafstyrelsen öfvergår till närmare redogörelse för aftalens innehåll, anser sig telegrafstyrelsen böra omförmåla, att de förhållanden, som blifvit en följd af samtrafikens afstängning, alldeles icke visat sig ogynnsamma för telegrafverket *ur ekonomisk synpunkt*. Medan ökningen af antalet apparater inom Stockholms redovisningsområde år 1902 var 378, utgjorde densamma år 1903 icke mindre än 1,652, däraf 1,063 under tiden 1 juni—31 december inom Stockholms stadsnät. Af sistnämnda 1,063 uppsattes 842 hos abonnenter, som förut voro abonnenter hos bolagen. Hos bolagen utgjorde enligt publicerade uppgifter ökningen i Stockholm år 1902 2,175 och år 1903 2,122, utvisande således en mindre ökning under afstängningsåret än förut.

Man skulle kunna förmoda, att afstängningen skulle hafva verkat någon minskning i antalet från Stockholm expedierade interurbana telefonsamtal. Detta har dock icke varit fallet. Under tiden 1 juni—31 december 1902 expedierades nämligen från Stockholm 387,610 samtalsperioder om 3 minuter. Under samma tid år 1903 expedierades 455,792 perioder, utvisande en ökning af 68,182 perioder eller 17.5 procent. Då under motsvarande tid ökningen i antalet samtalsperioder öfver hela riket var i medeltal 10.9 procent, måste den interurbana samtalstrafiken från Stockholm efter afstängningen anses hafva varit mycket tillfredsställande.

Enligt aftalet skola bolagen till telegrafverket öfverlämna sina ledningar 1:o) inom Stockholm i staden mellan broarna, å Södermalm, Kungsholmen, Skeppsholmen, Kastellholmen samt södra Djurgården med Beckholmen, 2:o) å det område utom Stockholm söder om Mälaren och stora segelleden genom Saltsjön, som ligger inom ett afstånd af 30 kilometer från Stockholms Stortorg, samt 3:o) å det område, som ligger rundt om hufvudstaden mellan 30 och 70 kilometer från Stortorget.

Telegrafstyrelsen öfverlämnar däremot till bolagen sina telefonledningar 1:o) inom Stockholm å Norrmalm (utom Skepps- och Kastellholmarne) och å Östermalm (utom södra Djurgården) samt 2:o) å det område utom Stockholm norr om Mälaren och stora segelleden genom Saltsjön, som ligger inom ett afstånd af 30 kilometer från Stockholms Stortorg.

Nuvarande antalet apparater utgör:

	Telegraf- verket.	Bolagen.
<i>inom Stockholm:</i>		
1) i staden inom broarna, å Södermalm, Kungsholmen, Skeppsholmen, Kastellholmen och södra Djurgården	2,955	8,719
2) å Norrmalm och Östermalm	5,776	20,843
<i>inom 70-kilometersområdet:</i>		
1) inom 30 kilometer från Stortorget söder om Mälaren och segelleden	708	1,137
2) inom 30-kilometersområdet norr om Mälaren och segelleden	502	1,660
3) inom området 30—70 kilometer rundt om	2,628	2,401
	Summa 12,569	34,760

Efter bytet skulle antalet apparater blifva följande:

	Telegraf- verket.	Bolagen.
<i>inom Stockholm:</i>		
1) i staden inom broarna, å Södermalm, Kungsholmen, Skeppsholmen, Kastellholmen och Djurgården	11,674	—
2) å Norrmalm och Östermalm	—	26,619
	Transport 11,674	26,619

Transport 11,674 26,619

inom 70-kilometersområdet:

1) inom 30 kilometer från Stortorget söder om Mälaren och segelleden	1,845	—
2) inom 30-kilometersområdet norr om Mälaren och segelleden	—	2,162
3) inom området 30—70 kilometer rundt om	5,029	—
	Summa 18,548	28,781

Telegrafverket öfverlämnar alltså till bolagen 6,278 apparater och bolagen öfverlämna till telegrafverket 12,257 apparater. Skillnaden, 5,979 apparater, betecknar det öfverskott i apparater, telegrafverket genom bytet bekommer. Detta öfverskott fördelar sig med 2,943 apparater på hufvudstaden och 3,036 apparater på landsområdet.

Vid denna uppställning har hänsyn icke tagits till de bestämmelser i aftalet, som medföra, att åtskilliga abonnenter, som efter de allmänna grunderna skulle öfverflyttas från det ena nätet till det andra, kunna komma att kvarstå i det förra nätet, eller, hvad beträffar de abonnenter i det ena nätet, som under afstängningstiden tecknat abonnemang i det andra nätet, rent af uppsäga det senare abonnemanget till upphörande den 1 juli. Sådan uppsägningsrätt tillkommer, hvad rikstelefonen beträffar, något mer än 1,000 abonnenter, ehuru icke antagas kan, att alla dessa skulle begagna sig däraf.

Icke heller har vid nyssnämnda sammanställning hänsyn tagits därtill, att en del af de abonnenter, hvilka sedan tiden före afstängningen hafva abonnemang i båda näten, torde komma att efter öfverflyttningen vid första tillfälle uppsäga det ena abonnemanget. Hela antalet dubbelabonnemang utgjorde vid början af innevarande år i Stockholm, med inberäkning af dem, som kunna göra uppsägning redan till den 1 juli 1904, 5,218, däraf 3,622 inom det område, som skulle komma att tillhöra bolagen, och 1,596 inom det område, som skulle komma att tillhöra rikstelefonen. Det är icke möjligt att förutse, i hvilken omfattning denna omständighet kan komma att medföra minskning i de resp. abonnentantalen, eftersom en afsevärd del, särdeles affärsmän, torde komma att fortfarande hafva behof af lika stort antal telefoner som förut.

Utom Stockholm förekomma naturligen ock dylika dubbelabonnemang, ehuru i mindre omfattning, i synnerhet på landsbygden. I Uppsala är dock antalet dubbelabonnemang omkring 430 på ett antal af

1,013 apparater hos telegrafverket och 840 apparater hos allmänna bolaget.

Den likvid, som skall erläggas för de öfverlätna ledningarna jämte reserver och dylikt, utgör för hvad som öfverlåtits till telegrafverket:

inom Stockholm	kr. 3,490,457: 50
» södra 30 kilometersområdet	» 583,661: —
» området 30—70 kilometer	» 1,052,331: 50
	eller tillsammans kr. 5,126,450: —

och för hvad som öfverlättes till bolagen:

inom Stockholm	kr. 2,179,526: —
» norra 30 kilometersområdet	» 353,034: —
	eller tillsammans kr. 2,532,560: —

Skillnaden mellan dessa båda belopp eller 2,593,890 kronor utgör således det belopp, telegrafverket har att erlægga till bolagen såsom mellanavgift vid bytet, gifvetvis med den modifikation, som föranledes af uppkommande ändringar i de resp. abonnentantalen under första hälften af innevarande år.

Priserna för de ledningar, telegrafverket skall öfvertaga, äro desamma som stadgades i köpeaftalet den 28 december 1901 rörande bolagens samtliga ledningar, därvid dock bör anmärkas, att ledningar till hufvudstation från Kungsholmen, Skeppsholmen, Kastellholmen och södra Djurgården nu lämnas utan andel i station.

Prisen äro sålunda, hvad Stockholm beträffar:

för s. k. stjärntelefoner (d. v. s. apparater, till hvilka bellbolagens abonnenter hafva obegränsad samtalsrätt) med årsavgift 100 kronor	kr. 480: —
för apparater med direkta ledningar med årsavgift 80 kronor	» 440: —
för apparater med kombinerade ledningar med årsavgift 60 kronor	» 400: —
för apparater i bellbolaget (med begränsad samtalsrätt) med årsavgift 36 å 45 kronor jämte avgift för öfversamtal	» 250: —
för anknytningar och sidoapparater med årsavgift i medeltal omkring 30 kronor	» 150: —

För reservledning i underjordskablar indragna i cementtrummor betalas likasom i 1901 års köpekontrakt 100 kronor per kilometer

dubbeltrådig kopparledning, hvartill nu kommer likvid för ej i bruk tagen piplängd af cementtrummor med 1 krona 50 öre per meter och af inpregnerade trätrummor med 25 öre per meter samt för ej i bruk tagna reservledningar i luftkablar med 60 kronor per kilometer dubbeltrådig ledning. Sistnämnda tre poster å resp. 90,885 kronor, 1,512: 50 kronor och 37,440 kronor eller tillsammans 129,837: 50 kronor skulle, efter afdrag af motsvarande belopp för de reserver, telegrafverket har att aflåta inom Stockholm, eller 61,446 kronor, alltså med 68,391: 50 kronor utgöra, hvad köpet af Stockholmsnätet denna gång är dyrare än förra gången. Telegrafstyrelsen, som icke lärer böra ånyo förebriaga den förra gången af tillkallade sakkunniga, filosofie doktorn Herslow samt cheferna för de norska och danska telegrafverken, lämnade utredningen därom, att de för ledningarna fastställda å-priserna äro skäliga, får, med afseende å nödvändigheten att nu särskildt betala reservpipor i cementtrummor och reservledningar i luftkablar, framhålla, att bolagens yrkande på att erhålla särskild likvid för dessa reserver, hvilka komma till nytta vid blifvande nyanläggningar och således äro att betrakta såsom förskotter å anläggningskostnaden för dessa, syntes styrelsen rimligt, under iakttagande af ömsesidighet, och att följaktligen köpe- och bytesaftalet ansetts icke böra stranda på denna förhållandevis mindre betydliga post. Härvid bör ock erinras, att i det förra köpekontraktet inom hela landsnätets område skulle erläggas betalning för alla reserver i luft- och jordkablar samt å centralstationerna.

Vid bestämmandet af det pris, som borde betalas för de ledningar, telegrafverket skulle aflåta till bolagen, fanns ingen omedelbar jämförelsepunkt i det förra kontraktet, eftersom telegrafverket den gången var endast köpare och bolagen icke hafva några ledningar mot abonnemangsafgift af 50 kronor, såsom för abonnemang å rikstelefon betalas. Af det föregående synes, att prisen för bolagens ledningar nu liksom förra gången icke bestämts efter ledningarnas inbördes olika tekniska beskaffenhet utan efter den årsinkomst, de lämna genom de olika abonnemangsafgifterna. Det har då ansetts riktigast att ställa priset för rikstelefonens ledningar i jämförelse med priset för de bland bolagens ledningar, som varit närmast jämförliga med rikstelefonledningarna, eller alltså de, som gå direkt in till hufvudstation. Dit ingå alla allmänna bolagets ledningar (abonnemangspris 100, 80 eller 60 kronor) men dessutom alla bellbolagets ledningar å Södermalm och i staden inom broarna. Bellbolagets samtliga stationer för dessa områden äro nämligen förlagda till hufvudstationerna vid Svartmangatan

eller Hornsgatan, medan å Kungsholmen och å Djurgården finnas särskilda sekundärstationer för bellbolaget. Antalet af förenämnda till hufvudstation ingående, bolagen tillhöriga ledningar är 6,840 och likviden för dem utgör 2,527,070 kronor eller i medeltal i det närmaste 370 kronor. Detta pris har alltså blifvit satt å de 4,894 direkta ledningar, telegrafverket skall öfverlämna till bolagen.

Från bolagens sida har visserligen med kraft framhållits, att detta pris borde sättas åtminstone 30 kronor lägre, emedan rikstelefonledningarna samtliga lämnades utan andel i station, under det att bolagens ledningar med få undantag lämnades med dylik andel i stationerna vid Svartmangatan och Hornsgatan, beräknadt i värde till 30 kronor, hvar till komme, *dels* att 62,7 procent af alla de apparater, bolagen skulle erhålla, funnos hos abonnenter, som förut hade abonnemang hos bolagen, medan motsvarande procent för de ledningar, rikstelefonen skulle öfvertaga, icke vore högre än 18,3 och bolagen således hade vida större risk än telegrafverket att få öfvertagna och betalade abonnemang snarast möjligt uppsagda, *dels* ock att för de öfvertagna apparater, som fortfarande komma att bibehållas i bolagens nät, bolagen finge under återstående abonnemangskontraktstid nöja sig med en omkring 10 kronor lägre abonnemangsafgift än medelafgiften inom bolagens nät.

Men telegrafstyrelsen har fasthållit vid och lyckats genomdrifva, att priset för telegrafverkets ledningar ändock icke skulle beräknas lägre än 370 kronor.

Hvad landsnäten beträffar, äro samtliga priser upptagna i full öfverensstämmelse med det förra köpekontraktet, hvilket för landsnäten jämväl innehöll bestämmelser om särskild betalning för reservledningar i luft- och jordkabel samt reservlinjer i centralstationer med inledningar. Vid värdesättningen af landsledningarna skall, enligt det nu träffade aftalet, afdrag ske för brist i det normala underhållet enligt värdering efter själfkostnaden af skiljemän.

Telegrafstyrelsen har haft att taga i öfvervägande, huruvida köpe- och bytesaftalet kan anses vara ekonomiskt fördelaktigt för telegrafverket, äfven om man bortser från de fördelar af mera allmän natur, som enligt förestående redogörelse äro att beräkna genom den mera rationella anordningen af telefonförhållandena i hufvudstaden med omnejd.

Frågan blir då närmast den, om det för telegrafverket är fördelaktigt att för ett pris af 2,593,890 kronor förvärfa ett antal af 5,979 nya abonnenter. Enligt de sakkunnigas beräkningar år 1902 skulle

hvarje från bolagen till telegrafverket öfverlämnadt abonnemang lämna en nettobehållning (öfverskott af inkomst utöfver drift- och underhållskostnad) af i medeltal 25 kronor 75 öre i stadsnätet och 25 kronor 25 öre i landsnätet. De 2,943 nya abonnemangen i stadsnätet skulle således lämna en nettobehållning af 75,782 kronor 25 öre och de 3,036 nya abonnemangen i landsnätet en nettobehållning af 76,659 kronor, eller tillsammans 152,441 kronor 25 öre. Detta belopp utgör 5,87 procent å mellanavgiftsbeloppet, 2,593,890 kronor. De ofvan öfverrädda sakkunniga hade funnit, att telegrafverket å köpeskillingen för bolagens hela nät skulle få en inkomst af 6,25 procent om året, hvilket ansågs tillfredsställande för att medgifva det nedlagda kapitalets förräntning och snabba amortering. Den minskning i procent, som sålunda förefinnes, beror till hufvudsaklig del därpå, att telegrafverket haft jämförelsevis för litet antal reserver att aflåta. Telegrafverket har att betala för reserver i allt 644,318 kronor 50 öre och skall för reserver erhålla 248,071 kronor. Skillnaden 396,247 kronor 50 öre ökar mellanavgiften för apparaterna till ofvannämnda belopp. Vill man alldeles bortse från kostnaden för reserverna och anse, att afkastningen af dem skall hämtas från de nytillkommande abonnemang, för hvilkas ledningar de komma till användning, blir mellanavgiften för själva apparaterna 2,197,642 kronor 50 öre, å hvilket belopp den öfverrädda nettoinkomsten 152,441 kronor 25 öre utgör 6,93 procent.

Äfven om man skulle stanna vid, att den beräknliga afkomstprocenten skulle blifva 5,87, måste man ihågkomma att, då sakkunniga år 1902 beräknade afkomstprocenten till 6,25, detta noga taget afsåg endast den närmaste femårsperioden efter köpet. Efter denna period, under hvilken de inköpta apparaternas abonnemangspris skulle hafva, hvad Stockholmsnätet beträffar, hunnit i medeltal gå ned emot rikstelefonens medelpris, hade uppenbarligen afkomstprocenten ock i rätt afsevärd mån sjunkit. Nu är icke fråga om någon avgiftsnedsättning för öfvertagna apparater, och således kan med allt skäl den nu angifna afkomstprocenten beräknas blifva bestående under hela amorteringstiden.

En anledning till minskning i den nu beräknade afkomstprocenten skulle kunna tänkas ligga däruti, att en del kostnader uppstår för telegrafstyrelsen genom de nödvändiga arbetena för att direkt till telegrafverkets centralstation småningom indraga alla de allmänna bolaget tillhöriga ledningar, som nu ingå till stationerna vid Svartmangatan och Hornsgatan, så att endast de nuvarande bellstationerna bibehållas utanför centralstationen. Men om man också fränser, att dessa kost-

nader i viss mån uppvägas genom den minskning i expeditionskostnad, som uppstår genom alla direkta ledningars sammanförande till en centralstation, kan med bestämdhet påstås, att kostnaderna för oförmälda ombyggnad, hvilken naturligen bör ske i samband med den i allt fall förestående omändringen af de nuvarande rikstelefonledningarna i större omfattning till underjordiska ledningar, tillfullo uppvägas genom de fördelar vid sistnämnda arbete, som beredas telegrafverket genom öfvertagande af allmänna bolagets vidsträckta kabelnät inom telegrafverkets blifvande område i hufvudstaden.

Hvad särskildt det öfvertagna landsnätet beträffar, kan en anledning till minskad nettoinkomst i jämförelse med det förra köpeaftalet förefinnas däri, att nu icke hela landsnätet öfvertages, utan en del af den inre, ur inkomstsynpunkt bättre delen af landsnätet, fortfarande förbehålles åt allmänna bolaget. Fördelen af att öfvertaga hela det yttre landsnätet — mellan 30 och 70 kilometer från Stortorget — har dock redan blifvit framhållen såsom liggande däri, att ett afsevärdt steg därmed tages i riktning mot telegrafverkets öfvertagande af all för allmänheten upplåten telefondrift. Skulle äfven den yttre delen af nätet hafva delats mellan förvaltningarna, skulle rikstelefonen blifvit utestängd bland annat från sådana telefoncentra som Uppsala, Enköping och Norrtälge.

Såsom en ekonomisk vinst af det nuvarande köpeaftalet har framhållits, att telegrafverket skulle erhålla en betydlig årlig ökning i inkomst genom de höjda årsafgifterna i hufvudstaden. Enligt aftalet skola nämligen i stället för den nuvarande rikstelefonafgiften 50 kronor om året, i mån af abonnemangskontraktens utlöpande, införas väsentligen samma årsafgifter, som bolagen nu hafva, eller alltså, efter abonnemangens olika beskaffenhet, 100, 80, 60, 45 eller 36 kronor. Medelbeloppet af dessa afgifter jämte förekommande anknytningsafgifter öfverstiger medelbeloppet af de nuvarande rikstelefonafgifterna med omkring 10 kronor för apparat. För telegrafverkets nuvarande apparatantal i Stockholm skulle alltså denna ändring medföra en ökad årsinkomst af omkring 87,000 kronor. Riktigt är, att denna ökade inkomst innebär en fördel för rikstelefonen, hvartill bolagen icke få någon motsvarighet. Men liksom den ökade årsafgiften för abonnenterna uppväges af förmånen af fri samtrafik, så måste ock för telegrafverket den ökade årsinkomsten till stor del anses komma att blifva behöflig till täckande af verkets andel i kostnaderna för den fria samtrafiken. Antalet öfvergångssamtal mellan näten inom 70 kilometersområdet utgjorde under år 1902, samtrafikens sista fulla kalenderår, omkring 900,000 med en

beräknad kostnad af omkring 27,000 kronor, däraf 13,500 kronor för hvardera förvaltningen. Otvifvelaktigt stiger samtrafiksfrekvensen vid full afgiftsfrihet 5 eller 6 gånger, medförande alltså en kostnad för telegrafverket af 67,500 à 81,000 kronor. Den mindre del af förenämnda ökningsbelopp å 87,000 kronor, som återstår, sedan kostnaderna för den fria samtrafiken blifvit betäckta, kan lämpligen anses motsvaras af den förlust, som kan uppkomma genom afgang, i den mån kontrakten utlöpa, af öfvertagna och betalade dubbelabonnemang.

Såsom en sammanfattning af redogörelsen för köpeaftalets rent ekonomiska innebörd anser sig telegrafstyrelsen vara befogad att uttala, att detta aftal, som synes telegrafstyrelsen rent af nödvändigt för att råda bot för bestående missförhållanden i telefontrafiken och för att bereda telegrafverket skäligt utrymme för utveckling, äfven ur rent ekonomisk synpunkt för sig taget är för telegrafverket fördelaktigt.

I sammanhang med frågan om köpeaftalets ekonomiska betydelse för telegrafverket har telegrafstyrelsen ock haft att tillse, huruvida de medel, som för likvidens fullgörande behöfva upplånas, kunna återbetalas på den för telegrafverkets nyaste lån fastställda amorteringstiden af 20 år, hvilken tid vid 4 procents räntefot medför en annuitet af i allt 7,36 procent.

De till mellangift vid bytet af reserver afsedda medel, 396,247 kronor 50 öre, kunna tillfullo återbetalas, i mån som reserverna komma till användning för nya anläggningar. Det återstående för själfva ledningarnas likviderande afsedda beloppet, 2,197,642 kronor 50 öre, kräver för amortering på 20 år en annuitet af 161,744 kronor 50 öre. Då den beräknade nettointkomsten af de köpta ledningarna utgör 152,441 kronor 25 öre, återstår alltså endast ett belopp af 9,303 kronor 25 öre att fylla af verkets öfriga medel, hvilket belopp ju utgör ett jämförelsevis ringa förskott på de inkomster, det inköpta nätet kommer att lämna, sedan köpeskillingen blifvit tillfullo amorterad. Det till en god del redan nu underjordiska nätet i Stockholm måste naturligen anses komma att äga bestånd långt efter amorteringstidens slut.

För aftalets bestämmelser, i hvad de röra abonnenternas ställning och rätt inom näten, får telegrafstyrelsen lämna följande redogörelse.

Från öfverlämnandet undantagas telegrafverkets ledningar till ämbetsverk äfvensom tjänstetelefoner, ledningarna till statens järnvägars växel och till droskstationerna.

Ingen abonnent förpliktas emellertid att under fortlöpande abonnemangstid öfverflytta sitt abonnemang från sitt nuvarande nät, och jäm-

väl efter kontraktstidens slut kan den abonnent, som så önskar, få kvarstanna i det förra nätet, eftersom den ena förvaltningen städse äger teckna abonnemang inom den andras område med direkt ledning till sitt nät mot en förhöjning i årsavgiften af tio kronor. Denna bestämmelse har den betydelse, att den på så många håll såsom mycket betydelsefull framhållna konkurrensen må varda bibehållen. Anser sig en abonnent vara illa behandlad inom det nät, dit han ur lokal synpunkt hör, kan han för en ringa tilläggsavgift blifva abonnent i det andra nätet. För att kunna genomföra denna anordning jämväl å telegrafstationsorterna Djursholm och Drottningholm inom bolagens område äger telegrafstyrelsen bibehålla sina nuvarande förbindelseledningar till dessa orter.

Abbonenter i det ena nätet, som under afstängningstiden tecknat abonnemang i det andra, kunna före den 1 juni 1904 — under förutsättning att detta aftal blifver bestående — uppsäga kontraktet angående det senare abonnemanget att upphöra den 1 juli 1904 utan frånträdesavgift.

Årsavgifterna i båda näten inom Stockholmsområdet blifva, i den mån kontrakten utlöpa, alldeles lika, hufvudsakligen i enlighet med Allmänna och Bellbolagens nuvarande priser.

Härigenom blifva visserligen de nuvarande rikstelefonabbonenternas i hufvudstaden abonnemangsavgifter i mån af kontraktstidens utgång höjda med i medeltal 10 kronor för år, men denna höjning måste, såsom redan anförts, anses tillfullo motsvaras af förmånen af fri samtrafik, helst rikstelefonabbonenterna före afstängningen i medeltal betalade åtminstone en betydlig del af detta belopp i öfvergångsavgifter. Därtill kommer, att de nuvarande rikstelefonabbonenterna kunna, i den mån kontrakten utlöpa, fritt bestämma sig för det abonnemang, som bäst passar hvar och en, från 100 kronors ända ned till 36 kronors abonnemang.

Innehafvare af två telefoner kunna hädanefter i många fall nöja sig med *en* telefon.

Ehuru aftalet icke träder i kraft förr än den 1 juli 1904, kommer den avgiftsfria samtrafiken att tillämpas omedelbart efter det Riksdagen godkänt aftalet. Från den fria samtrafiken undantagas endast de abonnenter, som motsätta sig öfverflyttning till det nät, inom hvars område de hafva sin telefon, eller att erforderlig nummerändring vidtages. De, som teckna abonnemang inom det nät, dit de lokalt icke höra, mot 10 kronors avgiftsförhöjning, erhålla fri samtrafik.

Telefonnumren komma antagligen att anordnas i en för båda nä-

ten gemensam nummerföljd, så att hvardera nätet erhåller hvartannat tusental. En enda gemensam katalog utgifves för hela Stockholmsområdet.

För samtal mellan bolagens nät och rikstelefonens nät i landsorten äfvensom näten i grannländerna beräknas ingen annan afgift än de för rikstelefonabonnenterna bestämda samtalsavgifterna.

Bolagens abonnenter kunna per telefon afsända och emottaga telegram på samma villkor som rikstelefonabonnenterna.

Genom tidsenliga anordningar för samtrafiken och genom antydda åtgärder till abonnenternas förmån i öfrigt å ömse håll torde abonnenternas ställning i de blifvande näten komma att blifva sådan, att det i intet afseende skall blifva af betydelse för abonnenterna, hvilketdera nätet de tillhöra. Likhet i förmåner och skyldigheter skall blifva be-tecknande för de nya förhållandena.

Då bolagen enligt aftalet afstå, utöfver hvad de bekomma, omkring 3,000 abonnenter i hufvudstaden, har det befunnits nödvändigt, att telegrafverket öfvertager en del af den för dessa abonnenters betjänande afsedda personal. Telegrafstyrelsen skall därför öfvertaga 6 föreståndarinnor och 4 telefonister äfvensom 3 stationsjusterare, 4 förmän, 9 felsökare och 4 justerare.

Såsom redan förut framhållits, har det synts telegrafstyrelsen vara nödvändigt att i kontraktet framhålla telegrafverkets rätt att inom en ej alltför aflägsen framtid inlösa hela det telefonnät, som enligt aftalets bestämmelser hädanefters skall tillhöra bolagen.

Redan på grund af nådiga resolutionen den 1 maj 1891 angående rätt för Stockholms Allmänna telefonaktiebolag att anordna telefonledningar inom 70 kilometersområdet äger statsverket att den 1 maj 1941 inlösa bolagets ledningar utom Stockholm efter värdering. Nu har af-talats, att denna inlösning liksom inlösning af de privata näten i Stockholm får äga rum, efter telegrafstyrelsens val, åren 1919 eller 1920, 1929 eller 1930 o. s. v. alltid efter ett års uppsägning. De långa intervallerna 1921—1928 o. s. v., då inlösen ej får ske, hafva tillkommit för att ej hämma bolagens utveckling genom att de vid hvarje tid skulle vara pliktiga att ett år efter tillsägelse afstå sina nät.

För landsnäten har bibehållits bestämmelsen, att inlösen skall ske efter värdering, därvid blott tillagts, att värderingen skulle ske genom skiljemän enligt lagen den 28 oktober 1887.

För inlösen af Stockholmsnäten har det af naturliga skäl icke varit

möjligt att nu fastställa å-priser, som skulle blifva tillämpliga först 15 år härefter. Man har därför öfvergått till att fastställa en beräkningsgrund i förhållande till nätens afkastningsförmåga och därvid sökt att lämna noggranna och otvetydiga regler för beräkningen af denna afkastningsförmåga. Kapitalvärdet af afkastningsförmågan, efter afdrag af brist i underhållet efter skiljemäns värdering, skulle blifva inlösningssummans belopp. Stora svårigheter mötte vid underhandlingarna att öfverenskomma om det procenttal, efter hvilket kapitaliseringen skulle ske. Telegrafstyrelsen sökte få detta tal fastställt till 6,25, medan bolagen icke ville medgifva mer än 5. Bolagen framhöllo, att bellbolagets abonnemangspriser icke för sig tagna med säkerhet medgäfvade en så hög kapitaliseringsprocent som 6,25 och att dessutom, i den mån bolagen genomförde sin plan att göra sina nät underjordiska, så att ledningarna framdroges till abonnenterna utan att ens till någon del luftledning eller fritt hängande kabel användes, äfven allmänna bolagets ledningar icke kunde med säkerhet beräknas gifva 6,25 procent i afkastning på nedlagdt kapital. I betraktande af dessa förhållanden och med hänsyn därtill, att inlösningsen endast skulle blifva en rätt för telegrafstyrelsen, icke en skyldighet, gick telegrafstyrelsen slutligen in på en sådan anordning, att telegrafstyrelsen skulle lösa in de fullständigt underjordiska ledningarna i Stockholm efter en kapitaliseringsprocent af 5 procent och de öfriga ledningarna efter 5^{1/2} procent. I förra fallet skulle alltså betalas 20 gånger årsafkastningen, i det senare omkring 18 gånger. Vid kapitalisering efter 6,25 procent skulle hafva betalats 16 gånger årsafkastningen.

Att det vid denna inlösningsen är fråga om stora summor är uppenbart. Bolagen kunna vid den första inlösningsstiden om 15 år antagas hafva uppnått ett apparatantal i hufvudstaden af omkring 40,000. Om det lyckas bolagen bibehålla nettoafkastningen i medeltal vid 25 kronor 75 öre, skulle alltså årsafkastningen utgöra 1,030,000 kronor. 16 gånger detta belopp är 16,480,000 kronor, 18 gånger är 18,540,000 kronor och 20 gånger är 20,600,000 kronor.

Om nuvarande förhållanden i afseende å telefondriften få anses i afsevärd mån äga bestånd om 15 år, kan svårighet icke skäligen tänkas uppstå för telegrafstyrelsen att förränta och amortera inlösningssumman, om ock längre tid sannolikt kommer att åtgå därför än nu vanliga 20 år. Det förra köpet var, enligt riksgäldskontorets förslag, afsedt att amorteras på 30 år.

Skulle man våga antaga, att den räntefot, till hvilken staten upplånar medel, är något lägre år 1919 än nu, skulle inlösningspriset ställa

sig så mycket fördelaktigare för telegrafverket. Och i alla händelser bör erinras, att de nät, som då köpas, icke innehålla några dubbelabonnemang och att, om de då inlösta näten äro i afsevärd mån underjordiska äfven beträffande ledningarna fram till husen, de blifva betydligt värdefullare än de nuvarande, till följd af den så väsentliga minskningen i underhållskostnaden för ett underjordiskt telefontät. Vid värdering efter afkastningsförmågan följa bolagens fastigheter med vid inlösen utan särskild betalning. Däremot inbegripas icke i förråd befintliga förlags- och konsumtionsartiklar eller den för nybyggnad afsedda egendom. För reserver i stationer och reservledningar betalas deras själfkostnad, dock att ersättning ej beräknas för ej i bruk tagna pipor i cementtrummor. Om telegrafstyrelsen så önskar, skall lösen för reserverna i stället utgå efter värdering genom skiljemän.

De aftalade bestämmelserna beträffande inlösen i visst förhållande till afkastningsförmågan medföra, att telegrafstyrelsen, som nu öfverlåter 5,776 apparater inom hufvudstaden med en beräknad afkastningsförmåga, i den mån kontrakten utgå och allmänna bolagets priser komma att tillämpas, af 5,87 procent, i sinom tid får inlösa desamma efter en kapitaliseringsprocent af 5,50, resp. 5 procent, hvilket innebär en förlust för verket. Härvid måste dock ihågkommas, att dessa apparater lämnas utan andel i station, men återbekommas icke blott med sådan andel utan äfven med å dem belöpande andel af bolagens för närvarande till nära 1,000,000 kronor värderade fastigheter, och att, om ledningarne under tiden ombyggts till helt och hållet underjordiska, de äro betydligt mera värda vid återköpet.

En stor del — antagligen en tredjedel — af nu från rikstelefonen öfverlåtna apparater komma ej heller i fråga till återinlösning, eftersom mer än 62 procent af de öfverlåtna apparaterna tillhöra dubbelabonnemang, af hvilka väl hälften får antagas upphöra snarast möjligt efter öfvergången.

Telegrafstyrelsen anser sig böra fästa uppmärksamheten därå, att aftalet icke innehåller någon rätt till uppsägning af detsamma. Detta har sin grund däri, att bolagen förklarar sig icke kunna ingå på aftal om afstående af en stor del af sitt verksamhetsområde, om de skulle vara utsatta för att kunna vid något tillfälle få sitt nät afstängdt från samtrafiken med det öfriga telefontätet. Då telegrafstyrelsen har rätt att under vissa ständigt återkommande perioder inlösa bolagens hela nät för skäligt pris, har telegrafstyrelsen ansett sig böra efterkomma bolagens fordran i detta hänseende.

Kontraktet innehåller vidare bestämmelse, att detsamma skall under-

ställas pröfning af allmänna bolagets bolagsstämma. Bellbolagets styrelse har förklarat sig redan hafva befogenhet att i sitt bolags namn ingå på aftal af ifrågavarande beskaflenhet. Allmänna bolaget är för ändamålet kalladt till extra bolagsstämma den 25 innevarande februari.

Kontraktet förutsätter vidare godkännande af stadsfullmäktige i Stockholm, i hvad på dem ankommer, nämligen i fråga om medgifvande till utbytet af äganderätten af kabeltrummor i gatorna. Framställning om godkännande af stadsfullmäktige har redan gjorts af både telegrafstyrelsen och allmänna bolaget.

Så snart bevis om dessa godkännanden inkomma, skall telegrafstyrelsen underdånigst öfverlämna desamma.

I anslutning till hvad som ägde rum i det förra köpekontraktet och med hänsyn till behofvet att i god tid få börja med de omfattande förberedelserna för aftalets trädande i kraft, har blifvit stadgadt, att aftalet förfaller, därest icke Eders Kungl. Maj:t före den 31 nästkommande mars godkänner detsamma, hvarjämte påföljden blifver densamma, om innevarande års riksdag icke gillar kontraktet.

Den summa, telegrafstyrelsen skulle hafva att erlægga i mellangift vid bytet är, såsom ofvan nämnts, 2,593,890 kronor. Till följd af tillkomst och afgang i abonnentantal och möjliga ändringar i afseende å antalet reservledningar o. d. kan summan emellertid icke anses tillfullo fixerad.

Att den sålunda erforderliga penningesumman icke bör lämnas telegrafstyrelsen annorledes än som lån på viss amorteringstid torde få anses vara uppenbart. Enligt förut lämnad redogörelse är telegrafstyrelsen i stånd att utan olägenhet genom amortering återbetala beloppet inom den numera vanliga amorteringstiden af 20 år.

Då genom godkännande af det nu underställda köpe- och bytesaftalet stora fördelar stå att vinna för telegrafverket och för allmänheten ur alla de viktiga synpunkter, som ofvan framhållits, och då anledning, såvidt telegrafstyrelsen kan se, icke finnes att antaga, att billigare villkor än det nu aftalade kunna utverkas, får telegrafstyrelsen underdånigst hemställa,

att Eders Kungl. Maj:t, under förutsättning att Stockholms allmänna telefonaktiebolag och stadsfullmäktige i Stockholm lämnat i ärendet omförmälda godkännanden, täcktes

dels godkänna det underställda, af telegrafstyrelsen med styrelsen för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms bell-telefon-

aktiebolag träffade köpe- och bytesaftalet rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd,

dels ock föreslå Riksdagen att, med gillande af detta köpe- och bytesaftal, bemyndiga riksgäldskontoret att under innevarande år tillhandahålla telegrafstyrelsen det belopp, som efter uträkning och Eders Kungl. Maj:ts pröfning erfordras för fullgörande af den på styrelsen ankommande betalningsskyldighet enligt nämnda aftal, att af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jämte ränta motsvarande den ränteutgift, som genom beloppets öfverlämnande till telegrafstyrelsen förorsakas riksgäldskontoret, inom tjugu år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel därtill lämna tillgång, dock så att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas.

Utdrag af det hos telegrafstyrelsen denna dag förda protokoll, innefattande undertecknad Wennmans skiljaktiga mening, öfverlämnas härmed.

Underdånigst

MAURITZ SAHLIN.

M. WENNMAN.

AXEL RYDIN.

KNUT ERICSSON

V. CARLHEIM-GYLLENSKÖLD.

Föredragande.

e. f.

Niklas A. Lindhult.

Stockholm den 9 februari 1904.

Bilaga 4.

*Utdrag af protokollet, hållet hos Kungl. telegrafstyrelsen den
9 februari 1904.*

Närvarande:

Generaldirektören M. SAHLIN,
Byråchefen M. WENNMAN,
Byråchefen A. RYDIN,
Byråchefen K. ERICSSON samt
t. f. Byråchefen V. CARLHEIM-GYLLENSKÖLD.

S. D. Byråchefen Ericsson föredrog upprättadt förslag till köpe- och bytesaftal mellan kungl. styrelsen, å ena sidan, samt styrelsen för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms bell-telefonaktiebolag, å andra sidan, angående telefontätnen i hufvudstaden med omnejd, hvilket förslag var från bolagens sida undertecknad.

Kungl. styrelsen beslutade att för sin del underteckna förslaget samt att i ärendet skulle aflåtas underdånig framställning till Kungl. Maj:t äfvensom skrifvelse till öfverståhållareämbetet (se registratoret).

Byråchefen Wennman anmälde sin skiljaktiga mening i detta ärende och yttrade:

»Det nu föreliggande förslaget till öfverenskommelse synes vara upprättadt med hänsyn till fullkomlig likställighet emellan telegrafverket och bolagen. Men denna likställighet måste på grund af bägge

dessa förvaltningars högst olika verksamhetsområde blifva endast skenbar. De enskilda bolagen få, enligt förslaget, sin verksamhet inskränkt till omkring hälften af en cirkel med 3 mils radie, då däremot telegrafverkets område sträcker sig öfver hela riket, från dess sydligaste till dess nordligaste provins, samt dessutom, på grund af samtrafik, till angränsande länder, Norge, Danmark och Tyskland. Det är uppenbart, att för samtal på så långa håll det är af synnerlig vikt, att telefonerna funktionera väl, och att desamma böra stå under samma förvaltning som de interurbana ledningar, på hvilka samtalen skola utväxlas, för undvikande af den eljest oundvikliga påföljden att, när samtalen icke gå fram, den förvaltning, som har apparaterna om hand, skjuter skulden på interurbanledningarna och vice versa. Af dessa skäl har ock i utlandet den grundsats i allmänhet gjort sig gällande, att det lokalnät, som skall stå i förbindelse med statens interurbannät, bör stå under samma förvaltning som detta, och då interurbanledningar i regeln äro statens tillhörighet, hafva lokalnäten ock efter hand blifvit i detta hänseende af samma natur. Så har i Tyskland aldrig något lokalnät satts i förbindelse med de interurbana ledningarna. I Frankrike och Belgien hade staten att börja med endast interurbanledningarna; men i bägge dessa länder har numera staten funnit sin fördel i att öfvertaga äfven lokalnäten. I vårt närmaste grannland Norge har man stiftat en lag, som berättigar staten att inlösa de enskilda lokalnäten. Om man i några få länder såsom i Danmark och Holland slagit in på en annan väg, gäller detta mera såsom exempel på en anordning, som man bör undvika, än på en sådan som förtjänar efterföljd. Nyttan och nödvändigheten af en enhetlig förvaltning af ett lands telefontät är för öfrigt till fullo ådagalagd i telegrafstyrelsens underdåniga framställning den 28 december 1901 samt i Kungl. Maj:ts i anledning däraf aflåtna nådiga proposition till 1902 års Riksdag, n:o 64 (se sid. 33 och följ. i riksdagstrycket).

I Sverige hade telegrafstyrelsen — då de första två stora interurbana ledningarne mellan Stockholm och Göteborg år 1888 började anläggas och då anslag till den första stommen af öfriga stora interurbanledningar beviljades af 1889 års Riksdag — af nu anförda skäl för afsikt att ställa interurbanledningarne i förbindelse endast med statens egna lokalnät, sådana som redan funnos eller skulle ånyo anläggas eller förvärfvas. Denna princip blef ock tillämpad öfverallt i hela landsorten, med den lyckliga påföljd, att staten, såsom känt är, efterhand blef ägare af telefonväsendet i alla de provinser, där telegrafverket icke förut, såsom i Skåne, Bohuslän, Ångermanland, Väster- och Norrbotten,

redan var i besittning af de viktigaste telefonnäten. Därigenom kunde en enhetlig och väl ordnad interurbantrafik uppstå; att det ekonomiska resultatet äfven varit gynnsamt, är likaledes allmänt bekant.

Nyssberörda grundsats, att lokal- och interurbannät böra stå under samma förvaltning, mötte likväl det allra kraftigaste motstånd just i själfva centrum för det hela, nämligen i hufvudstaden. När de första stora interurbanledningarna, förenämnda mellan Stockholm och Göteborg, voro färdiga att tagas i bruk på våren 1889, hade Stockholms allmänna telefonaktiebolag gjort sig säker räkning på, att dessa ledningar skulle ställas hufvudsakligen till dess abonnenters disposition. Bolaget hade då redan kommit i besittning af inemot nio tiondedelar af bell-bolagets aktiestock — de sista till ett pris af 30 procent af nominella värdet — och betraktade bolaget sig följaktligen såsom allena-härskande på telefonens område inom hufvudstaden och dess omnejd. Det var då helt naturligt, att bolaget ansåg det vara ett obehörig tintrång, att telegrafstyrelsen i början af sommaren 1889 kungjorde, att enskilda abonnenter mottogos för förbindelse med de nya interurbanledningarna. Bolaget ansträngde sig ock till det yttersta, för att tvinga telegrafstyrelsen att ställa de nya interurbanledningarna i förbindelse med de enskilda näten i hufvudstaden, ehuru dessa då ännu voro enkeltrådiga och sålunda icke kunde på ett fullt tillfredsställande sätt förbindas med de dubbeltrådiga interurbanledningarna. Bolagets mening var uppenbarligen att genast från början skaffa *alla* de enskilda abonnenterna i Stockholm samma fördelar, som statens abonnenter, och därtill mycket mera, ty bolagen afsågo icke, att riksabbonenterna skulle få komma i åtnjutande af någon samtrafik med deras abonnenter. Därigenom skulle möjligheten för telegrafverket att erhålla abonnenter i Stockholm så godt som helt och hållet utestängas.

Efter mycken strid och efter det Stockholms stad, som naturligtvis var intresserad däraf att man från de enskilda telefonerna kunde komma i förbindelse med rikslinjerna, gjort sin insats i saken därigenom, att staden såsom villkor för rätt att nedlägga telefonkablar i gatorna fordrade afgiftsfri samtrafik mellan telegrafverkets och bolagens ledningar, kom denna samtrafik till stånd genom kontrakt upprättadt i juni 1890, och till en början gällande på tolf månaders uppsägning. Samma kontrakt afsåg dock endast sådana ledningar hos bolagen, som voro dubbeltrådiga, hvarjämte samtrafik jämväl mellan de lokala näten infördes. Då bolagen ännu icke hade några dubbelledningar, kunde endast få af deras abonnenter åtnjuta fördelen af samtrafik å långledningarna, hvaremot den lokala samtrafiken genast blef allomfattande.

Bägge dessa senare omständigheter voro till fördel för telegrafverket, som under den första tiden hann få så många egna abonnenter, att dess lokalnät kunde till existens och fortfarande förkofran anses vara be- tryggadt.

Utvecklingen gick dock långsamt, synnerligast som telegrafstyrelsen hade, på yrkande af deputerade från Stockholms stadsfullmäktige, låtit förmå sig att binda samtrafiksaftalet på elfva år. Detta satte medel i händerna på bolagen, att införa sådana abonnemangstaxor, att telegrafverket, som med hänsyn till hela det öfriga riket måste uppehålla vissa principer, omöjligen kunde följa med. De införde nämligen ett system af abonnemang, enligt hvilket stora affärsfirmor m. fl. fingo i vissa fall betala afgifter för sina kunder m. fl. På sådant sätt kunde de lägsta afgifterna sättas så lågt som till 36 kronor för år, under det telegrafverket naturligtvis icke kunde medgifva sina stockholmsabbon- nenter billigare afgifter, än de som upptogos af abonnenterna i lands- orten. Detta missförhållande hade kunnat rättas på, om telegrafstyrelsen hade haft i sin makt att uppsäga samtrafikskontraktet, och att i ett nytt aftal utestänga bolagens billighetstelefoner från samtrafik. Då nu detta ej kunde ske, fanns ingen utväg att bestå i konkurrensen, utan hafva bolagen under de tretton år samtrafiken varit gällande inom hufvudstaden fått omkring tre gånger så många nya abonnenter i me- deltal årligen som rikstelefonen.

Först med den 1 sistlidne juni, då samtrafiken upphörde, återvann telegrafverket den konkurrensförmåga, hvilken detsamma, på grund af sin nuvarande ställning på telefonväsendets område, är berättigadt att göra fruktbringande. Detta har ock redan visat sin verkan, i det telegrafverket under den efter samtrafikens upphörande gångna tiden från den 1 juni till årets slut erhållit mer än fyra gånger så många abonnenter i hufvudstadsnätet, som under samma tid näst föregående år. Det mål, som telegrafstyrelsen ursprungligen uppställde för sig, angående ernående af ett enhetligt statstelefonnät inom riket har ock blifvit förverkligadt beträffande den stora interurbantrafiken med Stock- holm, hvilken, sedan samtrafiken upphörde, utväxlats med allenast *en* centralstation därstädes, och fördenskill kunnat bedrifvas i alla afseen- den bekvämare, hastigare och säkrare samt därmed mera inkomstgif- vande än då densamma skulle ordnas med de enskilda bolagens sta- tioner i hufvudstaden.

Beträffande tillväxten af lokalabbonenter måste det likväl taga sin tid, innan allmänheten hinner sätta sig in i de nya förhållandena, och telegrafverket sålunda kommer att intaga sin rätta ställning; men

man torde med säkerhet kunna påräkna att, om förhållandena få ostördt fortfara, tillväxten skall allt framgent gå ännu hastigare i samma riktning.

För de enskilda bolagen ligger det emellertid stor vikt uppå, att de nuvarande förhållandena snarast möjligt måtte upphöra, så att icke rikstelefonen och allmänheten få tid på sig att på bästa sätt ordna sig. Det är ock af särskild vikt, att bolagen få en tryggad ställning, innan resultaten af samtrafikens upphörande fullt visa sig; ty sedan blir det naturligtvis för dem svårare att skaffa sig lika förmånliga villkor som de, hvilka kunna ernås, så länge deras utveckling ännu icke blifvit synbarligen störd.

Emot statens intresse, att det nuvarande förhållandet icke bör utbytas mot något annat, som icke för statsverket är minst lika förmånligt, invänder man, att allmänheten har berättigade kraf på att fortfarande få åtnjuta samma fördelar med samtrafik, som förut gällt under en så lång period som tretton år. Hvad då beträffar denna samtrafik, i hvad mån densamma berör de interurbana ledningarna, må först erinras, att de interurbansamtal, som *från* de båda enskilda bolagen öfvergått *till* de interurbana ledningarna, år efter år minskats i procentandel af hela antalet, och att de från de enskilda bolagens abonnenter utgångna interurbansamtalen under första kvartalet år 1903 utgjort tillsammans endast 14,59 procent af hela antalet *från* Stockholm afgående interurbansamtal, sålunda en obetydlig bråkdel af endast omkring en sjundedel af det hela. Vidare, att antalet *från* Stockholm utgående interurbansamtal, under tiden sedan samtrafiken upphörde, ökats i fullt samma proportion, som under motsvarande månader föregående år, då bägge bolagens abonnenter talade å dessa ledningar, och hafva ledningarna i allmänhet varit ännu mera fyllda af samtal än förut, på grund däraf att tidsförlusten vid öfvergång till främmande centralstationer bortfallit.

Äfven i den andra riktningen, sålunda beträffande samtal *från* landsorten *till* Stockholm, har samtalsmängden icke lidit någon minskning, utan tilltagit i motsvarande grad som förut, ehuru beträffande dessa samtal bolagens abonnenter påropats jämförelsevis flera gånger, dock icke mer än omkring en femtedel af hela antalet. Följden häraf blifver helt naturligt den, att den telegrafverkets abonnent i landsorten, som icke mera kan träffa sin stockholmskorrespondent i telefonen, uppmanar denna att blifva rikstelefonabonnent, och detta kan icke annat än vara till fördel för telegrafverket.

Hvad åter angår samtrafiken mellan de lokala näten, må först an-

märkas, att alla de största telefonabbonnenterna redan hafva både telegrafverkets och bolagens telefoner, och att sålunda lokalsamtrafiken, lika litet som interurbansamtrafiken, för dem har någon betydelse. Mer än hälften af telegrafverkets abonnenter i hufvudstaden har nämligen tillika telefon hos någotdera af bolagen. Det vore visserligen önskligt att kunna bereda äfven de öfriga rikstelefonabbonnenterna i hufvudstaden samtrafik, men det måste då ske på något sätt, som icke utestänger staten från bedrifvande af telefonverksamhet inom den största och viktigaste delen af hufvudstaden. Intill dess detta kan ske, må samtrafiken anstå, utan att svårare olägenheter däraf få anses uppkomma, än de som voro rådande under de första sju åren af allmänna bolagets verksamhet, då detta bolag hade kraft och förmåga att motarbeta alla förslag till och motstå alla anspråk på samtrafik med bellbolaget, ehuru det vid den tiden icke fanns något stort och omfattande interurbannät, med särskilda, från lokaltrafiken skiljaktiga anordningar, som å någondera sidan kunde lägga hinder i vägen för inbördes förbindelse. I alla händelser lärer skulden, för att samtrafiken icke återupptages, icke kunna läggas på telegrafverket, enär detta bjudit samtrafik på villkor, som för den stora allmänheten skulle blifva vida fördelaktigare än de förut gällande, nämligen antingen afgiftsfri, eller ock mot en öfvergångsavgift af 5 öre till lokal- och 10 öre till interurbanledning, i hvilketdera fallet som helst utan att pålägga den andra parten några inskränkingar i hans förutvarande verksamhetsområde, i syfte att verka hämmande på hans fria utveckling.

De priser, som telegrafverket enligt förslagskontraktet skulle betala till bolagen för de ledningar, som af dessa skulle öfverlämnas till telegrafverket, finnas ock vara mycket höga i och för sig, och i flera afseenden särskildt i förhållande till de priser, som bolagen skulle betala för ledningar, som till dem skulle öfverlåtas.

§ 1.

Sålunda skulle telegrafverket för ledningar med apparater jämte växelbord å stationerna vid Svartmangatan och Hornsgatan samt för ledningar med apparater men utan växelbord å Kungsholmen, Skeppsholmen, Kastellholmen och Södra Djurgården erlägga ända till 480 kronor för hvarje, ehuru flertalet af ledningarna från stationen vid Svartmangatan sannolikt sträcker sig endast inom staden inom broarna och ledningarna från stationen vid Hornsgatan endast inom Södermalm, under det telegrafverket skulle för sina ledningar från Gustaf Adolfs

torg till Norrtull, Östermalms tull och Djurgårdsbron jämte apparater erhålla endast 370 kronor. En del af bolagens nyssnämnda ledningar omfatta visserligen äfven växelbord, telegrafverkets däremot icke. Men då växelborden jämte inledning, enligt en särskild klausul i kontraktsförslaget, taxeras endast till 30 kronor per ledning, blir skillnaden mellan telegrafverkets och bolagens pris för stor. Värdet för telegrafverket att blifva ägare af en sådan centralstation, som den vid Svartmangatan, blifver ock i och för sig mycket ringa, enär det skulle vara stor misshushållning att bibehålla denna station, utan torde alla där befintliga ledningar komma att flyttas till telegrafverkets stora station vid Skeppsbron 2, för att betjänas i samband med öfriga där ingående ledningar. Det saknar ock förnuftig grund att telegrafverket skulle för ofvannämnda ledningar och apparater utan växelbord betala respektive 480, 440 och 400 kronor men själfvt erhålla för enahanda apparater med i medeltal mycket längre ledningar allenast 370 kronor. Den ersättning, som bolagen vilja betinga sig af förenämnda 480, 440 och 400 kronor per ledning med allt tillhörande, är visserligen densamma, som förekom vid ofvan åberopade, till 1902 års Riksdags pröfning hänskjutna förslag till inköp af bolagens tillhörigheter. Men därvid förekomma nu högst väsentliga skiljaktigheter. Först voro då samtliga ledningar åtföljda af centralstation; dessutom voro däri inneslutna jämväl samtliga ledningar och växelbord tillhörande stationen vid Malmkillnadsgatan, där ledningarna i medeltal hafva den största längden och där växelborden äro utan all jämförelse de dyrbaraste. Vidare afsåg det då föreliggande förslaget, att telegrafverket skulle öfvertaga bolagens samtliga anläggningar, hvarigenom en enhetlig anordning af hufvudstadens hela telefonväsen skulle kunna vinnas, och detta syftemål var väl värdt att man därför gjorde betydande uppoffringar. Slutligen var telegrafverket i 1902 års förslag till aftal icke i ringaste mån förpliktadt att uppehålla vissa bestämda abonnementsavgifter, som under en lång tidsperiod skulle förhindra telegrafverket att enhetligt ordna sina avgifter och möjligen reducera desamma, därest nya, enklare anordningar därtill gäfve anledning. Det nu föreliggande förslaget går däremot ut på att monopolisera bolagen under en period af femton år, visserligen med beredande af möjlighet för telegrafverket till inköp af deras anläggningar efter periodens slut, men då till priser, som efter all sannolikhet blifva för staten högst betungande. Det synes förden skull, att det vore lämpligare, att telegrafverket följde den förebild, som allmänna bolaget lämnade under åren 1883—1888 i sitt förhållande till bellbolaget, då det, enligt hvad redan blifvit antydt, genom

skarp konkurrens nedbragte bellbolagets aktievärde så lågt, att alltsammans kunde köpas för billigt pris. Därmed afses icke något underpris, men i alla fall ett sådant pris, som icke, enligt erfarenheten från år 1902, har den för aktieägarne lyckliga verkan, att kunna höja aktiernas börspris med omkring 130 procent.

Samma erinringar, som här ofvan uttalats angående för högt pris för ledningar utgående från bolagens stationer vid Svartmangatan och Hornsgatan — nämligen att, när staten köper endast en del af bolagens ledningar och monopoliserar de öfriga, priset bör sättas lägre än när det hela köpes — gäller äfven beträffande öfriga i förslaget upptagna priser. Det är visserligen sannt, att telegrafverket beträffande landsledningarna och i de flesta andra fall får uppbära motsvarande betalning för hvad detsamma öfverlämnar; men då antalet särskilda poster, som telegrafverket får betala till bolagen, är vida större än de, som bolagen få betala, blir resultatet af det allt för höga priset uteslutande till bolagens förmån.

Tiden för aflämnande af denna skiljaktiga mening medgifver icke att i detalj genomgå prisberäkningen och därvid angifva för hvarje post det pris, som skäligen kunde betalas. Det synes ock vara tvifvelaktigt, huruvida skäl skulle förefinnas att, sedan 1902 års förslag att inköpa bolagens samtliga tillgångar blifvit afslaget, nu till alldeles samma priser förvärfva den sämre delen af hvad då föreslogs till inköp i dess helhet, och detta icke allenast beträffande ledningarna inom hufvudstaden, utan äfven beträffande den till räntabilitet och ur affärsynpunkt ovedersägligt minst förmånliga andel, som är belägen utanför en radie af 30 kilometer från hufvudstaden, och på samma gång tilldela bolagen monopol i minst femton års tid på den återstående bättre delen. Det är nämligen väl känt, att allmänna bolagets affär utanför 30-kilometers-cirkeln icke varit vidare produktiv, utan snarare tvärtom, och att de åtta procent, som årligen utdelas, härflyta från inkomsterna innanför denna cirkel. Äfven för telegrafverket torde denna del af affären blifva mycket dålig, i all synnerhet till de angifna priserna, och de låga afgifter, i Uppsala och Enköping m. fl. ställen i vissa fall nedgående ända till 25 och 20 kronor, eller nätt och jämnt expeditjonskostnaden. Kommer så härtill, att å dessa m. fl. likställda platser telegrafverket redan förut äger fullständiga telefonnät, med delvis samma abonnenter som de, hvilka härigenom skulle förvärfvas, och att dessa abonnenter vid första möjliga tidpunkt komma att uppsäga det ena kontraktet, så kan man förstå, att affären icke kan blifva så särdeles förmånlig. Dock, därest bolagen vilja till telegrafverket för-

sälja alla sina anläggningar, som äro belägna utom 30-kilometers-cirkeln, vill reservanten icke motsätta sig köpet, om detsamma kan äga rum utan alla andra villkor, än de, att telegrafverket öfverlämnar köpesumman och i stället öfvertager bolagens alla rättigheter till ifrågasvarande anläggningar.

§ 2. I § 2 förekommer första gången frågan om gemensamt underhåll af en och samma abonnentledning. Detta kommer, enligt reservantens mening, att förorsaka trassel och förökade kostnader för underhållet. Om bolagen skola underhålla de telegrafverkets ledningar, som komma att fortfarande passera bolagens områden, så kommer i många fall att inträffa, att vid uppstående fel så väl telegrafverkets som bolagens personal får begifva sig ut på reparation. Det vore nämligen understundom omöjligt att på förhand bestämma, huruvida felet vore beläget på telegrafverkets eller bolagens område, på ledningen inom eller utom hus. I alla sådana fall måste bägge parterna undersöka hvar felet finnes. Om felet, såsom understundom händer, vore svårt att finna, komme helt naturligt hvardera kontrahenten att förklara sitt område klart, och den ene reparatören finge helt säkert icke begifva sig in på den andres område, och så komme felet att fortfara.

I nyssberörda hänseende kommer dessutom en högst väsentlig olikhet att uppstå beträffande bägge kontrahenternas inbördes ställning. Telegrafverket kommer städse att hafva ledningar inom bolagens område, men, efterhand sedan linjerna hunnit ombyggas, komma bolagen sannolikt icke att äga några ledningar genom telegrafverkets område, med undantag allenast af en underjordskabel å Kungsholmen. Telegrafverket komme ock härigenom i en väsentligare sämre ställning än bolagen, och blefve i detta afseende likställigheten i det föreliggande kontraktsförslaget endast skenbar.

§ 3. Att statsverket skulle genom aftal med enskilda bolag för en så lång tid som minst femton år afhända sig sin bestämningsrätt öfver de afgifter, som telegrafverket skulle äga att upptaga af allmänheten för tillhandahållandet af förbindelse med rikstelefonnätet, synes knappast kunna ur någon synpunkt försvaras. Konjunkturerna kunna under en så lång tidsperiod betydligt förändras; det kan blifva alldeles nödvändigt att i vissa fall höja afgifterna och i vissa andra fall att sänka dem. Men så länge ett dylikt kontrakt vore gällande, skulle icke allenast telegrafstyrelsen finna sig hindrad att vidtaga någon ändring, utan jämväl Kungl. Maj:t och Riksdag sakna befogenhet att fritt bestämma öfver de abonnemangsaavgifter, som telegrafverket skulle upptaga inom hufvudstaden och dess närmaste område, utan att först hafva

därom tillfrågat bolagen och erhållit deras tillstånd. Kontrakt på lång tid inom telefonområdet äro i allmänhet riskabla att avsluta, hvarpå såsom exempel kan åberopas, hurusom det för elfva år fastslagna samtrafikskontraktet gaf bolagen medel i händerna att, såsom redan blifvit omnämndt, införa konkurrenskraftiga afgiftsbestämmelser, som telegrafverket icke kunde antaga och hvilka verkade i hög grad hämmande på rikstelefonens utveckling.

Om det sålunda i allmänhet icke kan vara lämpligt att staten ingår aftal, som för lång tid fastslår vissa afgiftsbestämmelser, så skulle detta i synnerligen hög grad blifva fallet med de afgifter, som nu äro föreslagna att blifva gällande för en tid af minst femton år. Dessa afgifter äro nämligen helt och hållet desamma, som nu gälla hos bolagen och som i väsentliga afseenden skilja sig icke allenast från de afgifter, telegrafverket förut har någonstädes inom landet tillämpat, utan äfven, så vidt känt är, från dem, som förekomma inom andra länders stats-telefonväsende.

Såsom i det föregående redan blifvit omnämndt, har telegrafstyrelsen förut icke ansett sig kunna följa den af bolagen införda grundsatsen att låta de större abonnenterna erlägga afgifter för de mindre, och att därigenom afgifterna för dessa senare kunnat sättas betydligt lägre än telegrafverkets, ja, för hufvudapparaten 36 kronor eller ända till 28 procent lägre än de lägsta, som i regeln förekomma vid rikstelefonen, nämligen 50 kronor.

Telegrafverkets abonnemangsavgifter utgjorde vid de först anlagda telefonnäten 80 kronor, hvilka efter fem år nedsattes till 60 kronor. Då ledningarna började uppföras dubbeltrådiga, tillkom dessutom en inträdesavgift af 50 kronor. Vid telefonnäten i Skåne, där kontrakten innehöllo bestämmelser om avgiftsfria interurbana samtal öfver hela provinsen, gällde särskilda högre afgifter.

Uti ett stort antal enskilda telefonnät, som efter hand inköptes, utgjorde abonnemangsavgifterna endast 50 kronor, och hade de förutvarande telefoninnehafvarne vid försäljningen af sina nät betingat sig att äfven för framtiden få behålla samma billiga afgifter. Dessa blefvo äfven införda i Stockholm. De ursprungligen bestämda avgifterna af 80, respektive 60 kronor, äro likväl på åtskilliga ställen i landet ännu gällande. Någon särskild avgift, utöfver abonnemangsavgiften, för samtal inom ett och samma lokalnät har vid telegrafverket aldrig förekommit.

Den nu för telegrafverkets abonnenter inom Stockholm gällande generella årsavgiften af 50 kronor skulle genom det nya kontraktsför-

slaget komma att undergå en högst genomgripande omreglering. Först skulle alla abonnenter, hvilkas telefoner vore att betrakta såsom affärs-telefoner, få en förhöjning af 60 procent, eller till 80 kronor. Ville de sedan, att innehafvarne af billighetstelefoner skulle få, utan särskilda samtalsavgifter, påkalla obegränsadt antal samtal med dem, finge de afgiften höjd med ytterligare 40 procent, eller sammanlagdt 100 procent mera, än hvad de nu erlægga. De bland dessa abonnenter, som vilja åtnöja sig med en så kallad kombinerad, eller med en annan abonnent gemensam ledning, skulle dock kunna erhålla telefon för 60 kronor; de skulle sålunda få en väsentligt sämre ledning, men ändock 20 percents förhöjning i deras nuvarande telefonavgift.

Af nysberörda avgiftssatser syns den, att en abonnent skulle erlægga 20 kronor om året i avgift för att andra abonnenter skola få oinskränkt avgiftsfrihet för samtal med honom, vara alldeles olämplig för ett statens telefonväsende. Metoden lämpade sig särdeles väl för bolagen, som enligt hvad redan blifvit omnämndt, därigenom fick ett medel i händerna att uppehålla sina förutvarande höga abonnemangavgifter och på samma gång kunna i konkurrensyfte utsläppa billighetstelefoner. Men ett sådant system synes icke vara tillrådligt för ett statens verk.

Men icke heller någon annan af telegrafverkets abonnenter i Stockholm skulle, sedan det nya aftalet kommit till stånd, få behålla sina nuvarande abonnemangsvillkor. En abonnent å bostadstelefon, som nu har sin egen särskilda ledning och talar obegränsadt antal gånger för 50 kronor om året, skulle efter det nya aftalet icke kunna bibehållas vid sin förutvarande rätt, utan få välja mellan, å ena sidan, 20 percents förhöjning i årsavgiften och försämrad ledning eller årsavgiften nedsatt till 36 kronor med tillägg af 10 öres avgift för hvarje samtal utöfver 100 i kvartalet, som påkallas till andra än stjärnabonnenter. Den nuvarande bostadsabbonnten i riksnätet lär nog komma att anse hvilketdera som helst af dessa alternativ såsom en försämring i jämförelse med hans nuvarande villkor.

Införandet af avgiftssatserna 45 och 36 kronor för årsabonnemang inom Stockholm torde dock blifva den ändring, som kommer att för rikstelefonen medföra de största svårigheterna. Bolagen hafva, enligt hvad känt är, utöfvat ett reglerande inflytande öfver tilloppet af billiga bostadstelefoner för 36 kronor. Sålunda hafva nya abonnenter i vissa delar af staden förvägrats att teckna sådant abonnemang. Andra abonnenter, som redan fått kontrakt å 36-kronors telefoner i bell-bolaget, hafva öfvertalats eller nödgats att utbyta dessa mot högre abonnemang i

allmänna bolaget. En åsikt synes göra sig gällande i detta bolag, att ifrågavarande billighetstelefoner hafva till sin egentliga uppgift att vänja abonnenter vid telefonens outhärlighet för att, sedan detta skett, man må kunna öfvertala dem att abonnera på en dyrare telefon. Alldeles obestriddt är ock, att ett telefonsystem icke kunde i hufvudstaden ekonomiskt genomföras med allenast 36 kronors telefoner, och att, om telefoner finnas med så låga afgiftssatser, det fordras noggrann kontroll och öfvervakande, att icke dessa alldeles uttränga de andra och på samma gång förstöra hela nätets räntabilitet.

Men kan nu ett statens verk utöfva en dylik kontroll? För det första läser icke rikstelefonen kunna neka en enda abonnent att enligt publicerade afgiftssatser erhålla just det slag af telefoner, som han önskar, äfven om detta val befinnes vara för verket ogynnsamt, utan synes möjligheten att i sådant syfte neka en abonnent att få en billighetstelefon vara alldeles utesluten.

Dessa billighetstelefoner medföra i statens hand äfven andra olägenheter. Betjäningen af en sådan telefon kommer nämligen att för telegrafverket blifva vida kostsammare, än dess förutvarande telefoner mot högre afgift. Räkningen af de från en sådan abonnent utgående samtalen måste nämligen medföra särskilda kostnader, antingen genom ökad antal telefonister, eller ock genom vidtagande af andra, med särskilda kostnader förenade anordningar. I statens hand måste nämligen räkningen af samtalen under *hela* tiden göras fullt exakt för *alla* dylika abonnenter och icke inskränka sig till vissa tider eller till vissa abonnenter, om hvilka man kan förmoda att de under ett kvartal utväxla mer än 100 samtal. Telegrafverket skulle sålunda för dessa telefoner få förminskade inkomster och förökade utgifter mot hvad dess nuvarande bostadstelefoner medföra. Häremot kan erinras, att medelinkomsten per telefon äfvenledes skulle komma att ökas, om densamma, såsom anfördes i ofvan åberopade nådiga proposition till 1902 års Riksdag, för abonnenter inom Stockholm kunde beräknas uppgå till i medeltal 58 kronor, i stället för såsom nu till 50 kronor. Men ett så lyckligt resultat är sannolikt icke att påräkna, då telegrafverket, enligt hvad redan framhållits, antagligen icke blir i stånd att utöfva sådan kontroll som bolagen däröfver, att antalet billighetstelefoner icke kommer att växa ut i jämförelse med de mera betalande telefonerna. Det synes icke otänkbart, att till följd häraf medelpriset per telefon i Stockholm kunde sjunka ned till 50 kronor eller därunder, och då hade det nya systemet, med många slag af telefoner och afgifter samt åtföljande samtalsräkning, medfört allenast ökade kostnader och besvär. Detta

antagande är så mycket mera sannolikt, som inom den kundkrets, som telegrafverket skulle erhålla i staden inom broarna, på Södermalm och Kungsholmen, efterfrågan på billighetstelefoner antagligen blir vida större, än inom bolagens privilegierade område på Norrmalm.

De nya afgiftsbestämmelsernas återverkan på telegrafverkets årsafgifter inom hela det öfriga riket synes äfvenledes blifva af betänkelig art. I det föregående är redan omnämndt, att telegrafstyrelsen icke vågat sig på att sätta afgifterna i Stockholm lägre än till 50 kronor på grund däraf, att hela landsorten i och med detsamma skulle göra anspråk på en motsvarande nedsättning. Då telefoner äro mera kostsamma till anläggning i Stockholm än i andra städer, synas dylika anspråk från abonnenter i rikets öfriga städer icke kunna lämnas utan afseende.

Om sålunda ett nedgående till 36 kronor för år för telefon med själfständig ledning skulle förorsaka minskning i telegrafverkets telefoninkomster äfven i landsorten, är det däremot icke så lätt att med någon sannolikhet beräkna, huru stor denna minskning skulle blifva. Den minsta nedsättning per abonnent, som i landsortsstäder skulle kunna ifrågakomma, vore från 50 till 36 kronor, eller 14 kronor. För hvarje tusental abonnenter, som på sådant sätt öfverginge från högre till lägre afgifter, förlorade telegrafverket sålunda 14,000 kronor årligen. För abonnenter med nu gällande 60 kronors afgifter blefve motsvarande nedsättning per tusen abonnenter 24,000 kronor årligen och för nuvarande 80 kronors abonnenter 44,000 kronor årligen.

Det torde icke vara att förvänta, att dessa förluster skulle i någon nämnvärd grad kunna ersättas genom införandet på samma gång af de högre afgiftssatserna, respektive 100, 80 och 60 kronor. Här i Stockholm har detta för bolagen gått för sig någorlunda, först därigenom, att, såsom redan blifvit omnämndt, bolagen öfvervakat och kontrollerat proportionen emellan dyra och billiga abonnemang, samt i vissa fall nekat och nödgat för att få proportionen gynnsam, vidare och hufvudsakligen därigenom, att, när det nya systemet med billighetstelefoner infördes här i Stockholm, de förutvarande direkta telefonerna hade dragit en abonnemangsafgift af 125, billigast 100 kronor. Det var fördenskull en lätt sak att öfvertyga dessa abonnenter, som redan voro invanda vid de höga afgifterna, att om de kvarstode med oförändrade afgifter, så skulle innehafvaren af billighetstelefoner få telefonera gratis till dem. Men huru skulle det gå för telegrafverket, att få en del af landsortsstädernas abonnenter, som kanske aldrig någonsin betalt mer än 50 kronor i årsafgift att erlægga dubbelt så mycket för att vissa andra personer inom samma samhälle skulle få sina afgifter nedsatta

till 36 kronor. Med någon liten kännedom om de anspråk, som ibland allmänheten göras gällande gent mot statens verk, kan man förstå, att ett sådant tillvägagående icke kan ifrågakomma.

Beträffande de abonnemangsaftifter, som enligt det nya aftalet skulle komma till stånd inom hufvudstaden, uppkommer äfven ett annat för telegrafverket och dess abonnenter särdeles ogynnsamt förhållande. Sedan Stockholms stad på det angifna sättet blifvit delad i tvenne områden, af hvilka det ena skulle exploateras af telegrafverket och det andra af bolagen, så skulle det inträffa, att telegrafverkets samtliga abonnenter, — vare sig de vore belägna inom det åt telegrafverket eller inom det åt bolagen för framtiden reserverade området, — nödgas frånträda sina förutvarande abonnemangsvillkor och antaga något af bolagens gamla villkor, under det däremot bolagens abonnenter, både de som för framtiden fortfarande skulle tillhöra bolagen och de som sedermera skulle tillfalla telegrafverket, finge samtliga bibehålla samma abonnemangsvillkor, hvarom de ursprungligen träffat aftal. Det blir utan tvifvel föremål för klander, att staten icke förmår skydda sina kunder, så att de icke komma i en sämre eller mindre förmånlig ställning än de förut innehafvt, — då de enskilda bolagen kunna det. Af ett sådant förhållande föranledes man ock att tänka, att det är bolagen, som äro de lagstiftande på telefonens område inom hufvudstaden, och att telegrafverket får bekväma sig att så godt det kan finna sig däruti.

Det anföres visserligen, att den afgiftsfria samtrafiken skulle kompensera detta. Därvid är dock att erinra, att samtrafiken blifver, på grund af det stora interurbannätet, till större fördel för bolagens abonnenter, än för riksabbonenterna, och att följaktligen en rättvis kompensering för de mindre förmånliga afgifterna skulle hafva bort komma hufvudsakligen telefonverkets abonnenter till del och icke bolagens.

Om full reciprocitet i nyssberörda hänseende skulle hafva beredts i det nya aftalet, skulle väl telegrafverket inom sitt nya område fått bibehålla sina afgiftssatser, både för egna och öfvertagna abonnenter, likasom bolagen föreslagits till dylik rätt inom sitt område. Åtminstone hade det väl icke varit alldeles nödvändigt, att, såsom föreslagits, binda telegrafverket vid bolagets villkor för orter belägna utanför Stockholm, där icke lika goda skäl förefinnas för fullständig enhet i abonnemangsvillkor, som inom själfva staden Stockholm. Det synes nämligen icke vara absolut nödvändigt att för en tid af femton år binda abonnemangsvillkoren i t. ex. Södertälge till att vara fullt öfverensstämmande med dem, som gälla i t. ex. Vaxholm. Nu är emellertid förslaget att jämväl för städer utom Stockholm inom 30 kilometers radie införa de för

telegrafverket nya 36 kronors telefonerna, hvadan telegrafverket skulle blifva nödsakadt att i Södertälje införa dessa afgiftssatser, i detta fall, såvidt af förslaget framgår, utan den för Stockholms stad gällande kompenseringen, nämligen att kunna af de större abonnenterna taga 20 kronor om året i surtaxe, för att billighetstelefonerna skulle få afgiftsfritt påkalla oinskränkt antal samtal med dem. Det blir en obehaglig sak för telegrafverket att införa dylika billighetstelefoner i Södertälje, utan att tillika göra det i de närbelägna städerna i Mariefred och Strängnäs, och så skulle det komma att gå stad för stad öfver hela riket, till oberäkneliga förluster för telegrafverket.

Genom hufvudstadens delning i två skilda telefonområden och telegrafverkets utestängande från det ena, uppstår för verkets abonnenter en olägenhet, som väl kan sägas vara af mindre betydelse, men som dock torde förtjäna omnämnas. Om en telegrafverkets abonnent flyttat t. ex. ifrån Södermalm till Norrmalm, har han enligt nu gällande bestämmelser fått taga telefonen med sig och erlagt endast en flyttningskostnad af 15 kronor. Detta omöjliggöres nu, ty han kan icke inom det nya området få behålla samma abonnemang och samma afgift, utan får han betala utlösningafgift för telefonen i sin förra bostad, och, eventuellt, inträdesafgift för den nya telefonen. Motsvarande fördel hafva de abonnenter åtnjutit, som flyttat emellan hufvudstaden och hvilken annan ort som helst i landet, men denna fördel blefve nu afskuren i alla de fall, där den ena flyttningsorten vore förlagd inom Norrmalm.

§ 5. Bestämmelserna om rätt för telegrafverket och bolagen att taga abonnenter inom den andra förvaltningens område, gifva ock anledning till väsentliga erinringar. Först och främst synas förutsättningarna för hvardera parten att taga abonnenter inom den andras område vara i hög grad olika. Det finnes nämligen alldeles särskilda anledningar för en abonnent att stå i direkt förbindelse med telegrafverkets centralstation, hvilka icke alls förekomma beträffande bolagens centralstationer. En abonnent med större affärsrörelse kan sålunda svärigen undvara direkt förbindelse med telegrafverkets centralstation i och för interurbana samtal och för telegrambefordring. Däremot torde man invända, att denna trafik lika väl kan äga rum genom användande af samtrafiken, som nu skulle återupptagas. Faktum är emellertid att ett stort antal abonnenter hos bolagen hade, medan samtrafiken ännu pågick, skaffat sig rikstelefon, just för att kunna på ett bekvämare och säkrare sätt utväxla interurbansamtalen, hvilket förhållande ock styrkes af ofvan

angifna siffror, som visa huru ringa andel af interurbansamtalen växlats af bolagens många abonnenter i jämförelse med dem, som ifrågakommit med rikstelefonens fåtaliga. Samma behof kommer med säkerhet att göra sig gällande äfven efter återupptagandet af samtrafiken. Behofvet för en abonnent inom telegrafverkets nya område, att stå i direkt förbindelse med någon af bolagens centralstationer torde däremot blifva försvinnande litet, då detsamma skulle betingas allenast af lokala samtal inom staden eller norr därom på ett afstånd af högst 30 kilometer. Likställigheten mellan de båda kontrahenterna blifver sålunda i detta hänseende mycket bristfällig.

Äfven emot de för sådant abonnemang föreslagna villkoren finnes skäl till viktiga anmärkningar. Att en surtaxe af 10 kronor för sådant abonnemang föreslagits, synes hafva sin grund i den uppställda principen att den ena parten icke måtte kunna konkurrera inom den andras område. Emot bestämmelsen om hvilkendera parten skall äga och underhålla ledningar och apparater, förekommer endast den redan generellt anförda erinran, som afser de svårigheter, som föranledas däraf, att två olika förvaltningar skola underhålla olika delar af en och samma ledning. Fördelningen af årsafgiften är däremot alldeles orättvis, hvilket torde närmare få belysas med nedanstående exempel.

Två abonnenter på Norrmalm, hvardera på en kilometers afstånd från allmänna bolagets station, vilja hafva direkt förbindelse med telegrafverkets centralstation, den ena för en 80 kronors telefon, den andra för en bostadstelefon till 36 kronor. Ehuru bägge dessa telefonledningar helt naturligt måste kosta bolaget lika mycket att underhålla, så får bolaget dock 55 kronor för den förra och endast 11 kronor för den senare ledningen. Telegrafverket åter, som har betjäningen och underhållet af apparaten hos abonnenten, får 35 kronor för hvardera. Då i detta fall den enda variabla faktorn utgöres af *betjäningen*, och vid den förra apparaten kunna förekomma 20 samtal om dagen, vid den senare däremot kanske endast 1 eller 2, synes det ock vara själfklart, att den *konstanta* andelen af abonnemangsafgiften bör tillkomma den part, inom hvilkens område telefonen blifvit uppsatt, och den *variabla* delen den förvaltning, som bestrider expeditionen. Den kontanta andelen synes enligt denna uppfattning kunna sättas till högst 15 kronor för år.

En säregen ställning i nu omhandlade hänseende synes Djursholms villastad komma att intaga. Där finnes telegrafstation inrättad; sålunda skall telegrafverket hafva rättighet att dit bibehålla interurbanledningar, men därstädes skulle rikstelefonabonnenter på vanliga villkor icke få förekomma. En abonnent, som där vill stå i telefonförbindelse med tele-

grafverkets station på platsen, skulle sålunda få sin ledning uppförd af bolaget från bostaden till dess station; telegrafverket skulle tillhandahålla apparat, ledning mellan de båda stationerna samt ställa en ledning till Stockholm till disposition, i händelse en sådan abonnent vill utan bolagets förmedling komma i förbindelse med riksnätet å annan ort. Om årsafgiften för en dylik abonnent sättes till 70 kronor inklusive surtaxen, får telegrafverket däraf för apparat jämte förbindelseledning mellan stationerna och med Stockholm samt betjäning tillhopa endast 35 kronor; bolaget får för en kanske ganska kort abonnentsledning och utan betjäning likaledes 35 kronor för år. Om dessa villkor anses vara för orimliga att genomföra, återstår, enligt det föreliggande kontraktsförslaget ingen annan utväg, än att vid Djursholms telegrafstation neka, hvem det än vara månede, att för telegrambefordran eller interurbansamtal erhålla telefonförbindelse med stationen.

§ 6.

Den fria samtrafik mellan telegrafverkets och bolagens ledningar, som här stadgas, föreslogs af telegrafstyrelsen redan under senare hälften af år 1889, men svarade allmänna bolaget då, att fri samtrafik skulle medgifvas emellan statens interurbanledningar och bolagens nät, men, beträffande statens lokalabonnenter i Stockholm endast med ämbetsverkens telefoner, hvilka redan förut åtnjoto sådan samtrafik. Sedan hafva, enligt hvad redan blifvit omnämndt, Stockholms stadsfullmäktige, såsom villkor för rätt till nedläggande af telefonledningar i stadens gator och öppna platser, föreskrifvit såväl telegrafverket som bolagen att sins emellan anordna afgiftsfri samtrafik. Stadsfullmäktige afsåge med detta villkor visserligen i första rummet att bereda abonnenterna förmånen att kunna utan särskilda tilläggsafgifter meddela sig med alla telefonnehafvare i hufvudstaden; men fullmäktige voro tillika af den uppfattning, att endast med fri samtrafik kunde en effektiv konkurrens uppnås, och därmed andra ekonomiska fördelar vinnas för stadens innevånare. Den förra synpunkten blifver genom detta förslag förverkligad. Den senare däremot icke; tvärtom, den konkurrens, som förut funnits och på de senare åren visat sig i visst afseende verksam, upphör alldeles.

I detta sammanhang torde böra framhållas den snabbhet och pålitlighet i telefonexpeditionen, så väl den lokala, som den interurbana, som inom rikstelefonen blifvit en följd af samtrafikens upphörande. Men den nu till införande afsedda afgiftsfria samtrafiken kommer att försämra expeditionen vida mera, när densamma med säkerhet blifver mångdubbelt lifvigare, än den förutvarande afgiftsbelagda samtrafiken. Att densamma kommer att föranleda ökade kostnader är äfvenledes

ostridigt, så torde det för expedition af de till den stora rikstelefonstationen från andra stationer *ankommande* samtalen erfordras 12 expeditioner, med två telefonister hvardera å dagvakt och tillsammans en å nattvakt, eller tillhopa 25 telefonister, hvilka, med hvardera 600 kronors årsarfvode, öka aflöningsstaten med 15,000 kronor för år. Kostnaden för expedition i motsatt riktning således af *afgående* samtal kommer antagligen att förorsaka motsvarande utgifter, såvida densamma skall kunna bedrivas med tillbörlig snabbhet och säkerhet. Tillökning af stationens inredning i och för samtrafiken kommer ock att draga betydlig kostnad. Dessa faktorer böra äfven tagas i beräkning vid jämförande af de nuvarande förhållandena med de nya, till införande afsedda.

En af de viktigaste paragraferna i detta köpe-, bytes- och samtrafiksafstal är den, som afhandlar villkoren för aftalets upphörande. Vid den öfverläggning rörande detta afstal, hvori reservanten deltagit, uttalade han den åsikt, att någon termin borde bestämmas, vid hvilken telegrafverket skulle äga rätt att uppsäga kontraktet, och att denna termin borde bestämmas senast vid den tidpunkt, då rätten till inlösen af bolagens egendom tidigast kunde inträda. Däremot afsågs i första rummet att, därest inköpet af bolagens ledningar skulle befinnas blifva för statsverket allt för betungande, på annat sätt få ett slut på det i aftalet intagna förbudet för staten att idka telefonverksamhet inom den förnämsta delen af landets största, tätast befolkade och rikaste kommun, jämte närmast därutanför belägna landsområde, och att på samma gång återvinna själfbestämmningsrätten angående abonnemangsafgifter inom Stockholmsområdet. Detta uttalande har likväl icke vunnit afseende i aftalet, hvadan ock telegrafverket förblir utestängdt från nyssbemälda, rikets viktigaste område, intill dess köpeskillingen enligt kontraktet erlägges, den må blifva än så betungande. År 1941 kan visserligen telegrafverket, enligt förut gällande afstal inköpa bolagens telefonanläggningar utanför Stockholm till pris, som icke anses blifva mera betungnade, än att telegrafverket kan med god fördel göra köpet. Men om så sker, rubbas därigenom icke det minsta den säkra ställning bolagen fortfarande äga rätt att intaga å Norrmalm, såvida icke staten innan dess begagnat sig af inköpsrätten enligt det nu föreliggande aftalet. Telegrafverket har fortfarande icke rätt att därstädes antaga abonnenter på andra villkor, än sådana som medföra större vinst för bolagen än för verket, och bolagens abonnenter åtuhjuta fortfarande förbindelse med lika stort samtalsområde som telegrafverkets egna abonnenter. Den utsikt, som ett vida större och mera omfattande telefon-

§ 13.

nät har att i täflan segra öfver ett mindre, är ock helt och hållet utsluten enligt det nu föreliggande aftalet, som gör all konkurrens omöjlig.

Det sätt hvarpå aftalet rörande det slutliga köpet af bolagens anläggningar blifvit ordnad, synes ur affärssynpunkt från statsverkets sida gifva anledning till allvarliga erinringar. Resultatet blifver tydligen att först genom monopolisering, samtrafik och andra fördelar, beredes bolagen en förbättrad affärsställning med åtföljande årlig nettovinst, och att sedan, tidigast femton år härefter, lägges denna sålunda genom statens åtgörande ökade årsvinst till grund för beräkningen af den köpeskillning, som telegrafverket skall erlægga för bolagens anläggningar. Under den gångna tiden hafva bolagen städse varit utsatta för en stundom ganska liflig konkurrens, hvilken helt naturligt haft den verkan, att bolagens nettovinst icke blifvit så stor, som densamma därförutan kunnat blifva. Vidare har allmänna bolaget hittills haft vidlyftiga landsledningar till ett afstånd af 70 kilometer från hufvudstaden, hvilka landsledningar dragit stora summor i anläggning och underhåll, men, enligt hvad redan blifvit omnämndt, lämnat otillräcklig profit. Genom det nya aftalet befrias bolagen från alla landsledningar söder om hufvudstaden och norr om hufvudstaden från dem som äro längst bort belägna och sålunda besvärligast att sköta. Alla dessa omständigheter leda till att stärka bolagens ställning och öka deras årsvinst, samt följaktligen att öka den köpeskillning, som telegrafverket slutligen skall erlægga. Det säkraste korrektivet häremot synes hafva varit, att, såsom redan blifvit antydt, i kontraktet intaga en klausul om rätt för bägga parterna, att inom viss icke allt för långt aflägsen tid uppsäga kontraktet till upphörande, därest icke köp kommer till stånd.

Men det är icke blott på grund af ofvan anförda sammanställningar i kontraktet, som den slutliga köpeskillingen blir för hög, den blefve äfven därförutan allt för betungande. Köpeskillingen är nämligen kapitaliserad på års-nettovinsten efter en räntefot af 5 à 5½ procent, hvilken räntefot synes vara alldeles för låg, för en affär af ifrågavarande beskaffenhet.

I det förslag till köpeaftal, som pröfvades vid 1902 års riksdag, utgjorde nettoinkomsten 6¼ procent å köpeskillingen, och synes det som en minst lika förmånlig inkomstprocent nu bort få beräknas, synnerligast som den blifvande köparen, genom andra här ofvan åberopade medgifvanden, skulle draga försorg om, att denna nettovinst blefve alltjämt stigande.

Sättet att beräkna en framtida köpeskillning för en industriell anläggning efter den *nettoinkomst*, anläggningen kan i medeltal medföra

under fem kalenderår näst före det, hvarunder anmälan göres om lösningsrättens begagnande, kan för köparen i flera afscenden medföra ofördelaktiga följder. Netto-vinstens storlek är helt naturligt beroende till hufvudsaklig del, på huruledes förvaltningen kan ekonomisera med drift- och underhållskostnader af alla möjliga slag. Vet säljaren på förhand, att försäljning efter beräkning på nettovinst kan ifrågakomma vid en viss tidpunkt, blir han naturligtvis i dubbel måtto intresserad att under de år, för hvilka nettovinsten skall läggas till grund för priset, göra de yttersta ansträngningar att nedbringa omkostnaderna till de lägsta möjliga. Detta kan naturligtvis ske på flera sätt. Så kunna genom bokföring utgifter, som egentligen höra till underhållet, föras på anläggningen, hvarigenom utgifterna komma att öka kapitalet i stället för att minska årsvinsten. Vidare kunna alla stora omkastningar, som anses blifva oundgängligen behöfliga, göras *före* ingången af de fem år, hvilkas årsvinst skola läggas till grund för inköpspriset, för att minska utgifterna under de fem åren. Af dessa skäl har reservanten påyrkat, att köpeskillingen skulle regleras efter bolagens bruttointkomst vid tillträdet, så att denna komme att utgöra minst 15 % af köpesumman, i hvilket fall dock fastigheterna finge göras till föremål för särskild beräkning.

Vidare kan den i kontraktet bestämda metoden att beräkna denna nettovinst i medeltal pr år och apparat och att sedan multiplicera detta medeltal med antalet apparater i anläggningen vid öfvertagandet hafva för köparen rätt menliga följder. Med de olika abonnemangspriser, som enligt kontraktet skola allt fortfarande gälla här i hufvudstaden, blir helt naturligt nettovinsten betydligt olika för t. ex. en stjärntelefon med 100 kronors årsavgift och en bostadstelefon för 36 kronor. Det blir sålunda af största intresse för bolagen, att under de fem år, som skola grundlägga försäljningspriset, så vidt möjligt inskränka billighetstelefonernas antal för att uppbringa medeltalsvinsten per år och apparat så högt som möjligt. Men sedan staten, ett år i förväg, anmält sig vilja inlösa bolagens samtliga anläggningar, kunna bolagen teckna billighetstelefoner och auknytningsapparater i tusental — ty detta år skall enligt kontraktet icke ingå i medeltalsberäkningen — och för alla dessa nya telefoner beräkna samma köpeskillning, som för förutvarande telefoner med i medeltal mycket större afkastning.

Det är visserligen antagligt, att bolagens nuvarande förvaltning icke skulle vilja begagna sig af här angifna åtgärder, till höjande af priset vid en eventuell försäljning tidigast 15 år härefter; men innan den tiden kunna helt andra personer än nu sitta vid styret hos bolagen.

I alla händelser bör ett aftal icke affattas i den form, att det lämnar öppet spelrum för dylika operationer.

Alla nu omnämnda omständigheter tillsammanantagna kunna visst komma att få ett betydligt inflytande att utöfver rimliga gränser höja försäljningspriset. Det kan fördens skull antagas såsom alldeles visst, att bolagens medelvinst pr år och apparat kommer att stiga rätt afsevärdt utöfver hvad densamma enligt deras förutvarande förhållanden kunnat beräknas. I Kungl. Maj:ts nådiga proposition n:r 64 till 1902 års Riksdag, sid. 56, finnes bolagens medelvinst pr år upptagen till 25 kronor 75 öre för hvarje apparat i staden. Att denna vinst skall, efter det förut åberopade förhållanden inträdt och vunnit tillämpning, stiga till 30 kronor per år och apparat, torde vara en särdeles låg beräkning. Denna medelvinst motsvarar, enligt aftalet, ett försäljningspris af 600, eventuellt 540 kronor per apparat. De 5,776 ledningar med apparater, som telegrafverket nu skulle sälja till ett pris af i medeltal 336 kronor 40^{1/2} öre per apparat, finge verket år 1919 återköpa med 540 kronor per apparat, således med en förhöjning af mer än 200 kronor per apparat. Priset för dessa apparater blefve då $5,776 \times 540 = 3,119,040$: — Bolagen skulle nu betala för dessa ledningar 1,943,080: —

skillnaden kronor 1,175,960: —

blefve sålunda hvad telegrafverket år 1919 finge betala *mera*, för att, återköpa hvad det nu säljer. Äfven om hänsyn toges därtill, att telegrafverket nu säljer ledningarne *utan* centralstation, men får återköpa dem *med* centralstation, blifver affären ändock högeligen oförmånlig, enär centralstationskostnaden kan beräknas till allenast 30 kronor för hvar och en af de 4,894 hufvudledningarna, eller tillhoppa till 146,820 kronor. Denna synpunkt bör dessutom icke för telegrafverket blifva så afsevärd, enär verket redan nu har alla dessa ledningar ordnade i centralstation och alltså icke behöfver afklippa dem därifrån, för att sedermera efter femton år åter betala centralstation för dem. Vid återköpet af ifrågavarande apparater skulle emellertid komma att inräknas de fasta egendomarna i kvarteret Åskslaget här i staden, i värde antagna till en million. Om den slutliga inlösen, enligt hvad här nedan närmare angifves, anses komma att omfatta minst 40,000 apparater, skulle förenämnda egendomars värde kunna beräknas minska inköpspriset för hvarje apparat med högst 25 kronor. Återköpspriset för de 5,776 nu till försäljning afsedda apparaterna skulle sålunda i verkligheten böra minskas med motsvarande andel i egendomarna, eller 144,400 kronor. Afdrages detta belopp jämte nyssberörda 146,820 kronor för

centralstationskostnad från ofvan angifna öfverbetalning af 1,175,960 kronor, så återstår i alla fall för telegrafverket en ren förlust på denna affär af 884,740 kronor.

Efter denna redogörelse för det sannolika ekonomiska resultatet af återköpandet af de ledningar, som telegrafverket nu skulle försälja, torde det vara skäl att äfvenledes något undersöka till hvilket belopp inköpspriset i dess helhet kan, femton år här efter, komma att uppgå för bolagens då ägande telefonanläggningar i hufvudstaden. Efter det bolagen till telegrafverket sålt omkring 6,000 flere abonnenter, än de köpt, kommer bolagens kvarvarande abonnentkrets att omfatta i rundt tal 28,000 abonnenter, däraf dock ett par tusen äro förlagda på landsbygden. En ökning af bolagens abonnenttal torde, äfven inom deras därefter reserverade stadsområde, kunna beräknas till minst 1,000 apparater om året, och kan sålunda år 1919 apparatantalet antagas vara minst 40,000, ensamt inom Stockholm. Beräknas vidare, att nettovinsten per apparat blir ofvan antagna 30 kronor, samt att halfva antalet ledningar skola lösas med 20 gånger nettovinsten, och andra hälften med 18 gånger samma vinst, så blir inlösenpriset i medeltal 19 gånger meranämnda vinst. Då erhålles det resultat, att inlösenpriset blir $40,000 \times 30 \times 19 = 22,800,000$ kronor. Skall inlösen af samtliga apparater ske efter högsta pris (= 20 gånger årsvinsten) blir köpeskillingen 24,000,000, och efter lägsta pris (= 18 gånger årsvinsten) 21,600,000 kronor. Tillsammans med de 2,600,000 kronor i rundt tal, som telegrafverket nu skulle erlægga, ensamt i mellangift, blir det kontanta utlägget för förvärfvandet i dess helhet af bolagens anläggningar sålunda maximum 26,600,000 och minimum 24,200,000 kronor, förutom hvad bolagens då innehafvande ledningar på landsbygden kunna betinga. Som ersättningen för dessa skall utgå enligt andra grunder, låter densamma sig nu svårigen beräkna.

Då siffrorna vid en kommande slutuppgörelse med bolagen kunna stiga till en sådan höjd, kan man väl förstå, hvarföre bolagen ihärdigt fasthållit vid, att vid den nuvarande uppgörelsen öfverlämna så liten del som möjligt af sina ledningar inom Stockholm. Den framtida uppgörelsen förväntas nämligen komma att lämna vida större vinst.

Af synnerligt intresse bör en jämförelse vara emellan nyss omhandlade priser för inlösen af de enskilda bolagens nät, och dem som förelågo till Riksdagens pröfning år 1902. Såsom i det föregående redan blifvit framhållet, borde priset vara billigare nu än då, alldestund staten då kunde på en gång förvärfva bolagens alla tillhörigheter utan några som helst inskränkningar beträffande deras förvaltning för

framtiden, men nu skall genast öfvertaga endast en del och detta den till räntabilitet sämre delen, monopolisera bolagen i den återstående bättre delen samt åtaga sig inskränkningar af flera slag beträffande egen telefonrörelse i hufvudstaden med omnejd. Ett alldeles motsatt förhållande inträffar emellertid, enär köpesumman nu blifver vida större än då. Enligt Kungl. Maj:ts nådiga proposition till 1902 års Riksdag n:o 64, sidan 52, utgjorde inköpspriset, hänfördt till bolagens anläggningar i början af år 1901, i medeltal för hvarje abonnentapparat inom stadsnätet 381 kronor. Enligt ofvan åberopade sid. 56 utgjorde nettovinsten per sådan apparat 25 kronor 75 öre. Huru många gånger inlösenpriset då var större än nettovinsten per apparat finnes helt enkelt genom att dividera talet 381 med 25,75, hvilken division lämnar en kvot af 14,796. I inlösenpriset kunde då sålunda beräknas icke fullt 14 $\frac{4}{5}$ gånger nettovinsten.

Uti 1902 års förslag beräknas visserligen (sid. 57 af den nådiga propositionen) nettovinsten till 6,25 procent, eller till $\frac{1}{16}$ af köpeskillingen 12,799,330 kronor, men enligt redogörelse omedelbart därefter ingingo uti denna köpeskillning reservledning, reservapparater och reservväxelbord samt materiel till ett belopp af 1,540,000, kronor hvilken summa egentligen borde påföras nätets kommande ökning och sålunda frändragas köpesumman för redan färdiga anläggningar. Vidtages denna åtgärd, minskas köpeskillingen så mycket, att den angifna årsvinsten, 799,646 kronor 75 öre, kommer att utgöra fullt 7,1 procent å kapitalet, eller i det närmaste $\frac{1}{14}$ däraf.

Göres beräkningen för förvärfvande af äganderätten till 40,000 telefonapparater jämte ledningar och centralstationer efter förstnämnda 1902 års prissättning och med antagande af samma årsvinst, som här ofvan, erhåller man sålunda $40,000 \times 30 \times 14,796 = 17,755,200$ kronor. Denna prisberäkning skiljer sig dock från den vid nätets slutliga inlösen nu föreslagna därutinnan, att däri ej ingår köpeskillning för allmänna bolagets fastigheter i kvarteret Åskslaget, då värderade till 954,477 kronor, jämte ersättning för efterarbeten å desamma. Om inköpspriset enligt nyss anförda 1902 års prisberäkning ökas med egendomarnes värde, i rundt tal 1,000,000 kronor, blir beloppet 18,755,200 kronor, eller ändock nära 3 millioner mindre, än det billigaste pris hvartill en telefonanläggning af samma omfattning kan år 1919 förvärfvas enligt det nu föreliggande aftalet.

Som härtill i alla fall måste läggas de 2,600,000 kronor, som nu skola betalas i mellangift, blefve det för statsverket ändock vida för-

mänligare, att nu verkställa köpet i dess helhet efter 1902 års förslag, enär därigenom med säkerhet åtskilliga millioner kunna inbesparas, i jämförelse med det nu föreliggande förslaget.

Denna viktiga § 13 innehåller äfven, beträffande ersättning för hvad vid öfvertagandet i nätets normala underhåll brustit, ett beräkningssätt, som icke står i rätt förhållande till kontraktets bestämmelser i öfrigt. Det heter nämligen att från lösesumman skall efter värdering afdragas hvad i underhållet brustit. Om sålunda underhållet af nätet eftersatts med t. ex. 10,000 kronor om året, under hvardera af de fem år, hvilkas nettovinst skola läggas till grund för prisberäkningen, så kommer vid öfvertagandet att figurera ett bristande underhåll af högst 50,000 kronor, att afdragas från köpeskillingen. Hade i stället de 10,000 kronorna under hvarje år utbetalts och afförts på underhållet, så hade tydligen nettovinsten blifvit 10,000 kronor mindre per år, och följaktligen äfven köpeskillingen 200,000 (eventuellt 180,000) kronor mindre. Det riktiga beräkningssättet synes sålunda vara, att det bristande underhållet afdrages från nettovinsten, så att densamma underkastas tillbörlig jämkning, *innan* kapitalisering därå beräknas.

I det föregående har flerstädes berörts olämpligheten därpå, att staten skulle genom bindande aftal förplikta sig att icke bedriva telefonverksamhet inom den största och viktigaste samt med hänsyn till sådan verksamhet i alla afseenden förmånligaste delen af hufvudstaden. Sedan statsverket dels nyanlagt, dels förvärfvat så godt som alla telefonnät i riket, skulle detsamma genom formligt åtagande utestänga sig själf från den viktigaste delen af centrum för det hela. Häremot torde invändas, att telegrafverket enligt aftalet kan taga abonnenter äfven inom bolagens område. Det förhåller sig visserligen så, men då villkoren för sådant abonnemang blifva så affattade att abonnenterna skola därför erlægga en rätt afsevärd surtaxe, och telegrafverket för underhåll och betjäning af apparat jämte ledning mellan centralstationerna erhåller en i förhållande till egna kostnader alldeles otillräcklig inkomst, så kan man med skäl säga, att, praktiskt taget, staten blir utestängd från bedrivande af telefonrörelse inom Norrmalm jämte angränsande landsområde till en utsträckning af 30 kilometer.

Enligt 1902 års riksdagshandlingar hade det förslag, som då förelåg till inköp af de enskilda bolagens i Stockholm nät, sina förebilder i flera dylika inköp, som andra europeiska stater aftalat beträffande enskilda telefonnät i deras hufvudstäder. Men att svenska statsverket skulle, efter att hafva förvärfvat telefonerna i hela det öfriga landet, monopolisera enskilda bolag och utestänga sig själf från den viktigaste

§ 14.

delen af hufvudstaden, torde icke allenast hittills utan äfven för så vidt man nu kan döma, för framtiden sakna motstykke inom andra europeiska telegrafvervaltningar. Utländska stater hafva visserligen meddelat koncession på telefontät i hufvudstäderna, men då på viss tid och utan något bindande aftal, huru förfaras skall efter koncessions-tidens slut, och allraminst med bestämmande så lång tid på förhand af köpevillkor, som enligt ofvan lämnade redogörelse kunna blifva synnerligen betungande. Ej heller torde förut hafva inträffat, att något statens telegrafverk, efter att under skarp konkurrens med enskildt bolag, hafva från början anlagt och ordnat ett rikstelefontät i hufvudstaden, genom försäljning afhänder sig till samma bolag den största och bästa delen af sitt hufvudstadsnät, och detta just vid en tidpunkt, då detta nät, står i lifvigare utveckling än någonsin förut, samt tillvunnit sig allmänhetens sympatier.

Af förenämnda skäl har reservanten funnit sig icke kunna tillstyrka antagandet af det nu uppgjorda förslaget till köpe- och bytesaftal mellan telegrafstyrelsen och de enskilda telefonbolagen i Stockholm, utan ansett, att telegrafverket bör begagna sig af de för det närvarande mycket gynnsamma utsikterna till utveckling och förkofran af eget rikstelefontät i hufvudstaden. Tidpunkten att till ett för telegrafverket verkligen förmånligt pris få inköpa bolagens telefonanläggningar i hufvudstaden med omnejd, är tydligen ännu icke inne, men torde komma, om telegrafverket får fortfarande fritt utveckla sig. Enligt det nya aftalet finnes däremot icke någon utsikt att erhålla billigare pris i framtiden, utan lär inköpssumman allt framgent komma att befinna sig i stigande.»

Stockholm, som ofvan.

Enligt protokollet:

Niklas A. Lindhult.